ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

Monahul Atanasie
Un apologet incandescent

Să legalizăm prostituţia politică!
de Claudiu Târziu

Ortodoxie şi naţionalism
de Alexandru Racu

Despre unionism, cu calm
de Dan Dungaciu

Lenin, în calendarul „ortodox“
de Ierom. Savatie Baştovoi

an VII ● nr. 79 ● 4 lei

www.rostonline.org

Coperta I: Monahul Atanasie – Alexandru Ştefănescu

sumar

numărul 79 • septembrie 2009

EDITORIAL
Să legalizăm prostituţia politică!
de Claudiu Târziu.....3

POLITICA, LA DESCUSUT
Şoşoiul lui Traian
de Viorel Patrichi.....4

Despre unionism, cu calm
de Dan Dungaciu.....15

Destinul Estului, criza economică şi soarta liberalismului în Rusia
de Paul Nistor.....19

REPERE
Alexandru Ştefănescu, un model de virtute creştină
de Viorica Călinescu.....23

Un apologet incandescent
de George Popescu Glogoveanu.....25

Simplitatea monahală şi exemplul părintelui Atanasie
de Constantin Mihai.....27

Monahul Atanasie – Alexandru Ştefănescu – Repere biografice.....29

Comunicarea în spaţiul concentraţionar românesc
de Dragoş Cârciga.....30

DECANTĂRI
Ortodoxie şi naţionalism
de Alexandru Racu.....35

Omul creştin şi fericirea necondiţionată
de Dragoş Moldoveanu.....43

Mărturii îndurerate
de Constantin N. Străchinaru.....46

Aspecte ale poeziei mistice în lirica lui Traianus
de Prof. Dr. Const. Miu.....48

CENTENAR NOICA
Mitul căderii în filosofie
de Paul-Gabriel Sandu.....50

LA ROST
Anatemizarea comuniştilor şi cum a ajuns Lenin în calendarul „ortodox“
de Ierom. Savatie Baştovoi.....51

Cum am devenit „antisemit“
de Răzvan Codrescu.....52

Primejdia lipsei de discernământ
de Daniel Focşa.....56

Dumnezeu şi bioetica lumii postmoderne
de Andrei-Claudiu Hrişman.....58

SEMNAL EDITORIAL
Mănăstirea Diaconeşti: Cum se cinstesc martirii
de Răzvan Codrescu.....60

CHESTIONAR
Despre convingerile religioase ale românilor.....62

OFERTĂ

Revista ROST caută distribuitori în toată ţara: biserici de mir, mănăstiri, firme locale de difuzare a presei, librării şi persoane particulare. Oferim comision atractiv. Pentru detalii, luaţi legătura cu directorul publicaţiei, Claudiu Târziu, la telefon 0740.103.621 ori pe e-mail revistarost@gmail.com.

ROST
Revistă de cultură creştină şi politică

Fondată 2002

Revistă naţională editată de Asociaţia ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
revistarost@gmail.com

REDACŢIA
Mihail ALBIŞTEANU
Pr. Antonio ARONEASA
Constantin MIHAI
Pr. Marcel RĂDUŢ SELIŞTE

COLABORATORI PERMANENŢI
Ierom. Savatie BAŞTOVOI
Răzvan CODRESCU
Stelian GOMBOŞ
Paul S. GRIGORIU
Silviu MAN
Paul NISTOR
Cristi PANTELIMON
Viorel PATRICHI
Alexandru RACU
Teodora ROŞCA
Paul Gabriel SANDU
Constantin N. STRĂCHINARU

CORECTURĂ
Nicu BUTNARU

EDIŢIE INTERNET
Dragoş DORAN

CORESPONDENŢĂ
OP 23, CP 27 – Bucureşti

TIPAR
Docuprint SRL
tel.: 0234/588.930

DIFUZARE
Supergraph SRL

ABONAMENTE
OP 23, CP 27
Bucureşti

ISSN
1583-6312

www.rostonline.org

Reproducerea unor articole apărute în revista ROST este permisă numai cu acordul scris al redacţiei.
ROST este difuzată în ţară şi în comunităţile româneşti din Europa, SUA şi Canada.

Să legalizăm prostituţia politică!

Claudiu Târziu

Unul dintre nenumăratele comitete şi comiţii de pe lîngă preşedintele tuturor românilor a cerut legalizarea prostituţiei şi a drogurilor uşoare. Taman în campanie electorală neoficială.

Pare-se că, aşa cum românii sînt urmăriţi de ghinionul de a alege mereu numai între doi foşti comunişti (apud Băsescu) sau între răul mai mic şi răul mai mare, aşa şi dl. Traian Băsescu se trezeşte vorbind, în campaniile electorale pentru prezidenţiale, în apărarea păcatelor tinereţii. Dacă la precedentele alegeri prezidenţiale, dl. Băsescu a scandalizat opinia publică afirmând că 20% dintre români sînt homosexuali, în pregătirea acestor alegeri, domnia sa încearcă să-şi rotunjească zestrea electorală cu voturile prostituatelor de toată mîna, ale puberilor care vor să-şi înceapă viaţa sexuală fără emoţii şi ale frustraţilor de toate vîrstele care îşi fac viaţa mai roz la lumina unui joint.

Dl. Băsescu va fi înţeles primul că au rămas tot mai puţini cei care se mai lasă păcăliţi să vină la vot şi încă şi mai puţini cei care sînt dispuşi să-l mai crediteze pentru un mandat (nu-i bai mare, de vreme ce nici în dreptul celorlalţi candidaţi nu se înghesuie alegătorii). Căci ce motive de entuziasm electoral ar avea românii în plină criză, în general, şi bugetarii sau pensionarii – dimpreună covîrşitor majoritari în ţara asta –, în special?

Şi-atunci, dl. Băsescu mizează pe tinerii prostiţi într-un sistem de învăţămînt ca vai de el şi, eventual, pe nefericiţii mai trecuţi.

Pentru ca propunerea de legiferare a marijuanei şi a sexului pe bani să nu sune a ofertă electorală, a fost făcută de o comisie prezidenţială, deci, vezi bine, de experţi. Experţi care au ambalat-o, desigur, într-o poleială academică, cu intenţia vădită de a inhiba orice replică. Contra-argumentele medicale, morale şi de bun-simţ nu fac nici cît o ceapă degerată în faţa opiniei cu ştaif a înaltei Comisii! Nu e cazul să insist asupra argumentelor împotriva propunerii clocite la Cotroceni – au făcut-o destui specialişti în cărţi, conferinţe şi declaraţii publice –, dar vă reamintesc concluziile: legiferarea prostituţiei agravează problemele pe care acestă "meserie" le naşte, iar legiferarea „ierbii" va îngroşa rîndurile celor care îşi vor distruge viaţa cu droguri, trecînd, în căutarea de senzaţii mai tari, de la cele care „nu dau dependenţă" la cele care dau moarte în chinuri.

Mai bine, decît să legifereze tot felul de vicii (puţin a lipsit să nu treacă prin Parlament un Cod al Familiei în care erau legalizate casătoria între homosexuali şi adopţiile de copii de către cuplurile homo), politicienii ar legaliza prostituţia politică.

Cocotele scenei politice ar putea avea condicuţă – să ştim şi noi cînd şi cu cine s-au mai tăvălit –, carnet de sănătate – ca să păstrăm distanţa faţă de cele cu boli ruşinoase – şi de plătit un impozit forfetar – pentru că sigur n-ar declara sumele reale încasate. Avantajul lor ar fi că nimeni nu s-ar mai putea declara înşelat cu promisiuni mincinoase, dezamăgit de o dragoste neîmpărtăşită sau trădat cu cel care dă mai mult. Astfel, ar căpăta şi politicienii onorabilitatea pe care ţi-o conferă o ocupaţie legală.

Cred că legiferarea prostituţiei politice este o necesitate incontestabilă, după 20 de ani de practicare a ei fără ca politicienii să fi fost supuşi vreunui control asupra veniturilor sau măcar unui consult medical periodic, fără să le fi stăvilit cineva voluptatea bolnăvicioasă a traseismului partinic şi doctrinar şi fără ca nouă să ne fie „reperată" onoarea.

Fără îndoială însă, o astfel de iniţiativă legislativă n-ar fi însuşită nici de dl. Băsescu, nici de vreun partid politic parlamentar.

Poate că merită să încercăm s-o impunem noi, simpli cetăţeni..., pardon, clienţi.

Vedere de pe Centură

Şoşoiul lui Traian

Viorel Patrichi

„Un evreu şi un ţigan vin să vă distreze, că ei vor să candideze“

Este adânca reflecţie a lui Nati Meir pe marginea campaniei electorale pentru alegerile prezidenţiale din România. El jinduieşte la tronul lui Ferdinand de la Cotroceni. A bătut palma cu manelistul Adrian Ce Minune şi toată patria noastră plină de humor va fi o tananică. Pe urzici. Fiindcă vine tare pe sârmă şi candidatul Potârcă. Cu „un discurs antisistem”, contra partidelor politice, Sorin Pornescu ameninţă că porneşte cu „scheleţii” din dulapurile Primăriei Generale a Bucureştilor şi se opreşte tot la Cotroceni. Probabil aceiaşi „scheleţi” care au semnat şi pentru candidaturile celelalte, şi pentru titlurile universitare ale creatorului celui mai lung cârnat de nailon din istorie. Până va construi autostrada suspendată, Sorin Pornescu este un iepure perfect pentru Traian Băsescu.

Iartă-mă, popor român, dar vreau să te conduc!

Dar adevăratul şoşoi (tot iepure, mânca-l-aş!) pentru Marinelu este Prostănacu. Mai ales că unii gânditori cu şorţ din ograda lui Danacu au anunţat că nu-l mai susţin pe Traian Băsescu, Prostănacu a fost gazda vioaie pentru ASPEN Institute, mai ales că era scris la carte că el trebuia să fie preşedintele filialei din România. Va fi ajutat atent de Florin Pogonaru (preşedintele AOAR), Patrick Gellin (preşedintele BRD), Roberto Muşneci (preşedintele GlaxoSmithKline România) pe fotolii de vice, iar trezorier va fi Gheorghe Barba, director la MEFIN Sinaia. A venit însuşi Walter Isaacson, preşedintele Institutului ASPEN. Şi ce aflăm noi că se gândea pe-acolo? „Am crezut timp de 20 de ani că integrarea în Occident pentru noi va fi panaceul universal pentru dorinţele noastre de dezvoltare, prosperitate şi de a prinde din urmă Vestul. Trebuie să spun că m-am înşelat şi ne-am înşelat, acesta nu a fost imperativul strategic, ci obiectiv tactic. Nimeni şi nimic nu poate substitui un proiect naţional, o ambiţie naţională de a-ţi determina propriul viitor. Este momentul de trezire şi de emancipare. În acest moment, supremaţia Vestului este sub asediu, asistăm la reaşezarea ordinii mondiale“, a glăsuit Prostănacu. Las la o parte chestia cu „panaceul universal”. Se poartă „prin paneluri internaţionale unde andorsez România”. Chiar am început să-l preţuiesc pe Prostănacu, dar dacă află Marinelu ce gândeşte el despre eroarea integrării noastre în Vest, îl calcă pe cap. Chiar dacă şi acela gândeşte poate la fel de „incorect politic”. Dar ce misiune are Aspen Institute Romania? Scrie pe „GOAGĂL” că sarcina lui este „to foster values-based leadership, encouraging individuals to reflect on the ideals and ideas that define a good society, and to provide a neutral and balanced venue for discussing and acting on critical issues“. Păi bine, fratele lor, nu ai spus matale în cor cu Tataie şi cu Nepotul Mătuşii Tamara că acolo-i Eldorado, spre Vest? Nu era mai bine să ne integrăm în China de unde tocmai se întorcea şoşoiul lui Traian? Fiindcă în „laboratoarele armoniei universale” totul s-a hotărât. „Până astăzi, Marea Lojă Naţională a României a declarat şi a susţinut Preşedinţia, Guvernul României, dar din păcate, în toţi aceşti ani şi-au manifestat o ignoranţă faţă de instituţia francmasonică. Astfel, s-a hotărât în această dimineaţă în Marele Consiliu retragerea totală a sprijinului faţă de toate instituţiile fundamentale ale statului, unde intră inclusiv Preşedinţia şi Guvernul”, a comunicat însuşi Viorel Danacu, Marele Maestru al acestei loji. Nu ştiam că există un asemenea parteneriat „discret”, dar aflăm. La o adică, îl putem invo-

ca şi pe „Dimitrie Gust” ca să le impresionăm pe tinerele vlăstare din Partidu lu Mukles.

Scenarii de compromitere

Jürgen Rüttgers, premierul landului Nordrhein-Westfallen, un fruntaş al Uniunii Creştin Democrate şi, în acelaşi timp, un apropiat de-al doamnei cancelar Angela Merkel, a afirmat la un miting electoral că lucrătorii români ar fi “nepricepuți și leneşi”.

Toată presa germană a prezentat declarațiile lui Rüttgers la un miting electoral din Duisburg. Pe You Tube a apărut chiar şi un filmuleț. „Spre deosebire de muncitorii care lucrează aici, românii nu vin la muncă la ora 7.00 şi nici nu rămân la lucru până când li se termină tura. Ei vin şi pleacă atunci când vor şi nici nu ştiu ce au de făcut”, a spus “creştinul” Jürgen Rüttgers. Prin urmare, românii, nu numai că sunt puturoşi, dar sunt şi proşti. Toți! Oare tot la fel se comportă şi inginerii din România, care lucrează în sectoare industriale de vârf din Germania? Această generalizare jenantă îl descalifică pe un politician versat, cum este premierul landului Nordrhein-Westfallen. Nu scapă nici potențialii investitori chinezi din domeniul dresajului de purici. „Mai dăm şi peste nu ştiu ce chinezi prin Primărie, dar dacă ei nu vor să investească în Duisburg, atunci îi vom sufoca până când vor găsi că Duisburg este un oraş frumos”, a adăugat Rüttgers. El nu vorbeşte nici despre polonezi sau ruşi, nici despre sârbi sau bulgari. Românii au devenit un fel de țap ispăşitor în Germania, la fel ca în Italia sau Olanda. Cauze ar putea fi mai multe: România a devenit competitor puternic pe piața forței de muncă ieftine din UE; mai multe țări puternice din UE exercită presiuni pentru ca România să înstrăineze alte capacități economice, aflate încă în proprietatea statului; România ar urma să beneficieze de fonduri importante pentru dezvoltarea agriculturii şi pentru protecția mediului; mulți investitori autohtoni se plâng că dosarele lor pentru accesarea fondurilor sunt respinse, în timp ce băncile mari preferă să dea aceşti bani trusturilor din țările occidentale, unde activează băncile-mamă. Este vorba de Olanda, Belgia, Franța, Germania şi Italia; O miză serioasă pentru

unele țări occidentale o constituie dotarea armatei române cu tehnică de luptă conform normelor NATO şi orice presiune poate fi înțeleasă corespunzător, chiar dacă, aparent, nu are nici o legătură cu domeniul.

Uneori, apar interese paradoxale, care explică însă o anume direcție politică, potențată prin intermediul presei. Cine ar fi crezut atunci că mafia italiană ar fi dorit să trimită în România containerele cu gunoaie din Napoli? Alte justificări apar însă în Germania. Succesul (modest) al Daciei pe piața germană irită, mai ales acum, în plină criză. Jürgen Rüttgers s-a arătat foarte necăjit că fabrica Nokia s-a mutat de la Bochum la Jucu, în apropiere de Cluj. Dar şi Pepsi-Cola s-a mutat de la Iaşi la Chişinău, alte firme au plecat în Ucraina după lucrători mai ieftini. Ce-ar însemna

ca politicienii noştri, oricum mai puțin educați – ar spune unii – să-i insulte pe vecini pentru migrația capitalului străin? Rüttgers nu s-a oprit aici. Şi-a cerut scuze pe data de 4 septembrie, dar i-a înjurat la fel pe români pe 6 septembrie, la un miting la Muenster, dar şi la Bonn, unde a asistat şi cancelarul Angela Merkel. Trebuie reținut că nici un cancelar german de la Helmut Kohl încoace nu a efectuat măcar o vizită de lucru în România. Sigur, aici principala vină o poartă oficialii de la Bucureşti, care nu au dezvoltat suficient cooperarea cu Berlinul. Este adevărat, Gerhard Schroeder a călătorit în țara noastră pentru a căuta mormântul tatălui căzut pe front aici. Partidul Social Democrat german a sărit în apărarea românilor şi l-a acuzat pe politicianul de la UCD că are "o strategie bine calculată de campanie". Rüttgers are şi explicații: "Am vrut să-i apăr pe lucrătorii germani din regiunea Nordrhein-Westfallen, ale căror performanțe sunt recunoscute la nivel mondial şi care, din cauza unor decizii greşite, şi-au pierdut locurile de muncă. Nu am vrut să jignesc pe nimeni. Dar dacă s-a întâmplat acest lucru, atunci îmi pare rău". Gerhard Köpernik, preşedintele asociației româno-germane WAZ, crede că românii nu ar fi reuşit să aibă o creştere de 7% a economiei naționale, dacă erau incompetenți. Presa germană îl critică pe premierul Rüttgers cu toată vehemența fiindcă "instigă prin jigniri la adresa românilor" ("Die Welt"). În campania electorală din 2000, el avea un slogan rămas celebru: "Kinder statt Inder" – "Copii în loc de indieni". Adică, decât să angajați ingineri şi informaticieni din străinătate, mai bine faceți copii. Frank-Walter Steinmeier, ministrul de externe al Germaniei şi candidatul Partidului Social-Democrat la funcția de cancelar, "l-a executat" pe Rüttgers tot la un miting, şi tot la Duisburg: "Rüttgers a adus prejudicii atât de mari, încât diplomației noastre îi va fi foarte greu să remedieze pagubele făcute", a spus Steinmeier.

Interese politice au fost şi în Italia, în jurul țiganului Romulus Mailat. Atunci, politicienii de la Roma au indus subtil ideea că toți românii trebuie considerați răspunzători de crimele din Italia. Din cauza crizei, se dezvoltă periculos un nou gen de rasism socio-economic, aşa cum s-a întâmplat cu țiganii din Belfast.

Departe de mine să afirm că românii ar fi nişte inocenți. Dimpotrivă, cel mai mult mă indignează când capra râioasă mai ține şi coada pe sus. Este şi cazul recentului conflict diplomatic cu Executivul olandez, care a cerut Comisiei Europene sancționarea României fiindcă nu combate corespunzător flagelul corupției. Trebuie să fi fost dezagreabil pentru şeful diplomației noastre, care a refuzat subit să mai meargă la Haga, deşi Adrian Năstase este colegul lui de partid. E-adevărat, nu-l informase pe preşedintele Traian

Băsescu că are de gând să le dea cu tifla olandezilor. Ne facem singuri praf imaginea țării, mai mult decât străinii. Este semnificativ apoi cum a fost scos din concurs filmul "Francesca", regizat de Bobby Păunescu, în același context politic comunitar. Regizorul pornește de la un model italian: Santa Francesca Cabrini, care i-a ajutat pe emigranții italieni din Statele Unite de la sfârșitul secolului al XIX-lea, așa cum ar trebui ajutați, iar nu hăituiți și românii de azi din Italia. Răzvan Rusu, ambasadorul nostru la Roma, avertiza că este posibil un nou val agresiv față de români în Italia.

Trădător sau captivul Moscovei?

S-au împlinit pe 27 august 18 ani de la adoptarea Declarației de independență a Republicii Moldova. În cartea *Memoriile unui diplomat oarecare*, ambasadorul Aurel Preda afirmă că, în 1991, Mircea Snegur i-a transmis de două ori lui Ion Iliescu propunerea de unire a Basarabiei cu România. Ion Iliescu nu i-a răspuns nici până astăzi omologului de la Chișinău. Vladimir Voronin și Zinaida Grecianîi au depus flori la Monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt. S-au ținut slujbe religioase în toate bisericile din centrele raionale ale republicii. S-a marcat astfel ziua în care Parlamentul de la Chișinău a aprobat Declarația de independență, iar comuniștii vor să inducă ideea că Ștefan cel Mare este pionierul statalității Republicii Molotov. Puțină lume mai știe însă că Declarația de independență a fost elaborată de ambasadorul Aurel Preda din Ministerul Afacerilor Externe de la București, la solicitarea președintelui Mircea Snegur, moment evocat în cartea amintită. Aurel Preda a fost însoțit atunci de tânărul diplomat Valentin Stan, care, ulterior, avea să devină un antiunionist feroce. Situația politică era volatilă atât la Chișinău, cât și la București. Premierul Mircea Druc fusese înlăturat la ordinul Moscovei, iar Ion Iliescu semnase în primăvară ultimul tratat politic din lume cu Uniunea Sovietică.

Pare incredibil astăzi, dar Mircea Snegur a trimis ulterior la București doi emisari speciali, care să-i propună lui Ion Iliescu realizarea unirii. Ambasadorul Aurel Preda relatează că s-a întâlnit în octombrie, în Parcul Bordei din București, cu Vasile Nedelciuc, președintele Comisiei de politică externă din Parlamentul de la Chișinău. La aproximativ 50 de metri veghea atent Anatol Plugaru, șeful Serviciului de Informații și Securitate al republicii. Nedelciuc i-a transmis lui Aurel Preda propunerea lui Mircea Snegur de a-i asigura o funcție de vicepreședinte al României în schimbul reunificării. Mai precis, parlamentarii, pe care Ion Iliescu îi domina foarte ușor, să introducă în textul noii Constituții o prevedere privind menționarea funcției de vicepreședinte al României pentru președintele R. Moldova, oricare ar fi fost acela, iar unirea se făcea. Aurel Preda a transmis oficial informația printr-un raport supervizat de Ministerul Afacerilor Externe către președintele Ion Iliescu. Nici o reacție de la Cotroceni. Vasile Nedelciuc și Anatol Plugaru au revenit în același loc peste o lună, insistând pentru obținerea unui răspuns. "Uite, noi credem că am exagerat. Renunțăm la postul de vicepreședinte al României, dar solicităm un post de senator de drept pentru președintele Snegur", a spus Vasile Nedelciuc. Conform uzanțelor, Aurel Preda redactează un nou raport către Ion Iliescu. Nici un răspuns. Recent, ambasadorul a publicat cartea *Memoriile unui diplomat oarecare* și i-a oferit-o lui Ion Iliescu: nici o reacție!

„Am fost proști fiindcă am fost săraci"

„Noi chiar credeam atunci în reunificare. Am insistat pe lângă Snegur ca Declarația de independență s-o citească cineva clar și să spună populației adevărul. Se strânseseră aproximativ un milion de basarabeni în Piața Centrală din Chișinău. A vorbit un scriitor din Găgăuzia, care nu prea știa nici rușește, nici românește, dar a spus un lucru extraordinar: «Oameni buni, am fost proști pentru că am fost săraci; am fost săraci pentru că am fost proști. Dacă vrem să scăpăm de sărăcie, nu mai trebuie să fim proști și de aceea trebuie să ne unim cu România.» Însuși Snegur mi-a tălmăcit ce spunea scriitorul. Oamenii din piață plân-

geau şi se îmbrăţişau, aşa că să nu-mi spună mie nimeni că basarabenii nu voiau unirea", îşi aminteşte Aurel Preda. Primele semne că "emanaţii" nu voiau să audă de unire au apărut când ambasadorul Aurel Preda, care primise misiunea însărcinat cu afaceri, a propus să nu se spună ambasadă la Chişinău, ci reprezentanţa Bucureştiului la Chişinău. Teodor Meleşcanu nici n-a vrut să audă. "După cele două întâlniri cu Vasile Nedelciuc, am mai avut o revelaţie la Iaşi, în cadrul unei comisii mixte a grănicerilor. Comandantul trupelor de grăniceri din România era generalul Dumitru Luca. Noi am propus ca paza frontierelor R. Moldova să fie asigurată numai de către România, astfel ca paza sovietică să fie înlăturată. În urma raportului nostru către preşdintele Ion Iliescu, nu s-a primit nici o reacţie. Lui Iliescu nici nu i-a trecut prin cap să facă unirea."

Aurel Preda nu crede că Iliescu se temea că propunerea reunificării ar fi fost "o provocare mârşavă" din partea lui Snegur. Pe-atunci, Ministerul Afacerilor Externe de la Chişinău era sprijinit consecvent de Direcţia Juridică şi a tratatelor din MAE de la Bucureşti. Ulterior, Marcel Dinu a schimbat radical orientarea de la MAE Bucureşti, iar Ion Iliescu îl asculta orbeşte. "Dacă Ion Iliescu accepta, se făcea unirea atunci. Sigur, cei de la Chişinău ar fi pus nişte condiţii, aşa cum a procedat şi Pantelimon Halipa la 27 martie 1918 sau ca Iuliu Maniu pentru Transilvania. Ion Iliescu nu mi-a transmis măcar un formal "Mulţumesc!"...

Spaima atavică faţă de Rusia sau angajamentul?

Mircea Druc, primul şef de guvern anticomunist şi unionist de la Chişinău, este uluit de dezvăluirile lui Aurel Preda: "Este un adevăr catastrofal. A fost un moment formidabil, comparabil cu momentul din 1992, când eu i-am propus lui Ion Iliescu să lase circulaţia liberă pentru leul românesc în Basarabia, la concurenţă cu rubla şi cu cuponul moldovenesc. Nedelciuc era pentru mine o personalitate controversată, dar este un om instruit. El nu a votat pentru referendumul din martie 1991 pentru păstrarea URSS. Despre Ion Iliescu ştiu că nu a fost niciodată unionist şi nici nu era sigur că va rămâne preşedinte. Parlamentarii de la Bucureşti nu ar fi respins o asemenea propunere. Nici Snegur nu era sigur de soarta lui. Cât am fost prim-ministru, Ion Iliescu nu m-a primit niciodată. A venit însă cu Petre Roman la Spitalul Elias, unde fusesem internat după ce am fugit de procurorii lui Gorbaciov de la Chişinău".

Era Ion Iliescu un trădător al intereselor României sau era bolnav de spaimă faţă de orice adiere de la Moscova? În toate cărţile dumisale, părintele *democraţiei originale* nu lămureşte nici aceste aspecte. În Constituţia României nu există nici o referire la reîntregirea naţională, aşa cum era în Constituţia Republicii Federale Germania. Acum, Republica Molotov se transnistrizează lent şi fiindcă parlamentarii de la Bucureşti au adoptat de fapt independenţa Basarabiei faţă de România, iar nu de Rusia. Medvedev l-a felicitat din nou pe Voronin şi i-a propus "un parteneriat strategic adâncit".

Între unirea cu România şi şantajul Rusiei

Mihai Ghimpu, noul preşedinte al Parlamentului de la Chişinău, este forţat să renunţe la convingerile lui. Vladimir Putin nu a ascuns niciodată că va folosi toate pârghiile pentru a descuraja orice tentativă de apropiere a Basarabiei de România.

La începutul lui septembrie, Mihai Ghimpu a fost supus unor atacuri intense din partea ruşilor şi a comuniştilor, după ce afirmase că este unionist.

Într-un interviu acordat publicaţiei "Jurnal de Chişinău", Mihai Ghimpu răspunde aşa-ziselor acuzaţii că ar fi "românofil şi unionist", explicând că "este o politică mârşavă a comuniştilor". Provenind dintr-o familie cu tradiţii în lupta anticomunistă şi antisovietică, preşedintele Partidului Liberal a răbufnit: "Da, sunt român pentru că aşa m-au conceput părinţii, iar pe ei – părinţii lor. Dacă m-aş fi prezentat ca Mihail Feodorovici sau ca Mişa, eram bun, dar aşa – nu. Da, sunt şi unionist, dar această idee îmi aparţine ca om, care îşi cunoaşte istoria. Politica înseamnă altceva. Astăzi, avem două lucruri foarte mari, care ne macină: sărăcia şi lipsa libertăţii individuale, fără

de care nu există creație și, respectiv, evoluție", a spus Mihai Ghimpu. Portalul comunist "Omega" îl acuză însă direct: "Președintele Parlamentului va promova ideea lichidării statalității moldovenești" și unirea Republicii Moldova cu România.

Agenția RIA Novosti de la Moscova a preluat afirmațiile atribuite de "Omega" și amplifică starea: "Un lider moldovean promovează unirea cu România", referindu-se tot la Mihai Ghimpu. Ca să nu mai existe dubii, președintele Parlamentului de la Chișinău a acordat un interviu pentru postul de radio "Ecoul Moscovei", prin care pur și simplu abjură: "Ca orice persoană, am un punct de vedere. Dar nu am declarat că voi promova o politică în această direcție. Dacă spun că vorbesc în limba română, asta nu înseamnă că sunt pentru unirea Moldovei cu România. Da, sunt unionist. Dar sunt și președintele unui partid care are un program politic, pe care sunt obligat să-l respect. Astăzi, urmează să abordăm situația din alt punct de vedere. Programul nostru politic prevede două puncte principale: eliminarea sărăciei și integrarea în Uniunea Europeană. Dar integrarea în UE presupune că statalitatea Republicii Moldova se păstrează".

După care aceeași agenție RIA Novosti titrează: "Ghimpu promite să nu promoveze politica de unire a Moldovei cu România".

Încerc să înțeleg ce se întâmplă în sufletul lui Mihai Ghimpu. El este un român autentic și gândește ca un politician, chiar dacă unii îl consideră dificil, chiar rigid. Aici și-a călcat pe inimă pentru a potoli ura troglodiților care urlă contra României, dar au cetățenie română și-și trimit copiii la studii la Iași, la Cluj sau București, asemenea filologului stalinist Vasile Stati. Eu cred însă că unirea nu trebuie să mai fie un tabu politic la Chișinău sau la București, altfel va trebui să cerem interzicerea cuvântului "Moldova" din denumirea statului vecin, așa cum a procedat (fără justificare istorică reală) Grecia cu Macedonia. Istoria vine peste noi, chiar dacă generațiile obosite nu vor. După meciul de fotbal dintre Franța și România, sute de tineri au ieșit pe străzile din Chișinău cu drapele românești. Și fusese numai un egal. Nu vor politicienii să facă unirea din calcule oportuniste, vor veni tinerii peste ei, fiindcă motivația economică a reîntregirii naționale este mult mai puternică decât conștiința unității de limbă, de teritoriu și de destin. Iar românii din Basarabia se află tocmai într-o asemenea circumstanță. Mihai Ghimpu este asemenea lui Galilei care, după ce a abjurat, ca să nu ajungă pe rug, a spus despre Pământ: "Și totuși se mișcă!"

Mihai Ghimpu la podul de flori în 1990 (în dreapta, în costum inchis)

El nu neagă evidența și de aceea nu trebuie lăsat singur pentru ca apoi să-l acuzăm că abjură. Nu acuzațiile comuniștilor au importanță aici. Partidul Liberal face parte dintr-o alianță contra naturii cu Partidul Democrat, unde Marian Lupu și Dumitru Diacov veghează atent la dezvoltarea bunelor relații exclusiviste cu Rusia, chiar dacă nu o spun deschis. Pe de altă parte, atitudinea

duplicitară a unor state puternice din Uniunea Europeană față de Rusia ne creează mari probleme în afirmarea identității naționale dincolo de Prut. Aceleași state au făcut posibilă împingerea R. Moldova în zona gri, în care se zbat Ucraina, Georgia, Belarus sau Azerbaidjan. La fel ca la Chișinău, la București există un curent contra unirii, adică împotriva naturii.

Nu știu ce anume îl leagă pe ziaristul Petru Clej de Basarabia, dar domnia sa are grijă să pună întrebări boldiș, de genul: "De unde va mobiliza resursele România pentru a sprijini aducerea noii sale "provincii" la un nivel acceptabil unui stat din UE, inclusiv plata unor alocații sociale (pensii) decente?". L-aș ruga pe domnul Clej să analizeze în chip onest nivelul de sărăcie din județele Vaslui sau Botoșani, comparativ cu raioanele de peste Prut, și va vedea că diferența nu ne onorează pe noi "aderații". Basarabenii nu vor pomană de la Ferentari, lor trebuie să li se recunoască un drept elementar: apartenența la aceeași națiune. Restul e multă muncă. Am scris și altădată că mulți intelectuali ruși, cum este Stanislav Belkovski, fost consilier al lui Vladimir Putin, care a propus și la București unirea Basarabiei cu România, gândesc mult mai departe decât numeroși concetățeni de-ai noștri...

Rusia face eforturi pentru transnistrizarea întregii republici, la fel ca Turcia în Cipru. Modelul cipriot se va impune și aici fiindcă nu există ieșire: cele șase județe basarabene vor adera la Uniunea Europeană cu sprijinul direct al României, urmând ca transnistrenii să hotărască dacă vor dori să rămână sub cizma rusească. Ca să fim însă corecți, nimeni nu i-a întrebat ce vor. Generalul Igor Smirnov, agentul Rusiei, a elaborat deja un proiect de constituție pentru fâșia de pe Nistru și a amenințat Chișinăul cu un nou război. "Instabilitatea din R. Moldova este în creștere. Aceasta ar putea duce la provocări diverse, inclusiv armate. Indiferent cine vine la putere, rămâne un singur vector de mișcare: Occidentul. Dar noi ne vedem în Est, alături de marea Rusie, într-o uniune fraternă a națiunilor slave", a spus Smirnov pe data de 6 septembrie, când s-au împlinit 18 ani de la crearea Forțelor armate transnistrene – adică aceeași Armată a 14-a, sub comanda unui agent al Kremlinului. Este aici explicită politica imperială a Rusiei noi și *democratice* spre Europa. Chișinăul nu mai controlează Tiraspolul de la războiul din 1992, aici staționează trupele rusești "de menținere a păcii", iar negocierile de pace s-au sistat din februarie 2006.

Conform Constituției, Mihai Ghimpu este acum și președintele interimar al republicii după ce Voronin și-a anunțat demisia pentru a rămâne în funcția de parlamentar. El a semnat un decret de suspendare a deciziei din 8 aprilie a Guvernului comunist, prin care cetățenilor romani li se impune viza pentru accesul pe teritoriul Republicii Moldova.

„Rusa să fie limbă de stat să nu ne tâmpim cu totul"

Asociația internațională de prietenie și colaborare "Moldova-Rusia" (un ONG plătit de Moscova) a cerut ca "rusa să fie limbă de stat ca să nu ne tâmpim cu totul". "Dacă nu cunoști literatura rusă, ești prost, ești fundamental de prost. Este o catastrofă să cunoști în R. Moldova o singură limbă. Avem atâtea posibilități. Limba rusă nu trebuie marginalizată", a recomandat cineastul Constantin Munteanu. Este aberant să mai ceri așa ceva când rusa suverană este peste tot la Chișinău.

Deocamdată este cert că la Chișinău "epoca" dinozaurului Voronin se sfârșește, așa cum nota același Belkovski.

După ce a trecut pe la Tiraspol, deputatul rus Konstantin Zatulin avertiza: "Deocamdată Voronin rămâne președintele R. Moldova, însă toți înțeleg că aceasta este o situație trecătoare. Revin la putere acele forțe care anterior au susținut reunificarea cu România și reprimarea Transnistriei. Rusia urmărește atent cum vor evolua evenimentele și puțini sunt cei care cred că noul președinte al legislativului de la Chișinău și-a schimbat convingerile. Ce va fi cu R. Moldova, pe ce cale va merge, aceste lucruri nu pot să nu ne preocupe.

Însă indiferent cine ar veni la conducere, Rusia în orice caz va apăra drepturile concetățenilor săi".

Ultimul dinozaur din Europa a plecat

Vladimir Voronin a transmis poporului privitor la televiziunea publică "Moldova 1" că se retrage din funcția de şef al statului. "Părăsesc postul de preşedinte şi trec cu toată echipa mea în opoziție. Cedez puterea oponenților mei, fără tragere de inimă şi fără încrederea că ei sunt capabili să conducă țara! Nu cred că politicienii, care sunt uniți doar de emoții de negare a identității propriei țări şi (de) dorința de a-şi împărți fotolii puterii (adică Alianța pentru Integrare Europeană – n. red.), sunt capabili să propună societății un program eficient de guvernare. Nu cred nici în abilitățile lor de a forma o echipă unită, care să conducă țara şi care să se bazeze pe adevăratele noastre interese naționale, nu pe propriile lor interese. Nu cunosc experiențe pozitive de guvernare în care conducătorii îşi doresc lichidarea țării. Comuniştii vor rămâne alături de compatrioți, chiar dacă în altă calitate. Dar sunt convins că vremurile făuririi vor reveni pe pământul moldovenesc. Nici nu poate fi altfel".

Vladimir Voronin

Deputatul comunist şi general Vladimir Țurcan avertizase că Voronin îşi va da demisia nu în fața Parlamentului, cum era legal, ci "exact ca şi în cazul Zinaidei Grecianîi, care şi-a făcut publică demisia". Țurcan vrea alegeri anticipate, Mark Tkaciuk nici nu dorește să audă. "Noi nu avem nici un interes şi nu vedem nici un motiv pentru care am vota un candidat al Alianței la funcția de şef de stat", s-a contrazis Tkaciuk, care tot nu crede că Alianța există. Dovadă - crede domnia sa – ar fi faptul că fiecare partid şi-a desemnat câte un vicepreşedinte al Parlamentului pentru eventualitatea că Alianța se sparge. El susține că Partidul Comuniştilor nu poate dialoga cu "Cei patru" fiindcă "unii pledează pentru aderarea la NATO, alții pentru unirea cu România". Altceva era dacă militau pentru unirea cu Rusia.

„Astăzi o să sărbătorească toată țara. Voronin a trebuit să vină să-şi prezinte demisia în Parlament. Dar aşa, a procedat ca un vagabond, exact cum a procedat şi Guvernul", a spus Serafim Urechean, prim-vicepreşedinte. Vlad Filat, preşedintele PLDM, s-a arătat mai pacifist: "Voronin va rămâne un simplu deputat. Nu-i va reveni nici o funcție de preşedinte sau secretar de comisie.

Îi doresc o pensie liniştită".

Fiind nominalizat pentru funcția de premier, Vlad Filat a anunțat că prioritățile Guvernului vor fi reformele economice, anularea vizelor pentru cetățenii români şi acordul privind micul trafic de frontieră.

Vlad Filat crede că Voronin avea libertatea să-şi dea demisia oriunde. Adică putea să meargă şi la Kremlin în acelaşi scop. Milițianul trebuia să decidă până la 14 septembrie, ultima zi în care mai putea opta pentru funcția de preşedinte vremelnic sau pentru fotoliul de deputat. El a condus Republica Molotov începând cu anul 2001 ca un şef de clan mafiot. Va trebui acum să răspundă în fața legii pentru crimele comise.

Deocamdată, Parlamentul nou ales a ținut un minut de reculegere pentru morții din... 11 septembrie 2001 din Statele Unite ale Americii.

Conform Constituției, până la alegerea unui nou preşedinte în cadrul Legislaltivului, interimatul funcției prezidențiale este asigurat de către

preşedintele Parlamentului, adică Mihai Ghimpu. "Urmează să formăm rapid un nou Guvern, deoarece Guvernul Grecianîi şi-a anunţat demisia în mod mişeleşte şi a lăsat ţara în haos", a subliniat Vlad Filat.

Imperialii ruşi şi „masochismul lingvistic"

„Lăsăm succesorilor noştri pace şi stabilitate pe Nistru (!), încrederea societăţii în ziua de mâine şi înţelegere interetnică", spunea Voronin în discursul politic de adio. Despre ce pace poate fi vorba în relaţia lui Voronin cu Igor Smirnov, care nu i-a dat voie nici să vină la înmormântarea mamei?

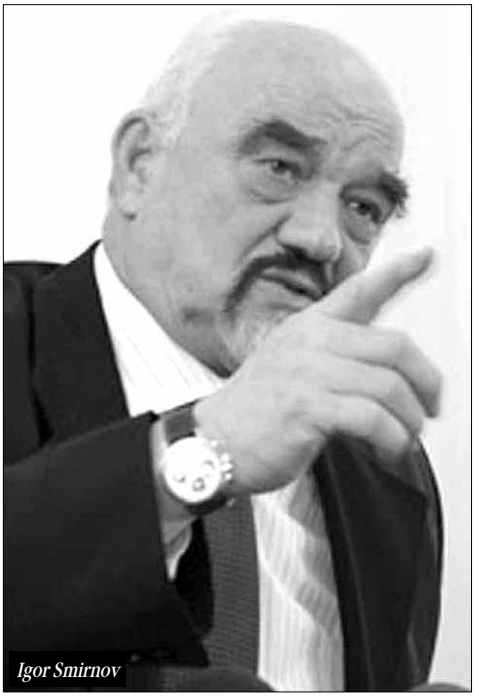

Igor Smirnov

Peste Nistru domneşte în adevăratul sens al cuvântului ultima enclavă condusă de mafia rusă, care, deşi formează o minoritate oarecare, este intolerantă faţă de drepturile elementare ale românilor din Transnistria. Cu ani în urmă, marele lingvist de renume mondial Eugeniu Coşeriu punea într-o ecuaţie firească relaţia cu minoritatea mercenarilor ruşi de la Tiraspol, o adunătură de criminali susţinuţi de Moscova: "Nu pot fi tolerant cu o comunitate, care fiind minoritară în ţara mea, pretinde totuşi să aibă în toate domeniile toate drepturile majorităţii, să ocupe funcţii de stat, să facă parte pe picior de egalitate din administraţia şi Guvernul Ţării etc., vorbind peste tot numai propria ei limbă şi necunoscînd limba majorităţii. Nu poţi şi nu se cuvine să fii tolerant cu o minoritate, în acest sens neleală, care nu numai că nu vrea să se integreze, dar – poate fără să-şi dea bine seama de asta – vrea, în fond, să te integreze ea pe tine, deoarece rămînînd ea însăşi monolingvă, te constrînge pe tine să devii bilingv; să înveţi în limba ei, ca să te înţelegi cu ea. Sau, mai corect, dacă cineva locuieşte de treizeci de ani în ţara mea şi nu s-a străduit cîtuşi de puţin să-mi înveţe limba, fiindcă e convins s-o învăţ eu pe a lui, sau dacă cineva vine în ţara mea ca domn şi stăpîn colonial şi pretinde, direct sau indirect, să-mi impună limba lui, nu mai pot fi tolerant. Nu-i cer, se înţelege, nici în acest caz, minorităţii să înveţe limba mea părăsindu-şi-o pe a ei, fiindcă asta ar însemna să fiu şovinist; dar îi cer să înveţe şi limba mea, dacă vrea să participe ca egal în viaţa publică a Ţării. Pot şi am datoria morală să fiu tolerant cu minoritarii de bună-credinţă şi toleranţi, nu însă cu o minoritate imperialistă şi intolerantă care pretinde să impună limba ei populaţiei băştinaşe şi majoritare. A fi tolerant, repet, nu înseamnă a accepta pasiv intoleranţa lingvistică a altora şi nu înseamnă a se supune în mod servil imperialismului şi colonialismului lingvistic. Aceasta n-ar mai fi toleranţă, ci masochism lingvistic". (Eugeniu Coşeriu, *Alteritate, toleranţă şi masochism. Dialog cu un elev despre politica şi etica lingvistică* // RLŞL, 1997, nr. 3). Aceste gânduri fireşti aparţin savantului Eugeniu Coşeriu (27 iulie 1921-7 septembrie 2002), fondatorul Şcolii de lingvistică de la Tübingen.

Lecţie poloneză de istorie

Premierul Donald Tusk i-a pus faţă în faţă pe urmaşii lui Molotov-Skriabin şi Joachim von Ribbentrop. Polonia a provocat pe 1 septembrie un adevărat eveniment politic mondial la Westerplatte, lângă portul din Gdansk: a comemorat 70 de ani de la începerea celui de-al Doilea Război

Mondial şi a marcat două decenii de la căderea comunismului. Premierul Donald Tusk a reuşit să-i pună faţă în faţă pe urmaşii semnatarilor odiosului pact Molotov-Ribbentrop: cancelarul german Angela Merkel şi premierul rus Vladimir Putin. Fiecare a venit cu ideile lui şi a plecat la fel.

Pe malul Mării Baltice, au fost invitaţi 20 de şefi de guverne din Europa: Vladimir Putin (Rusia), Angela Merkel (Germania), Silvio Berlusconi (Italia), Francois Fillon (Franţa), Andrus Kubilius (Lituania), Iulia Timoşenko (Ucraina), Valdis Dombrovskis (Letonia), Fredrik Reinfeldt (Suedia), Andrus Ansip (Estonia), Matti Vanhanen (Finlanda), Jan Peter Balkenende (Olanda), Jan Fischer (Cehia), Mirko Cvetkovici (Serbia), Sali Berisha (Albania), Sierghei Sidorski (Belarus), Emil Boc (România), Boiko Borisov (Bulgaria), Jadranka Kosor (Croaţia) şi Borut Pahor (Slovenia). Londra a fost reprezentată de David Miliband, ministrul de Externe, iar SUA - de William Perry şi de James Jones, consilier pe probleme de securitate. Sute de televiziuni, agenţii şi ziare din toată lumea au venit la Westerplatte. După ce coloana a străbătut cu greu Gdanskul, am fost verificaţi drastic până la ultimul nasture, după care am ajuns într-un ţarc pentru presă, la aproximativ 50 de metri distanţă de tribună. Aici am aşteptat trei ore să se încheie ritualul depunerii unei singure coroane de flori în numele tuturor delegaţiilor. Fiecare demnitar a primit câte un felinar de sticlă bleumarin, pe care l-a depus în faţa monumentului eroilor de la Westerplatte. Au urmat discursurile şi aici au apărut disonanţele, chiar dacă fiecare a vorbit despre "solidaritatea europeană".

De la Freie Stadt Danzig la Gdansk

O ceremonie sobră, fără exhibiţii inutile. Premierul Donald Tusk a fost categoric: "Guvernul polonez are o poziţie clară asupra acestui subiect: Pactul Molotov-Ribbentrop a provocat agresiunea împotriva Poloniei. La 1 septembrie 1939, Polonia a fost atacată de Germania şi două săptămâni mai târziu de către trupele Rusiei staliniste. Adevărul poate fi dureros, dar el nu trebuie să ofenseze pe nimeni".

Important era ca urmaşii călăilor să nu uite că Polonia a fost victima ţărilor lor şi i-a adus într-un fost oraş german. Dacă iniţial Putin a spus ferm că dosarul Katyn nu se va mai deschide, la Westerplatte el a promis că va cere deschiderea arhivelor ruseşti pe bază de reciprocitate: "Dacă specialiştii noştri vor avea acces la arhivele poloneze, specialiştii polonezi vor avea acces la arhivele ruse. Trebuie acţionat coordonat, iar subiectul trebuie depolitizat".

În aprilie-mai 1940, în pădurea Katyn de lângă Smolensk au fost ucişi 22.000 de ofiţeri polonezi, care erau închişi în diferite lagăre ale poliţiei secrete staliniste NKVD.

De ce la Gdansk? Pentru că în dimineaţa zilei de 1 septembrie 1939, crucişătorul german Schleswig-Holstein a tras primele salve de tun asupra bazei poloneze de la Westerplatte. Tot la Gdansk, a apărut mişcarea anticomunistă "Solidarnoşci", condusă de Lech Walesa.

Cum s-a ajuns însă aici?

După cum arată arhitectura din oraşul vechi, Danzig este un vechi oraş-stat german din Pomerania. La 10 ianuarie 1920, se numea Freie Stadt Danzig (oraşul-stat liber Danzig), conform prevederilor Părţii a III-a, Secţiunea a IX-a a Tratatului de la Versailles din 1919. Fusese astfel rupt de la Germania, la fel ca alte teritorii şi plasat sub protecţia Ligii Naţiunilor. Oraşul Liber Danzig includea oraşul principal Danzig, oraşele Zoppot (Sopot), Tiegenhof (Nowy Dwor Gdanski), Neuteich (Nowy Staw), 252 sate şi 63 cătune. Polonia avea drepturi economice speciale la Danzig (Gdansk).

La 1 septembrie 1939, trupele hitleriste atacă şi cuceresc oraşul.

După 1945, Danzig devine parte integrantă a Poloniei, cu numele Gdansk, şi are loc expulzarea germanilor din regiune. Denumirea poloneză vine de la numele Gdania, numele iniţial al râului Motlawa, care trece prin Gdansk. Dar Gdania şi Gdansk au derivat de la numele gotic al regiunii – Gothiscandza. Unii lingvişti susţin că vine din limba kaşubiană - limba originară a slavilor de vest. Peninsula Westerplatte era o simplă plajă

oferită Poloniei după 1920, iar Varşovia a construit aici o bază militară. Pe aici trecea o linie ferată poloneză, care se mai vede şi acum.

"Participarea Poloniei la destrămarea Cehoslovaciei în 1938 a fost nu numai o eroare, ci şi un păcat. Acesta a fost şi rămâne un rău. Noi, în Polonia, ştim să recunoaştem o eroare, fără să căutăm justificări", a recunoscut la Westerplatte preşedintele polonez Lech Kaczynski, făcând trimitere la Acordul de la München din 1938, semnat de puterile occidentale cu Germania. L-a pus astfel pe premierul Tusk în dificultate, mai ales că Putin ceruse şi altor ţări să recunoască implicarea în declanşarea războiului. Deloc întâmplător, când Putin punea tunul pe toată Europa occidentală, generalul SVR Lev Soţkov dădea publicităţii la Moscova unele documente de arhivă, care atestă că Polonia ar fi uneltit pentru destrămarea... URSS în perioada 1935-1945! Soţkov a citat un raport al unei reuniuni din 1937 a ambasadorului polonez la Washington cu un oficial din Departamentul de stat american. "Polonia nu vede ameninţări dinspre Germania nazistă. Principala prioritate este izolarea Uniunii Sovietice", ar fi arfirmat ambasadorul.

„Toate tentativele de temperare a naziştilor în perioada 1934-1939 prin diverse acorduri şi pacturi erau inacceptabile din punct de vedere moral, fiind periculoase. Trebuie să recunoaştem aceste erori. Ţara noastră le-a comis. Parlamentul rus a condamnat pactul Molotov-Ribbentrop. Avem dreptul să aşteptăm acelaşi lucru din partea altor ţări care au încheiat acorduri cu naziştii", a spus Putin. Toată lumea e vinovată, nu numai URSS! Principial, premierul rus are dreptate. Sovietul Suprem al URSS a condamnat pactul în 1991, dar consecinţele rămân valabile pentru România. De altfel, vorbitorii de la Westerplatte nu au pomenit nimic despre ţara noastră. După cina oferită de Tusk, Putin a discutat între patru ochi cu premierii Sloveniei, Olandei, Croaţiei, Ucrainei şi Finlandei. Emil Boc a plecat imediat fiindcă îl aşteptau la Palatul Victoria reprezentanţii inamovibililor, dornici să-şi salveze sporurile pentru muncă penibilă şi pentru stres neuro-psihic...

„Războiul a început cu atacul german asupra Poloniei, cel mai tragic capitol al istoriei Europei. Războiul declanşat de Germania a generat o suferinţă incomensurabilă pentru numeroase popoare, ani de privare de drepturi, de umilire şi distrugeri. Aduc un omagiu celor 60 de milioane de persoane care şi-au pierdut viaţa din cauza acestui război început de Germania. Mă înclin în faţa victimelor. Europa s-a transformat dintr-un continent al terorii şi violenţei într-un continent al libertăţii şi păcii. Faptul că acest lucru a fost posibil este pur şi simplu un miracol", a spus doamna cancelar, care a arborat permanent o mină modestă.

Despre unionism, cu calm

„Nimic nu este nerezonabil, dacă este util." (Tucidide)

Dan Dungaciu

Mihai Ghimpu a spus-o. Şi imediat au început reacţiile publice, cele mai multe iritate, unele îngrijorate, altele sceptice. Să te declari român şi unionist - fie şi „privat" - este un gest care, la majoratul R. Moldova, şochează. Concluzia majoritară a fost însă că o asemenea opţiune este superfluă şi nerealistă. Cu toate acestea, tonalitatea intervenţiilor a contrazis vizibil concluzia: dacă unionismul este atât de irelevant şi fără şanse, care este rostul să îl combatem atât de înverşunat?

Două feluri de unionism

Chestiunea unionismului în stânga Prutului comportă o discuţie mai amplă şi, înainte de toate, lipsită de patos, indiferent că se argumentează pro sau contra. Iar motivul pentru care o analiză lucidă este obligatorie derivă din faptul că, astăzi, s-ar putea să asistăm la o modificare a esenţei şi resorturilor unionismului, într-un context (geo)politic care devine şi el special. Vom încerca să descriem această modificare prin sintagmele „unionismul inimii" şi „unionismul minţii". Sau, dacă vreţi, „unionismul poeziei" şi „unionismul prozei". Ele nu sunt neapărat disjuncte sau contradictorii, dar diferenţele trebuie obligatoriu clarificate. Dacă primul e glorios, al doilea e prozaic. Dacă primul aparţine mai degrabă elitei, al doilea este apanajul maselor. Dacă cel dintâi face abstracţie de cotidian şi caută „mântuirea Neamului", al doilea, exasperat de cotidian, caută diplome validate european şi drept de muncă şi liberă circulaţie. Dacă primul lucrează pentru „urmaşii noştri şi urmaşii urmaşilor noştri", al doilea lucrează pentru maximum două generaţii: copii sau nepoţi.

Dacă aşa stau lucrurile, a persifla sau a vitupera astăzi împotriva unionismului, indiferent că este o operaţiune „corectă politic", riscă să devină, sociologic, suspect. Pentru că nu e clar deloc ce se combate, despre ce fenomen vorbim, care sunt sursele şi fenomenologia lui concrete. Şi, mai ales, care este potenţialul acestuia în societate. S-o spunem pe şleau: aici nu vorbim nici despre ce (ne) place sau ce nu (ne) place, ci despre ceea ce se poate întâmpla. Nu azi sau mâine, ci, eventual, poimâine.

Dar să începem cu începutul.

Unionismul inimii sau la început a fost emoţia

Prăbuşirea URSS a generat în stânga Prutului un puseu identitar pro-românesc care se manifestase deja, spontan şi emoţionant, încă din 1988-1989. Consecinţele au fost evidente. Imediat după colapsul sovietic, la R. Moldova ca atare nu se gândea nimeni. O parte a elitei politice vroia să o aducă înapoi în URSS, sub o formă sau alta, cealaltă - să o apropie de România. Unionismul „orb" de atunci s-a născut în răspăr cu obiectul său, respectiv realitatea propriu-zisă. Pentru că nu pleca de la realităţi concrete, ci de la realităţi istorice. Nu de la realităţi palpate, ci de la realităţi percepute. Nu avea pragmatism, avea entuziasm. Cele două maluri nu se cunoşteau, se imaginau, doar, în scenarii care nu aveau de multe ori legătură cu realitatea. Un soi de „mesianism utopic", cum numea Călinescu aplombul revoluţionarilor de la 1848, care nu a mai avut răgazul să devină „mesianism constructiv", după formula aceluiaşi critic. Asta nu înseamnă că unioniştii de la începutul anilor 90 erau oameni incapabili de

proiecte concrete. Unii erau. Doar că realitățile au fost infinit mai complexe față de ceea ce îşi imaginau ei. Ulterior, au venit dezamăgirile, mai ales la Chişinău, sentimentele s-au erodat, angajamentele morale, aşijderea. Era firesc. Viața bate filmul, adică realitatea bate emoția, iar revenirea în forță - într-un context geopolitic specific şi bine orchestrat - a antiunioniştilor comunisto-agrarieni s-a petrecut rapid. Iar în 1994, într-o zi geroasă de februarie, basarabenilor li s-a spus că limba de veacuri a poporului este „limba moldovenească", pentru care „s-a luptat în 1988-89". A urmat apoi un „referendum" consultativ - „La sfat cu poporul" - care urma să demonstreze „voința poporului moldovean de a-şi croi singur soarta". Constituția comunist-agrariană a consacrat victoria forțelor anti-unioniste. Nici „revenirea" la românism a lui Mircea Snegur în 1995, după spargerea PDAM, nici scurta guvernare democrată de la finele anilor 90 nu readuc spiritul unionist în societate. A rămas o latență difuză, nostalgică, eventual, iar expresiile ei publice aparțineau cu precădere partidului care se mai revendica de la Frontul Popular.

Tratatul ca hârtie de turnesol

Pe malul drept, Bucureştiul începea să construiască proiectul euroatlantic şi, precum Meşterul Manole, trebuia să sacrifice pe cineva sau ceva între zidurile proiectului. R. Moldova a fost jertfa principală. Unionismul iese din repertoriu, dar şi pe malul stâng sintagma aproape că dispare din vocabular. În acest context, ultima manifestare publică relativ concretă avea să fie consemnată în anul 2000, cu ocazia dezbaterilor din jurul Tratatului de bază dintre România şi R. Moldova, parafat la 28 aprilie. Documentul captează bine atmosfera relațiilor dintre cele două state, care, în Tratat, nu mai sunt „două state româneşti", sintagma fiind omisă. Dispare şi orice referire la pactul Ribbentrop-Molotov din 1939, textul fiind purificat de orice formulare explicită a unității etnolingvistice, autorii documentului apelând la un substitut de genul „limbă comună".

Întâmpinarea Tratatului a fost una semnificativă. Atmosfera publică nu a fost negativă, în ciuda faptului că voci consacrate - Mircea Druc sau Grigore Vieru - erau explicit împotriva unui asemenea document. Marele poet vorbea despre „Două state Româneşti care se păcălesc unul pe altul - astfel poate fi definit Tratatul". Au existat şi voci (nuanțat) critice din partea unor politicieni. Dar singurul grup parlamentar care a declarat categoric că nu va vota pentru ratificarea Tratatului a fost cel al partidului care se considera legatarul politic al Frontului Popular, inclusiv al discursului unionist al acestuia.

Ultimul zvâcnet politic al unionismului inimii

Într-un Memoriu adresat, la 2 mai, Preşedintelui României şi parlamentarilor români, liderul PPCD reacționa virulent împotriva acestui document. După ce este criticată eliminarea „formule-

Sfatul Țării – 1918

lor explicite ale identității naționale şi a unității etnolingvistice româneşti", se spunea că tratatul „are ca efect practic consfințirea vechii teze kominterniste a moldovenismului ca ideologie antiromânească prin menținerea falsului despre o pretinsă identitate etnică „moldovenească", în opoziție cu cea autentică, românească. Dar dacă altădată cedarea s-a produs sub amenințarea directă cu aplicarea forței, astăzi România se pomeneşte în postură de țară învinsă. De astă dată nu militar, ci diplomatic". Şi Memoriul avertizează: „Cu riscul de a părea demodați, trebuie să recunoaştem că ne este peste puteri să gândim Patria doar rațional, fără un pic de iubire şi de suflet... Ca români din teritoriile înstrăinate, credem că sunteți conştienți de limitele jocului diplomatic dincolo de care se întinde dezonoarea şi ruşinea națională".

Memoriul adresat oficialilor din România avea să fie ultima manifestare politică explicită şi consistentă a unionismului de formula anilor '90. Lumea se schimbă. Iar rolul de a resuscita discursul va reveni acum celor din dreapta Prutului.

Paradoxurile unui protest identitar

Tratatul de bază dintre România şi R. Moldova, parafat la 28 aprilie, niciodată semnat, a fost, practic, ultimul prilej de manifestare plenară şi concretă a aspirațiilor politice unioniste. După anul 2000, „chestiunea unionistă" intră într-o nouă fază, pe acelaşi trend descrescător, cel puțin la nivelul expresiei ei publice.

La 25 februarie 2001 ajunge la putere Partidul Comuniştilor. Moldovenismul sovietic redevine politică oficială, apare Concepția politicii naționale de stat a RM şi Dicționarul moldovenesc-românesc, se dau publicității datele unui recensământ criticat inclusiv de reprezentanții Consiliului Europei, Istoria Românilor este suprimată din programele de învățământ, iar comuniştii vor să confere limbii ruse statutul de limbă oficială. Reacția societății este canalizată într-o mişcare de protest amplă, în regim non-stop. Dar această manifestație, cu evident vector identitar pro-românesc, are un destin surprinzător. Începută în ianuarie 2002 de către PPCD, va fi reluată, practic, şi în anul următor.

Energia colectată în stradă în numele unor revendicări identitare se va descărca însă în altă albie: în noiembrie 2003, liderii străzii vor fi printre inițiatorii Comitetului pentru Apărarea Independenței şi a Constituției RM, respectiv, gruparea care va constitui avangarda bătăliei împotriva Memorandumului Kozak. Diferențele dintre 2002 şi 2003 sunt semnificative şi chiar ironice: o lungă acțiune de protest declanşată de mize identitare pro-româneşti, culminează cu a manifestare în numele integrității şi independenței RM. Aburul „unionist", atâta cât plutea deasupra Pieței Marii Adunări Naționale, s-a risipit urgent cu ocazia bătăliilor anti-Kozak, purtate sub sloganul „Dumnezeu să ocrotească R. Moldova". Nu e pentru cine se pregăteşte...

Ceea ce a urmat, se ştie. În 2005, legatarii Frontului Popular unionist flanchează electoral liderul PCRM, în numele obiectivului portocaliu al integrării regiunii în siajul euroatlantic, persistând, chiar şi în pofida evidențelor, în acest proiect. Parafrazând, parcă, replica unui celebru personaj din Caragiale, „patria cea mare" se schimbă cu „patria cea mică", iar simbolistica sau încărcătura emoțională livrate, inițial, celei dintâi, revin acum „patriei celei mici", devenită între timp „proiect de succes". Spațiul public este, practic, epurat de orice discurs cu tentă unionistă. Nu doar că dispare din peisaj, dar capătă conotații negative - sintagma devine sinonimă cu „infractor", „ilegalist" sau „sabotor".

Resuscitat din dreapta Prutului

Paradoxal, discursul unionist avea să fie resuscitat, cu timpul, de partea care îl abandonase prima, respectiv, dreapta Prutului. Nu neapărat cu intenție. Cel care va face asta va fi preşedintele României, Traian Băsescu. Prin diverse declarații, mai mult sau mai puțin ambigue, preşedintele Băsescu redeschide dosarul şi persistă, încăpățânat, în el. În 2005, condamnă Pactul Ribbentropp-Molotov. În ianuarie 2006, afirmă că „politica României ar trebui să fie unificarea

naţiunii române în interiorul UE". În iulie 2006, sugera că a făcut o propunere preşedintelui Voronin, astfel încât ambele ţări să adere la UE. În 2007 condamnă din nou Pactul, iar în mai 2009 îl consideră definitoriu pentru relaţia dintre cele două state.

Dincolo de ambiguitatea lor, declaraţiile au cel puţin un efect concret. Teme considerate tabu cu ani în urmă redevin frecventabile, uşa fiind deschisă chiar de preşedintele unui stat euro-atlantic. Mai cu seamă la Bucureşti, dar nu numai, s-a constatat, deseori cu stupoare, că se poate discuta şi în aceşti termeni relaţia dintre cele două maluri ale Prutului. De ce nu? Că e bine sau rău, oportun sau inoportun, realist sau utopic – e altă poveste. Ceea ce interesează aici este că asemenea declaraţii au conferit, dacă nu legitimitate, atunci normalitate acestui tip de discurs.

O asemenea constatare nu duce, firesţte, la concluzia că realităţile s-au schimbat în consecinţă. Evident, nu, deşi preşedintele Băsescu rămâne cel mai popular politician din România în stânga Prutului. A vorbi astăzi în termenii unionismului anilor '90 este redundant şi inutil. Pentru că nu aceasta va schimba - dacă se vor schimba! - relaţiile dintre cele două state! Nu „unionismul inimii", ci o formă de „unionism" pe care am denumit-o „unionismul minţii". Avem de-a face cu un fenomen nou, inedit în peisaj, dar cu relevanţă sociologică consistentă. Nu îl exclude neapărat pe cel dintâi, dar este pragmatic, caută soluţii la problemele cotidiene, este mercantil şi gândeşte pe termen scurt. Nu îi cunoaştem ponderea socială, dar va trebui să ne străduim să o surprindem. Căci a discuta de acum încolo chestiunea unionismului făcând abstracţie de această varietate a lui este naiv. Mai cu seamă că o serie de elemente de context favorizează apariţia, fie şi tacită, a acestui fenomen.

Schiţă pentru o „sociologie a unionismului" sau dubletele basarabene

În primul rând, demografia şi educaţia. Evenimentele din 7 aprilie au arătat deja o generaţie care nu mai are răbdare. E furioasă şi revendicativă, nu se încurcă în proceduri, iar pentru ea, orizontul de 20 de ani pentru eventuala integrare „normală" în UE este insuportabil. În plus, această generaţie, dacă nu are puseurile emoţionale şi pro-româneşti ale generaţiei frontiste, nu are în nici un caz ostilitate faţă de Bucureşti.

„Regimul Voronin" nu a avut timp să producă generaţii anti-româneşti, doar a resuscitat sentimentul acolo unde exista.

În al doilea rând, creşterea nivelului de aspiraţii la toate nivelele societăţii, chiar dacă în ritmuri diferite. RM, deja cel mai sărac stat european, va ieşi, inevitabil, mai târziu din criză decât ţările din UE. Nevoia de prosperitate şi eventualul efect de vitrină pe care, în câţiva ani, România îl va furniza, va fi dificil de ignorat peste Prut. Prosperitatea este o forţă motrică dominantă în ziua de azi. Iar dacă drumul spre prosperitate ajunge să treacă (numai) prin România, cine se va opune cu adevărat?

Cine se va împotrivi unui paşaport european, unei pieţe de desfacere incomparabil mai extinse, unei diplome recunoscute în UE sau şansei de a munci legal oriunde? Aceasta este valabil inclusiv pentru minoritari („efectul baltic").

În al treilea rând, contextul geopolitic. În condiţiile schimbări priorităţilor americane şi, pe cale de consecinţă, a unei Rusii tot mai pragmatice în regiune, opţiunea (pro)românească a RM nu va mai fi întâmpinată cu atâta îngrijorare. Nu în ultimul rând, problema disonanţei cognitive. Indiferent cât se pedalează pe asta, acceptarea plenară a identităţii româneşti nu este atât de dificilă, iar trecerea de la „moldovean" la „român", mai ales la tânăra generaţie, este un pas care se face fără sacrificii identitare semnificative.

În concluzie, într-un orizont de 5-10 ani de zile, este plauzibil să asistăm la apariţia unui asemenea fenomen şi acolo trebuie căutate, eventual, resorturile unui asemenea curent. Dar aşa cum omologul „unionismului inimii" din anii '90 era „moldovenismul sovietic" anti-românesc, omologul „unionismului minţii" va fi o formă de moldovenism „soft", incoerent, dar rezonabil, care detesta în regimul Voronin tonul, nu neapărat conţinutul. Dar asta este deja altă poveste.

Destinul Estului,
criza economică şi soarta liberalismului în Rusia

Paul Nistor

De-a lungul veacurilor trecute, folosindu-şi puterea ca influenţă sau, mai brutal, pentru a obţine câştiguri teritoriale şi economice ori pentru a impune regimuri politice subordonate, Moscova nu a făcut nici un secret din ambiţiile sale regionale. Străinătatea apropiată sau, în actualitate, spaţiul dintre UE, China şi lumea islamică, e văzut la Kremlin ca o moştenire de drept a civilizaţiei ruse. Totuşi, nu doar ultimele secole, ci şi ultimele decenii au furnizat situaţii care ne-au arătat care sunt elementele care pot influenţa decisiv relaţia dintre Rusia şi Europa de Est. Când Rusia a fost slabă, Estul european s-a simţit mai relaxat. Când în Rusia a existat speranţa unei democratizări, din nou, est-europenii au încercat să-şi imagineze un viitor mai puţin tensionat alături de ambiţiosul vecin.

Dizolvarea imperiului comunist al Moscovei, în 1991, şi reformele democratice introduse de Boris Elţîn au schimbat faţa colosului din Est. Nu doar slăbiciunile economice ale anilor '90, dar şi un proces alert de democratizare şi liberalizare ne-au arătat o altfel de Rusie după finalul Războiului Rece. Pentru aproape un deceniu, Europa a uitat de puseele de nervozitate şi de ameninţările rudimentare venite, tradiţional, dinspre Moscova. Situaţia s-a schimbat după anul 2000 când Vladimir Putin, însoţit de echipa sa de oameni fideli, racolaţi la Sankt Petersburg şi Reda, a reintrodus un regim autoritar. În acest fel a fost stopată liberalizarea/normalizarea societăţii ruse şi viaţa internă a marelui vecin a început mai mult să copie modelul chinez (capitalism de stat şi autoritarism) decât pe cel european.

Sub presiunea Kremlinului, partidele şi tendinţele liberale au fost descurajate în interiorul ţării, iar marea majoritate a populaţiei a căpătat tendinţa de a privi ca pe o normalitate situaţia de faţă. În 1993, Iabloko – cel mai puternic partid liberal, obţinea 8% în alegeri şi îi făcea

Dimitri Medvedev şi Vladimir Putin

o opoziție dură dar profesionistă lui Elțîn, militând pentru o mai mare democratizare a Rusiei. Începând cu „domnia" lui Putin, Iabloko – Partidul Democrat Rus (denumirea de azi) a început descreşterea şi în alegerile din 2007 a cumulat doar 1,66% din totalul voturilor exprimate, fără drept de a trimite vreun reprezentant în Duma rusă. Ultimul succes al lor datează din 2005, când Partidul Democrat Rus a fost unul din cele doar trei partide care au reuşit să prindă locuri în consiliul municipal al Moscovei. Un alt partid important de nuanță liberală e Cauza Justă, format în februarie 2009 din elemente ale mai vechii Uniuni a Forțelor de Dreapta. Totuşi, apropierea sa de Kremlin este evidentă şi, din acest motiv, analiştii nu-l consideră un competitor serios pentru puterea bicefală a lui Putin şi Medvedev.

Speranțele Europei în liberalizarea Rusiei au descrescut, însă, în timp şi perioada Elțîn a rămas ca un accident frumos. Partidele cu pretenții liberale nu doar că acum nu au şanse reale să se impună în fața unui electorat fascinat de modelul autoritar dar, pe de altă parte, ele însele par să fi adoptat doctrine mai mult democrat-sociale, care au doar tangențe minime cu liberalismul. Cu toate acestea, o parte din analiştii politici europeni se gândesc că o Rusie schimbată de viitoarele generații, o Rusie liberală şi democratizată, ar fi un vecin mai blând şi un partener mai puțin capricios pentru Europa. O astfel de Rusie nu doar că ar abandona tendințele expansioniste şi ar renunța la presiunea pusă continuu pe Europa de Est, dar ar coopera mai eficient la programele şi strategiile mondiale lansate de Occident, identificându-se cu valorile acestuia. În mod paradoxal, nu liderii partidelor liberale de azi – Serghei Mitrokin, Leonid Guzman, Boris Titov – sunt aşteptați ca viitori declanşatori ai liberalizării statului rus. Din contra, sub presiunea crizei economice, e posibil ca grupul de tineri specialişti din jurul preşedintelui Medvedev să considere că doar o liberalizare progresivă a economiei şi societății ruseşti poate aduce echilibru şi beneficii pe termen lung.

La începutul crizei, Rusia a reacționat cu infatuare, refuzând să-şi recunoască problemele economice. Premierul Putin nu doar că afirma inexistența crizei în Rusia, dar reamintea creşterea economică cu 7% în fiecare an, din 1999 încoace, preconizând depăşirea Germaniei – a cincea economie din lume – până în 2020. Dar această atitudine s-a dovedit puerilă. Vladimir Putin a continuat să pozeze în invincibil, negând ameninţarea crizei, dar o dată cu trecerea lunilor tot mai multe personalități cu gândire liberală, mai apropiați de preşedintele Dimitri Medvedev, au început să afirme că este nevoie de ajustări decisive la nivel economic.

Criza este pe punctul de a face chiar o separare decisivă în puterea bicefală a Rusiei. În timp ce Putin e înconjurat de o aripă dură, provenită în majoritate din servicii secrete sovietice, Medvedev are un club mai select – tineri avocați şi economişti specializați în Vest, care au ambiții de a supraviețui politic în calitate de tehnocrați şi buni profesionişti. Criza economică nu doar că a produs un şoc „durilor" de la Kremlin oferind şi o şansă importantă reformiştilor dar este foarte posibil ca acesta să fie şi începutul procesului de separare dintre cei doi lideri ruşi. Aşa cum arătau numeroase analize politice de până acum, orice putere bicefală rusă este nu doar nenaturală ci şi instabilă, amintind mai mult de imposibilitatea coabitării lui Gorbaciov cu Boris Elțîn. Astfel, criza reprezintă ocazia în care Putin ar putea face un transfer de putere (voit sau silit) către noul preşedinte, un transfer care ar fi fost resimțit ca o undă de şoc în alte condiții.

Criza a lovit Rusia după aproape un deceniu de creştere economică. Datorită balanței sale excedentare, Moscova acumulase rezerve de aproape 600 miliarde dolari. Inflația şi şomajul erau cât de cât stabilizate şi creşterea economică părea semnificativă. Dar după ce prețul barilului de petrol a scăzut în şase luni de la 147 dolari la 35 de dolari, au început marile probleme. Bursa din Rusia s-a prăbuşit cu valori de până la 80% în 2008, imediat după războiul din Georgia. Kremlinul a crezut că declinului prețului petrolului e doar temporar, dar s-a înşelat. La finalul anului 2008 a început şi o depreciere graduală a rublei, iar populația a încercat să-şi salveze economiile cumpărând dolari şi euro. În plus, sistemul bancar rusesc s-a dovedit fragil. Jumătate din capi-

talul bancar aparţine unui număr de cinci bănci de stat, fidele puterii ruse şi implicate în fantezile economice ale lui Putin. Iar băncile private sunt prea mici pentru a finanţa companiile mari care, pentru a-şi consolida afacerile, au fost silite să se împrumute în afara ţării, influenţând astfel cursul rublei. În doar jumătate de an, Rusia a pierdut mai mult de 1/3 din rezerva sa în valută, circa 210 miliarde dolari. Ameninţarea ce vine dinspre împrumuturile contractate în străinătate e mare. Datoriile companiilor ruse la finanţatorii occidentali se ridică la 500 miliarde dolari şi în acest an trebuie returnată o sumă uriaşă: 130 miliarde de dolari. La Forumul Economic de la Davos, din ianuarie a.c., Putin a cerut băncilor occidentale o reeşalonare a plăţilor, dar ideea nu a fost bine primită. Din acest motiv, companiile datoare ori se vor închide ori vor alege să vândă părţi din ele, micşorându-se şi reducând din activităţi.

Drept urmare a acestor metamorfoze, în primul trimestru al lui 2009 Produsul Naţional Brut a scăzut cu aproape 10% în comparaţie cu perioada similară din 2008, iar producţia industrială s-a micşorat cu 14%. Exporturile sunt preconizate a scădea cu 50% în acest an, iar ultimele cifre ale şomajului, lansate înainte ca guvernul să stopeze publicarea unor astfel de date, arătau deja cota de 10%. Azi, se bănuieşte că şomajul atinge 13%-14%.

Primele măsuri anticriză ale Rusiei au constat în refinanţarea împrumuturilor externe ale companiilor strategice şi în adăugarea de lichidităţi sistemului bancar. Multe firme fiind slăbite de criză, Putin şi apropiaţii săi au crezut că le pot naţionaliza, pentru a le plasa sub control. Au existat zvonuri de naţionalizare a unor companii metalurgice şi miniere dar nu s-au făcut paşi concreţi în această direcţie. Putem spune, însă, că situaţia de faţă a dat o şansă reformiştilor. O primă victorie a acestora a constat în revizuirea bugetului şi în adoptarea planului anti-criză, în martie 2009.

Cu această ocazie, s-a constatat că Putin a făcut puţin pentru bunăstarea reală a populaţiei în timpul anilor de preşedinţie. El nu a sprijinit mai deloc un mediu economic sănătos şi a protejat o stare de lucruri care a condus la creşterea semnificativă a corupţiei. Chiar dacă nu mai e preşedinte, Vladimir Putin rămâne încă cel mai puternic om politic din ţară. Totuşi, echipele celor doi lideri sunt destul de diferite şi tocmai criza ar putea permite staff-ului lui Medvedev să implementeze nişte reforme. Din contra, dacă s-ar reveni la preţurile mari pentru petrol, ţara ar stagna în autoritarism, în corupţie şi în exportul de materii prime. În contextul crizei actuale, rămânerea în această combinaţie şi împiedicarea dezvoltării unei economii liberale ar putea aduce o înrăutăţire economică în Rusia, mai mare decât în alte părţi ale lumii.

Situaţia a devenit dificilă, iar opinia publică a început să se îngrijoreze datorită crizei. Dacă în vara lui 2008, 75% din populaţie avea încredere în măsurile ce urmau a fi luate de conducători, în februarie 2009 doar 40% mai considera că liderii politici pot stăpâni criza în timp ce alţi 40% aşteptau o scăpare de sub control a problemelor economice. Din ce în ce mai mulţi membri ai elitelor ruseşti au început să afirme că eficienţa şi coeziunea sistemului de conducere sunt în declin. Acesta ar fi şi motivul pentru care au început neînţelegeri şi scene de haos în ţară. Dacă la nivel central specialiştii economici ai lui Medvedev – Alexei Kudrin şi Arkadi Dvorkovici – nu sunt bine priviţi de oamenii lui Putin, în periferiile federaţiei lucrurile stau mult mai rău. Daghestanul pur şi simplu a refuzat acceptarea unei taxe oficiale adoptate la Moscova, iar Tatarstanul a început să practice un protecţionism regional, favorizând companiile locale. Un fapt nemaiîntâlnit s-a petrecut la Vladivostok, unde autorităţile locale nu au vrut să împrăştie cu forţa demonstraţiile care criticau taxele noi impuse maşinilor japoneze. Kremlinul a trebuit să aducă trupe de poliţie din Moscova, care însă au intervenit excesiv de violent, atrăgându-şi mânia populaţiei din Extremul Orient Rus.

Cel mai blamat pentru ineficienţă în administrarea crizei şi pentru noile slăbiciuni ale Rusiei este Vladimir Putin. Ca prim ministru, el este direct răspunzător pentru derapajele economice. Acum abia ies la iveală toate problemele mai vechi, acoperite în ultima decadă. Rusia şi-a neglijat infrastructura rutieră, portuară, de căi ferate, nu a construit locuinţe, a subfinanţat sistemul

educațional, nu a propus o reformă a marii mase de militari şi nu a acționat pentru diversificarea mediilor economice. Din aceste motive, mai mulți foşti miniştri cer lui Vladimir Putin să părăsească puterea. În special în ziarele „Kommersant“, „Novaya Gazeta“ şi „Nezavisimaya Gazeta“ sunt găzduite articole insolente care nu-l mai tratează pe actualul premier cu respectul de altă dată şi care afirmă clar: „structura guvernului său e ineficientă, şi nu e preocupat nici de reforme şi nici de dezvoltarea țării”. Conceptul lansat de Putin, al dezvoltării „de sus”, după modelul sovietic al anilor 50, nu mai e luat în serios de nimeni.

Nici relația dintre Medvedev şi Putin nu mai e la fel de caldă. Deşi ei au acționat ca o echipă în timpul războiului din Georgia, din ce în ce mai multe detalii încep să-i despartă. Încă nu au ajuns să se atace/critice în public dar fricțiunile există vizibil, provocate în special de rivalitățile existente între staff-urile celor doi lideri. Medvedev şi echipa lui propun idei care merg în direcția unor reforme liberale, şi chiar dacă Putin nu s-a arătat contra acestor proiecte, el a constatat că, pentru început, această situație loveşte totuşi în imaginea sa publică. Sesizând diferențele dintre cei doi, din ce în ce mai mulți analişti au început să se întrebe dacă finalul crizei va mai prinde Rusia cu acelaşi tandem conducător. Sau, mai direct spus, sunt create scenarii prin care Putin ar trebui să transfere puterea către Medvedev.

Chiar dacă preşedintele actual va reuşi să câştige în fața premierului, nimeni nu poate spera că schimbări spectaculoase se vor ivi peste noapte. Democratizarea Rusiei nu e numai o chestiune de voință a unui om, ci implică transformarea a numeroase mecanisme sociale şi are de trecut peste rezistența unei elite formate din oligarhi. Dar ea este absolut necesară. Pe de o parte, e reclamată de situația economică iar, pe de altă parte, generațiile care vin, tot mai occidentalizate, au alte aşteptări de la conducători şi vor să trăiască într-o altfel de societate.

La rândul ei, Europa s-a săturat să vadă mereu o Rusie nervoasă şi insolentă, care are în politica externă practici grobiene, de tip Război Rece. Lansarea „Parteneriatului estic”, prin care UE încearcă democratizarea şi aducerea spre valorile

Gerhard Schroder şi Vladimir Putin

Vestului a spațiului din jurul Rusiei indică decizia europenilor de a schimba ceva la granițele lor. La toate acestea se adaugă şicanele permanente pe care un guvern autoritar, ineficient în interior dar care caută să obțină prestigiu din demonstrarea puterii pe plan extern, le practică constant asupra Georgiei, Polonie, României şi a Țărilor Baltice. Toate aceste probleme se pot schimba în măsura în care societatea rusă evoluează pe calea liberalismului. Un nou regim la Moscova ar înțelege că prioritare sunt reformele interne şi bunăstarea propriilor cetățeni, abandonând himerele internaționale şi visurile de mărire... exclusiv prin intermediul forței şi amenințărilor. După modelul propus de Kant, între regimuri liberale se poate configura o pace... dacă nu eternă, măcar cu mai mult respect între state. De aceea, o schimbare decisivă la Moscova e aşteptată de întreaga lume, dar mai ales de vecinii care au avut atât de mult de pătimit, în timp, de pe urma iluziilor hegemonice ale despoților ruşi.

Alexandru Ștefănescu, un model de virtute creștină

Viorica Călinescu

Alexandru Ştefănescu, nea Sandu – pentru cei mai tineri – sau monahul Atanasie, din ultimii ani de viață, a fost un model de credință, de comportament, de verticalitate şi de permanentă dăruire. Oltean din regiunea Corabiei, se încadrase, încă din adolescență, în Frățiile de Cruce, urmând, cu elanul tinereții, principiile educației moral-creştine ale şcolii legionare de jertfire neîncetată pentru propăşirea spirituală a neamului românesc. A urmat o viață zbuciumată, cu arestări, temnițe şi lagăre. Atunci când, pentru idealul ales, ți-ai oferit toată energia vieții tale, toată puterea de muncă şi de sacrificiu, nimic nu ți se pare greu pentru împlinirea lui. Deosebit de activ, cu modestie şi elan, încercase să se facă util în toate împrejurările pe care viața i le-a oferit. Nu precupețea nici un efort când putea face un bine. În condițiile dure de anchetă şi de închisoare, a fost un exemplu de dârzenie, de ținută impecabilă şi de sacrificiu. Nu a făcut nici un compromis; nu s-a dezis niciodată de idealul tinereții sale, care i-a bucurat întreaga existență.

La eliberarea din lunga sa detenție, se căsătoreşte şi se stabileşte în Corabia.

După 1989, când pensia i s-a mărit prin adăugarea unei compensații pentru cei 12 de ani de detenție recunoscuți, Alexandru Ştefănescu îşi ajută discret vecinii ca şi pe alți mulți oameni nevoiaşi. Avea permanent unul sau doi studenți din familii modeste pe care îi susținea financiar – fără ajutorul substanțial oferit de dumnealui, aceştia n-ar fi putut face facultatea. În Corabia avea un sfat bun şi un leac deosebit pentru diverse maladii, astfel încât toți cunoscuții îl salutau cu deosebit respect şi apelau la sprijinul său, mai mult ca la un medic. Deşi nu avea studii de specialitate, a avut ocazia în închisoare să deprindă din tainele acestei profesii de la medicii cu care a stat, aplicând ulterior cu succes tratamente simple şi eficiente celor cărora specialiştii nu le găsiseră remediul.

L-am cunoscut pe Alexandru Ştefănescu în toamna anului 1992, la parastasul soțului meu, Nicolae Călinescu, cu care stătuse în închisorile comuniste. Împărtăşeam acelaşi ideal legionar (creştin şi național) contestat de mulți, care nici măcar nu ştiau ce reprezintă; nu se străduiseră să-i cerceteze esența. Comuniştii reuşiseră să încarce numele de legionar cu cele mai groaznice epitete, creând în subconştientul uman o imagine sumbră de care oricine trebuie să se ferească. După moartea soțului meu, băiatul nostru, Dinu, student la medicină, ajunsese la concluzia că, pe măsura dispariției treptate a rezistenților anticomuniști, va rămâne tot o istorie falsă, scrisă de comuniști, dacă nu se va întreprinde ceva în această direcție. În consecință, cu concursul foştilor deținuți politici, a organizat o serie de manifestări (mese rotunde, conferințe, lansări de carte, comemorări) care să aducă lumină în falsurile realizate de comuniști, de-a lungul anilor. A antrenat în această acțiune oameni de bună credință, cunoscători serioşi ai perioadelor respective şi ai adevăratelor valori. Probabil că dorința şi eforturile noastre de a lămuri publicul larg prin aceste manifestări ne-a apropiat mult de Alexandru Ştefănescu. Pentru familia noastră, el a avut întotdeauna un sfat bun. În Craiova, aproape la toate aceste manifestări, era nelipsit. Când am plecat din Craiova, am continuat comunicarea cu dânsul prin corespondență.

Între cunoştințele mele printre foştii deținuți politici nu am întâlnit pe nimeni cu un asemenea har de a se apropia de tineret.

Nea Sandu era un autodidact, dar nu atât volumul şi calitatea cunoştințelor pe care le utiliza, cât dragostea ce îi încălzea sufletul îi dădea putere în dorința de a se ataşa de tineri şi de a le transmite din valorile fundamentale ce duc spre esența credinței creştine şi a iubirii de neam. În

nici o parte din țară nu a reuşit cineva să antreneze profesori şi elevi de liceu într-un spectacol de poezie Radu Gyr şi Nichifor Crainic, aşa cum a organizat dumnealui în Corabia. Spectacolul a fost aşa de apreciat încât i s-a propus şi efectuarea unui turneu, care, din păcate, nu a putut fi realizat din motive financiare.

O voință de fier şi o perseverență deosebită, dar mai cu seamă credința în Dumnezeu l-au ajutat să învingă neajunsurile senectuții, precum şi toate tarele căpătate de-a lungul perioadelor de detenție – pe care le definea metaforic *închisorită*. După ani de frumoasă conviețuire, soția sa se îmbolnăveşte, iar el o îngrijeşte cu devotament. La scurt timp, inevitabilul se produce. Pierderea soției o suportă cu mare greutate. Reflectează să se retragă la mânăstire. Ajunge la Petru-Vodă, unde îl întâlneşte pe starețul Justin Pârvu, care îi arată multă înțelegere. Perioada de acomodare este grea la o vârstă înaintată. Alexandru Ştefănescu nu era omul superficial, pripit în asemenea hotărâri; un astfel de pas implica o enormă responsabilitate. După oscilări legate de faptul că ar putea să nu corespundă anumitor cerințe ale vieții monahale, după o analiză duhovnicească profundă, Alexandru Ştefănescu s-a înrolat hotărât în oastea lui Hristos, devenind monahul Atanasie. Toată energia de care mai dispunea a pus-o cu mult curaj în slujba lui Hristos, a Ortodoxiei româneşti, în rugăciune permanentă pentru salvarea acestui neam, pentru a cărui înălțare morală şi spirituală trudise o viață. Nu a dat uitării nici pe vechii camarazi de închisoare şi de ideal cărora le împărtăşea, prin epistole, adevărurile fundamentale ale credinței creştine pe care le trăia din plin. În ultima zi a lunii februarie 2008, la Mânăstirea Petru-Vodă a adormit întru Domnul Monahul Atanasie, model de virtute creştină, exemplu viu pentru generațiile viitoare.

Omul şi călugărul Sandu Ştefănescu

Un apologet incandescent

George Popescu Glogoveanu

Dacă îl priveai pe Sandu Ştefănescu când vorbea, spuneai că e o flacără. Această combustie care îi alimenta tonusul său inepuizabil, nu era de natură organică, genetică aş afirma, poate *genezică*, în accepţia Părintelui Arsenie Boca, adică de altă substanţă, din alte zone sau tărâmuri, întrucât el nu era un om oarecare, ci o persoană incandescentă, deosebită, ce trăia şi se alimenta altfel decât semenii săi.

L-am cunoscut pe Sandu Ştefănescu la Colonia de muncă de la Vereş Mort (Unirea) de lângă Mirăslău, în anii 1945-1946, unde făcea pe sanitarul. De altfel, el îmi vindecase cu nişte injecţii străine un blocaj şi nişte dureri atroce ale genunchiului drept. Învăţase o anumită practică medicală de la doctorul Uţă, închis la Aiud, din 1938, de pe timpul lui Carol al II-lea, cu care Sandu stătuse în celulă mulţi ani. Dar nu numai medicina îl preocupa pe Sandu Ştefănescu; el împreună cu dr. Uţă, cu Costică Dumitrescu, supranumit şi Fachirul, şi cu alţi câţiva tineri formau un grup de „mistici" – apostrofa dr. Victor Biriş pentru cele două grupuri de legionari creştini ortodocşi, mai ales că erau şi legionari catolici care săriseră peste cal, cu formalismul învăţat de la Ignaţiu de Loyola. Dar în afară de grupul de legionari creştini ortodocşi (dr. Uţă – Constantin Dumitrescu), mai exista şi numerosul grup condus de doctorul Traian Trifan, Traian Marian şi Anghel Papacioc – viitorul călugăr Arsenie Papacioc – din care făceau parte Valeriu Gafencu, Virgil Maxim, Vasile Jacotă, Marin Naidim, Nicu Mazăre, Iulică Bălan, Părintele Serghie, Ioan Ianolide şi mulţi alţii, care realizaseră progrese pe linia trăirii spirituale.

Prin structura sa, Sandu Ştefănescu îmbina trăirea creştină cu *practicismul vieţii*. Potrivit lui Emil Cioran, Corneliu Zelea Codreanu „făcea parte dintr-o mişcare în care problemele mântuirii se împleteau de minune cu gospodărirea ţării", iar Sandu Ştefănescu se plia pe această linie. El nu

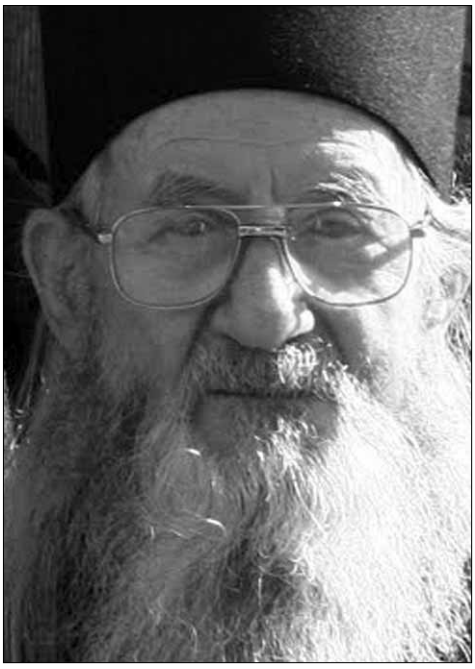

putea fi în altă parte, ci numai şi numai unde a fost. Aici i-a fost locul. El şi-a înţeles destinul şi s-a încadrat acolo unde şi-a simţit chemarea. În altă parte nu s-ar fi simţit bine; nu ar fi fost la locul lui. Nu ar fi corespuns chemării; nu s-ar fi simţit la el acasă. Nu ar fi fost consecvent cu chemarea lui pe care a simţit-o de tânăr, încadrându-se în frontul care lupta pentru adevăr, dreptate şi credinţă. Era un adept al benevolenţei, al libertăţii şi al marilor riscuri. Era în epoca marilor căutări, anii 1945-1946, tocmai când lumea europeană se împărţea în două: una cu Hristos, iar alta cu mamona.

Într-o dimineaţă de vară, la Colonia de muncă de la Vereş Mort, locuiam în vechiul conac al contelui Bethlen. În curte era o fântână cu lanţ şi cu ciutură. Ne strânsesem în jurul ei pentru a ne spăla, neexistând spălătorii. La un moment dat soseşte din dormitorul lui unul dintre cei doi miliţieni care ne păzeau. Dezbracă tunica şi o agaţă în pomul din proximitatea fântânii. Se apropie şi el de fântână pentru a se spăla. Sandu Ştefănescu se spăla deja. Era multă lume, înghesuială.

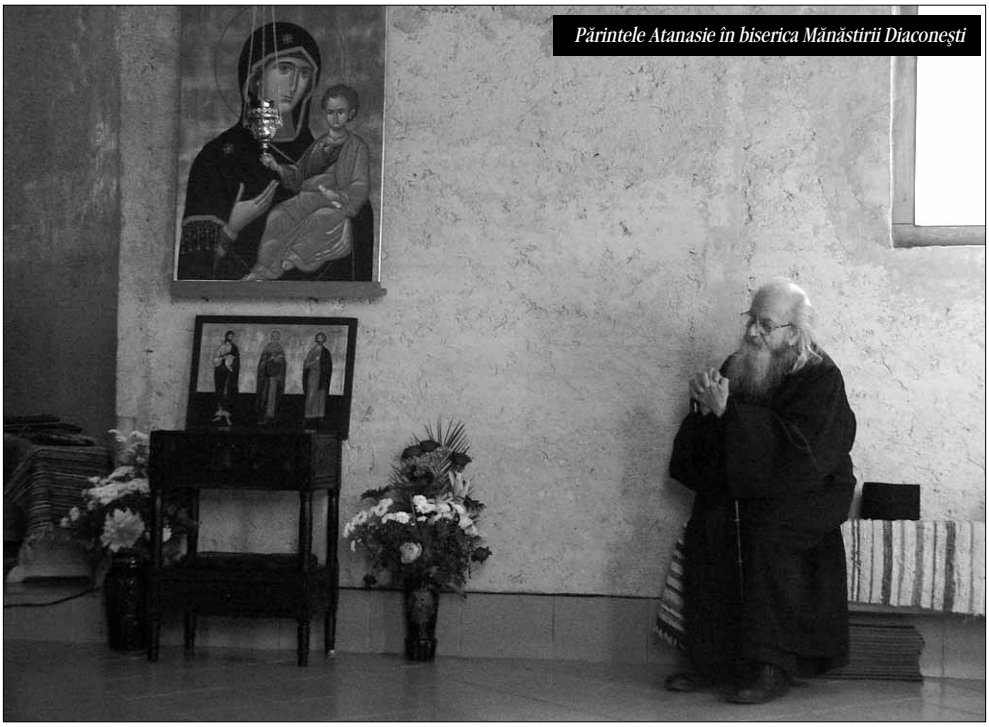

Părintele Atanasie în biserica Mănăstirii Diaconeşti

Miliţianul îl împinge cu cotul pe Sandu pentru a se simţi mai bine. Ce-i drept, miliţianul era băut, mirosind a alcool. Sandu ripostează. Miliţianul îi trage o înjurătură ardelenească. Sandu se preface că nu-l cunoaşte. Pleacă amândoi şi, urcând treptele scării pentru a intra în clădire, Sandu îl îmbrânceşte pe scări. Rumoare, gălăgie. Soseşte şi celălalt miliţian (şeful). Începe ancheta: "De unde să-l cunosc şi că face parte din lotul de pază? Era în cămaşă, fără caschetă, fără tunică. În plus, era beat şi m-a înjurat. Putea să fie un cetăţean din comună care nici nu avea voie să vină în mijlocul nostru. Eu n-am făcut altceva decât să mă apăr".

Prin urmare, Sandu Ştefănescu a reacţionat atunci conform structurii sale. În a doua parte a vieţii, în calitate de monah, Sandu ar fi răspuns cu duhul iertării, al îngăduinţei şi al toleranţei.

În anul 2001, urmează a doua etapă a vieţii sale. După moartea soţiei, Sandu se mută pentru scurtă vreme la Craiova, apoi pleacă la Mânăstirea Petru-Vodă, unde se va călugări, sub numele de monahul Atanasie. Probabil că acolo îi era destinul. Realizează că şi la mânăstire poate fi util oamenilor, adevărului, credinţei.

Remarcăm faptul că grupul misticilor din care făcea parte Sandu Ştefănescu a subsumat trei destine exemplare: Constantin Dumitrescu devine călugărul Marcu de la Sihăstria; doctorul Uţă desfăşoară în universul concentraţionar o activitate semnificativă pe plan medical, salvând de la moarte multe suflete, printre care şi pe a directorului fabricii din Aiud, Mareş, este chemat la numeroase naşteri ale soţiilor comuniştilor din Alba, acestea dorind să fie ajutate numai de doctorul Uţă, şi moare de tuberculoză în Zarca Aiudului; iar Sandu Ştefănescu, fratele lor de suferinţă şi destin, rămâne dedicat monahismului la Mânăstirea Petru-Vodă, unde a avut, printre altele, şi o laborioasă activitate pe plan cultural, prin editarea unor lucrări importante.

Sandu Ştefănescu şi-a împlinit destinul prin vocaţia monahală, continuând astfel lupta cea bună pentru triumful Adevărului revelat. Programul său spiritual, la care s-a angajat din tinereţe, şi-a atins măsura în ipostaza de călugăr, a truditorului pentru credinţa în Hristos. O pioasă şi o eternă amintire îi aduc lui Sandu Ştefănescu camarazii şi prietenii din Oltenia sa natală.

Simplitatea monahală și exemplul părintelui Atanasie

Constantin Mihai

Mânăstirile româneşti sunt sărace, văduvite de lipsa de dărnicie contemporană. Dar aşa cum se găsesc ele în această stare de pauperizare şi istovire, mânăstirile noastre menţin dreapta-credinţă curată şi neştirbită. La adăpostul zidurilor sfinte pâlpâie încă suflete însetate după o lumină de sus şi un dor de înfrăţire cu viaţa unică şi veşnică, propovăduită de Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Cultura laică a fost obligată să admită valorile culturii răsăritene în umbra mânăstirilor, valenţa etică şi intelectuală a mânăstirii ca instituţie. Nu se poate pretinde mai mult laicismului care preţuieşte raţional şi nu justifică Revelaţia.

Monahul singur este capabil de a păstra nealterată, amplificând-o chiar, comoara de spiritualitate fecundă a Ortodoxiei. Ceea ce, *trăit* şi nu numai *gândit*, este mai cutremurător şi mai sublim în religiozitatea noastră răsăriteană poate dăinui numai prin mânăstire. Încercările de revigorare ale Bisericii sunt salutare, însă ele nu au nici o garanţie de autenticitate şi de profunzime dacă nu sunt susţinute de o viaţă monahală adevărată. Tocmai de aceea ne-am propus să discutăm despre una dintre calităţile esenţiale ale monahismului, simplitatea ca posibilitate de aleasă smerire şi de profunzime a disciplinei aspre călugăreşti. Şi cum puteam face mai bine acest lucru decât prin apelul la un exemplu concret, vrednicul de pomenire monah Atanasie de la Mânăstirea Petru-Vodă, căruia încercăm să-i aducem în acest număr un pios omagiu ac um când se împlinesc 90 de ani de la naşterea sa (septembrie 1919).

Restituirea chipului monahului Atanasie sau a lui nea Sandu Ştefănescu, cum îi spuneam noi, apropiaţii săi, se poate circumscrie unui dublu demers: unul istoric, de recuperare a figurilor rezistenţei anticomuniste şi unul spiritual, de restaurare a vieţii monahale. Dacă despre primul aspect, vizând identitatea memoriei ca reînviere a trecutului, nu ne-am propus să vorbim – deşi ar merita cu prisosinţă acest lucru, mai ales că Alexandru Ştefănescu are un trecut semnificativ de luptă împotriva comunismului, manifestat sub diverse forme –, ne vom opri în textul de faţă asupra unei dimensiuni mai puţin cunoscute, aceea de atlet al lui Hristos.

Deşi a îmbrăcat haina monahală destul de târziu– la o vârstă octogenară –, Alexandru Ştefănescu ardea pentru acest ideal al unei vieţi creştine autentice, ce nu putea fi îmbunătăţită decât prin revelarea coordonatei cenobitice. Nu întîmplător a optat pentru Mânăstirea Petru-Vodă ca topos reprezentativ al monahismului românesc, opera providenţială a Părintelui Justin Pârvu, ale cărei proporţii în plan duhovnicesc se vor vedea mai târziu. În această comunitate monahală, creată după modelul patristic, Sandu Ştefănescu şi-a găsit împlinirea, răspunzând unei chemări tainice. În ce măsură îmbrăcarea ţinutei călugăreşti a reconfigurat traseul existenţial al lui Alexandru Ştefănescu?

Spre deosebire de anumite cazuri izolate de călugări, bieţi oameni necăjiţi, umiliţi de zarva vieţii lumeşti, nesiguri de ei înşişi, fără nici un fel de cultură şi viaţă interioară, terorizaţi de mai marii lor imediaţi, ţinându-se în umbra schiturilor nu din râvnă religioasă ci din incapacitate organică de a-şi avea un rost în viaţă, adunaţi, deci,

acolo ca într-un azil de infirmi, Alexandru Ştefănescu n-a făcut nimic altceva decât de a-şi urma linia indelebilă a destinului şi de a da curs vocaţiei sale mânăstireşti, crescută permanent la foc maxim, de-a lungul trecutului său de jertfă pentru Hristos. El a îmbrăcat cămaşa hristică încă din tinereţe, asumându-şi calea martiriului pentru credinţa creştină.

O fire introspectivă, scrutătoare, reflexivă pătrundea până la esenţa problemelor, decelând semnificaţiile lor majore. Simplitatea sa ascundea o reală propensiune spre atingerea profunzimii, a înţelesurilor tainice pe care firea umană modernă se iluzionează că le poate descoperi raţional.

Mereu antrenant, dominat de conştiinţa lucrului bine făcut, nu se risipea în activităţi secundare, insignifiante, ci viza mai mereu esenţialul. Măsurat, dar bine argumentat într-o discuţie cordială sau într-o polemică, ştia să distingă ceea ce este bine de ceea ce este rău, fiind în permanenţă călăuzit de miza adevărului şi de triumful său asupra minciunii. Om al acţiunii, dar şi al rugăciunii, Alexandru Ştefănescu nu suporta inactivitatea, lâncezeala cotidiană – pe care le considera dăunătoare oricărui reviriment ontologic. Ştia să se facă util semenilor săi, contribuind la ajutorarea lor neprecupeţită, generozitatea, altruismul, dăruirea de sine constituind valenţele structurii sale interioare.

Simplitatea sa specific monahală se subsuma unui exerciţiu permanent de smerire, de trezvie, de modestie. Simplitatea aceasta constă în deprinderea sufletului lipsit de felurite cugetări şi care nu poate fi mişcat spre viclenie. Sufletul blând reprezintă cu adevărat sălaşul simplităţii, pe linia patristică a Sfântului Ioan Scărarul, sufletul drept fiind însoţitorul smereniei. Alexandru Ştefănescu trăia cu naturaleţe credinţa, fără false pietisme.

Alexandru Ştefănescu se înscrie în Tradiţia Sfinţilor Români din închisorile comuniste care au marcat, prin exemplul lor de dăruire de sine şi de jertfă, istoria noastră recentă, constituindu-se în repere solide ale identităţii noastre. Recunoaşterea şi cinstirea memoriei tuturor martirilor români atât de către statul laic, dar mai ales de către Biserică, prin continuarea pildei vieţii lor mărturisitoare, pot constitui bazele mult aşteptatului reviriment naţional.

Pr. Amfilohie, Pr. Calciu şi Monahul Atanasie

Monahul Atanasie – Al. Ştefănescu

REPERE BIOGRAFICE

Alexandru Ştefănescu – Monah Atanasie – se naşte la 30 septembrie 1919, în comuna Orlea, Corabia. Fiul lui Cristodor şi al Eufrosinei, face parte dintr-o familie de legionari, tatăl său fiind aghiotantul Generalului Gheorghe Cantacuzino Grănicerul.

Urmează Liceul din oraşul Corabia şi este eliminat pentru organizarea unui grup al Frăţiilor de Cruce. Din 1937, este secretarul şefului de judeţ Alexandru Cristian Tell. Participă la tabăra de la Uria, având peste 100 de ore de muncă la şantierul sediului din Gutenberg. La propunerea şefului de judeţ, i se acordă gradul de legionar. După asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu, este însărcinat să refacă legătura cu capitala. Urmărit în Bucureşti, se refugiază la Iaşi, unde este arestat şi condamnat doi ani şi şase luni de închisoare. Este mutat la închisoarea pentru disciplinari Chişinău, unde îi întâlneşte pe Ovidiu Găină, Eugen Şăgoreanu, Dumitru Groza, Ilie Niţu, Lucian Caramlău ş.a. Este eliberat o dată cu cedarea Basarabiei.

Participă la acţiunea din 3-6 septembrie 1940 de răsturnare a regelui Carol II-lea, cu grupul de bucovineni, alături de Ovidiu Găină, Dumitru Leonteş, Hoinic, Totoescu. Cu ajutorul comandantului George Macrin şi al instructorului Gheorghe Tudorache, preia Casa Verde. Trimis în judeţul Romanaţi, este numit şef de sector. Este persecutat de colonelul Rioşanu, care, după lovitura de stat a lui Antonescu din ianuarie 1941, se implică direct în ancheta sa. Alexandru Ştefănescu este condamnat la 15 ani de muncă silnică. Pedeapsa o execută la Aiud, fiind printre primii „beneficiari". Datorită refuzului de a se desolidariza de Mişcarea Legionară şi de Horia Sima, Comandantul ei, este dus la Zarcă, unde stă până la venirea ruşilor. În celula de la Aiud a stat cu dr. Uţă şi cu Constantin Dumitrescu-Fakirul.

În 1948, este eliberat, prin rejudecarea procesului. După eliberare, revine la Aiud şi se ocupă de memoriile Generalului Petrovicescu. Ajută, totodată, şi familia lui Coco Dumitrescu, tatăl lui Radu Gyr, soţia şi fiica lui. Rearestat în 1952, este dus la Canal, unde lucrează pe şantier cu inginerul Nicola, şeful lui din judeţ. A trecut prin şase lagăre. La Poarta Albă, participă la greva-cursă întinsă de securişti pentru a-i selecţiona pe cei în stare de acţiune şi este condamnat din nou la 20 de ani muncă silnică. În 1956, ia parte la Aiud, la celebra grevă a legionarilor. În momentul reînceperii "reeducării" din Aiud, este trimis din nou la Zarcă. În 1964, este eliberat cu ultimul lot, în urma decretului de amnistie generală. Împreună cu inginerul Nicola formează osatura organizaţiei legionare a judeţului Romanaţi, numai cu cei trecuţi prin închisori. Până în 1989 mai este arestat de două ori şi eliberat.

În 1990, ia legătura cu Profesorul Mircea Nicolau şi participă la o serie de reuniuni, conferinţe, lansări de cărţi. Este autorul volumului *Comentariu la Monografia Oraşului Corabia. Audiatur et Altera Pars* (Bacău, Editura Babel, 2003).

Decedându-i soţia, intră în monahism sub numele de Atanasie, la Mânăstirea Petru-Vodă, păstorită de Părintele Justin Pârvu. Aici se ocupă de editarea unor lucrări fundamentale din cultura română modernă, precum Nicolae Paulescu, *Cele patru patimi şi remediile lor*.

La 28 februarie 2008, trece la Domnul, fiind înmormântat la Mânăstirea Petru-Vodă. Discernământul, buna măsură, profunzimea, luciditatea şi abnegaţia conturează profilul monahului Atanasie, un truditor al oastei lui Hristos.

Comunicarea în spațiul concentraționar românesc

Dragoș Cârciga

Individul, componentă esențială şi funcțională a corpului social coexistă cu semenii în baza comunicării, factor transformant al diferențierilor de ordin cultural, intelectual, fizic, social şi duhovnicesc în conivență inferențială. Prin comunicare omul zideşte şi se zideşte, îşi îmblânzeşte instinctul – marcă definitorie a păcatului originar – şi lasă loc manifestărilor plenare ale duhului dumnezeiesc şi ale rațiunii. Comunicarea funcționează aşadar în cele două dimensiuni, orantică şi umană, în primul caz având rangul de taină, înlesnind comunicarea între universul văzut şi cel nevăzut, iar în cel de-al doilea – rangul unui element de echilibru în relațiile interumane, urmându-se chemarea la pace a matricei noastre ființiale divine.

Comunicarea „funcționează" diferit în spațiul public de referință comparativ cu spațiul reclu-zionar. Factorul reglator al comunicării în afara zidurilor închisorii sunt convenientele sociale, capacitatea de înțelegere reciprocă a scăderilor inerente ființei omeneşti constituind un element catalizator al schimbului constructiv de idei şi de informații; în spatele gratiilor însă regulamentul scris – spre deosebire de conotația inițial verbală şi ulterior codificată a convenientelor sociale – normează relațiile dintre paznici, administrație şi deținuți, ca şi relațiile dintre cei supuşi „reeducării" în regim de recluziune. Teoretic, închisoarea nu reprezintă nimic altceva decât un rău necesar, un mijloc de eliminare, de către stat, a unui posibil dizolvant al echilibrului din cadrul corpului social; individul, răpit mediului său familiar de raportare personală, are în detenție prilejul de a se gândi şi de a analiza faptele sale din trecut, precum şi de a se spovedi şi cumineca, pregătindu-se astfel pentru viața viitoare din libertate, la fel de legată ca şi lumea închisorii de valabilitatea universală a gestului sacru; numai că în libertate fostul deținut va fi obligat să se reobişnuiască, încetul cu încetul, cu traiul printre oamenii care nu poartă, asemeni lui, pecetea infamantă a vieții din spatele gratiilor. Câtă vreme se află închis îndeplineşte o muncă administrativă oarecare – şansa reabilitării sale profesionale viitoare, sociale şi interioare, prin care demonstrează că poate fi încă util comunității umane. Fireşte că utilitatea economică a deținutului prezintă şi un aspect de calcul pragmatic din partea administrației, care trebuie să acopere cheltuielile necesare întreținerii acestuia, totuşi această muncă administrativă conține germenele transformant al delincventului în cetățeanul conştient de obligațiile sale față de stat şi față de societate. În fapt însă, închisoarea presupune dispariția, în timp, a capacităților individuale volitive şi de comunicare, a efortului creator ca urmare a efectelor dizolvante ale rutinei zilnice; limbajul argotic infracțional numeşte închisoarea „facultate", deoarece aici delincventul îşi rafinează capacitățile de decavare a semenilor de bunurile materiale. Considerând că reacția societății față de greşeala sa a fost mult prea aspră comparativ cu paguba produsă, delincventul o urăşte şi o disprețuieşte, şi consideră a fi de datoria sa să conceapă şi să creeze o lume a lui, paralelă lumii cunoscute, a normelor de comportament social teoretic unanim acceptate, între cele două lumi existând o stare de ineluctabilă conflictualitate. Semenii înşişi nu în conferă opțiunea rebilitării, deoarece îl percep prin prisma faptelor din trecut; de aceea conflictul fost deținut – societate se termină, de multe ori, prin dispariția violentă a proscrisului.

Aceste observații sunt însă valabile numai pentru cazul deținuților de drept comun şi nu pentru cazul celor politici, al căror orizont de aşteptare este cu totul diferit; reabilitarea lor este aşteptată de către un sistem sau un regim politic ademocratic, şi numai regimul poate împiedica reintegrarea sa în societatea din care a fost smuls

în virtutea condamnării libertății de exprimare şi acțiune, precum şi în virtutea necesității pragmatice de obținere, prin mijloace violente ori persuasive, a supunerii. Într-un sistem dictatorial detenția şi deportarea – cu indispensabilul lor corolar, munca forțată – constituie mediul propice de inculcare a sentimentului fricii obediente, al supunerii animalice, al creării premiselor necesare conviețuirii viitoare a fostului deținut cu autoritatea, în baza unui „contract social" în care efortul personal, fizic şi mental, constituie matricea de formare a exterminării sale – dacă acest fapt nu s-a petrecut deja în închisoare. Prin urmare starea conflictuală existentă în acest caz între stat şi individ se bazează pe neputință adaptării celui din urmă la cerințele unui sistem dezumanizant de rapace, pentru care hăituirea suspicionantă reprezintă însăşi rațiunea sa de a fi, dincolo de frazeologia bombastică a propagandei. Pentru deținutul politic aflat între zidurile închisorii sau ale coloniei penitenciare rămâne universal valabilă trăirea sentimentului încarcerării întregii societăți umane între zidurile nevăzute ale constrângerilor ideologice, indiferent că va face sau nu parte din aceasta în viitor; de aceea pentru el comunicarea înseamnă un fapt cu substrat soteriologic, care îşi păstrează intactă valoarea atât în detenție cât şi în afara acesteia, unde păstrează în limita posibilităților contactul cu foştii săi tovarăşi de suferință. Dar spre deosebire de fostul deținut de drept comun, „politicul" află la temelia relației sale comunitare împărtăşirea principiilor sale morale, sociale, spirituale şi, desigur, politice în cadrul mediului constrângător al spațiului recluzionar, comunicarea reprezentând alături de suferința comună princpiul declanşator al solidarității umane, garant al unei supraviețuiri colective posibile.

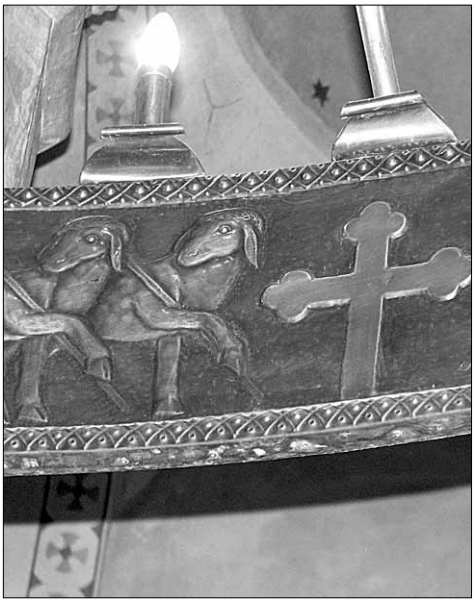

Pentru a putea stabili fazele necesare ale comunicării dintre deținuții politici ai spațiului concentraționar românesc al anilor 1941 – 1964 avem la dispoziție surse legionare – deoarece singurii deținuți politici ai epocii de guvernare autoritară a generalului Antonescu erau legionarii – şi surse având ca origine mediile foştilor deținuți politici aparținând celorlalte partide politice, încarcerați însă numai începând cu 1948, după ce ajutoarele locale ale Moscovei s-au simțit suficient de stăpâne asupra destinelor statului român încât să dorească să nu mai conlucreze cu aliații săi vremelnici ori cu opoziția.

Pentru legionari amintirea suferințelor lor din închisori este similară unei mărturisiri de credință, cu substrat evenghelic, ecou al unei vechi dorințe de transformare a României într-un spațiu spiritual de prim rang, prin accederea poporului român la starea de „ecumenicitate națională"; dat fiind că ei considerau organizația lor drept dimensiunea luptătoare a Bisericii noastre Ortodoxe, şi dat fiind că aveau, prin doctrină, cultul morții în sens martiric şi al curajului, legionarii au supraviețuit ori murit în închisori cu sentimentul ispăşirii hristice a păcatelor neamului românesc, ei fiind „robii unei credințe", după cum afirma Ion Moța în articolul său tematic „La Icoană", mai ales că ei înțelegeau prin prigoana autorităților asupra membrilor organizației legionare prigoana autorităților romane asupra celor dintâi comunități creştine. Memoriile legionare din închisori, cu toate că se impune a fi cercetate cu multă circumspecție, reprezintă o sursă credibilă şi necesară în ceea ce priveşte descrierea stadiilor comunicării dintre deținuții politici legionari precum şi dintre aceştia şi, cu precădere după 1948, cu deținuți aparținând altor organizații politice.

Între sursele memorialistice legionare şi cele aparţinând deţinuţilor de alte orientări politice există o diferenţiere de natură conceptuală, narativă şi epică – astfel că legionarii se consideră a fi exponenţii unici ai celor care au suferit în închisorile comuniste din considerente politice, în timp ce restul memorialiştilor sunt adepţii cultivării moderaţiei de relatare şi de expresie. Suferinţa tuturor deţinuţilor este însă circumscrisă fundamental slujirii unui ideal politic şi consonantic religios, şansa supravieţuirii fiind redată de relaţia particulară cu Dumnezeirea.

Comunicarea în spaţiul concentraţionar îmbracă formele inferenţială, intelectuală, spirituală şi politică, întreaga fenomenologie a comunicării fiind subsumată condiţiilor aspre, de exterminare, existente în temniţele comuniste. Cei supuşi recluziunii erau reprezentanţii majorităţii profesiunilor intelectuale existente în România interbelică, şi prin urmare simţeau nevoia acută a schimbului informaţional de care avuseseră parte în „lumea liberă".

În închisoarea Aiud a fost organizată chiar o adevărată „universitate", în care s-au restructurat construcţii interioare dintre cele mai diverse, după cum este cazul filosofului şi gânditorului creştin Petre Ţuţea, iniţial economist adept al teoriilor corporatiste despre stat şi ziarist de forţă. Comunicarea presupunea căutarea permanentă a celor mai potrivite modalităţi de rezistenţă interioară la oprimare; prin comunicare se păstra nu doar speranţa în sufletele torturate ale deţinuţilor, ci şi un autoconservant sentiment al suspiciunii iniţiale faţă de nou-veniţi, mai ales după consumarea experimentului reeducării prin violenţă de la Piteşti, moment în care a fost pervertit sensul iniţial al comunicării în scopul câştigării încrederii viitoarelor victime; ulterior, în acel mediu al barbariei organizate metodic şi motivate ideologic comunicarea nu a mai fost posibilă datorită sentimentului general al unei neîncrederi paroxistice, diferită de neîncrederea circumspectă a unei comunităţi deplin organizate faţă de posibilii delatori, destinaţi infiltrării şi desfiinţării comunităţii respective. Comunicarea, însă, a determinat şi „revenirea la viaţă" a multora dintre supravieţuitorii reeducării, pervertiţi sau nu, în mijlocul solidarităţii aproape generale a co-deţinuţilor, şi un exemplu în acest sens este oferit de către sanatoriul temniţă de la Tg. Ocna, unde brutalitatea deformantă de caractere a fost anihilată cu dragostea întru Hristos sau cu recuperarea capacităţii normale de a reacţiona şi de a raţiona, precum şi a cunoştinţelor intelectuale cărora li s-au substituit, pentru o perioadă, poncifele „învăţăturii marxist-leniniste". Prin reconsiderarea dintr-o perspectivă etică şi umanitaristă a comunicării se recupera total sau parţial sensul iniţial al acesteia, înţelegerea şi afecţiunea luând locul disprețului revanşard faţă de semeni asumat de Ţurcanu şi grupul său de partizani. Pentru deţinutul dominat de angoasă şi având subconştientul minat de coşmarurile reeducării comunicarea elimina tentativa de transformare a sa în „omul nou", de serie, al revoluţiei proletare.

În sens inferenţial comunicarea presupune cultivarea constantă a dialogului de tip socratic, adică descoperirea adevărului faptic prin intermediul unei succesiuni de întrebări simple şi de răspunsuri raţionale, menite să contribuie volitiv la substratul logic al argumentului. Dialogul inferenţial are drept caracteristică principală cultivarea unui empirism informal şi de argumentaţie, de concepţie şi de situaţie, subsumat raportării omului la sine, la societate şi la divinaţie; în individ sacrul este cosubstanţial cu profanul, şi ca urmare, în sens teologal, omul reprezintă celul funcţională a unei matrici primordiale. Dialogul inferenţial îngăduie dezvoltarea superioară a capacităţilor individuale de receptare şi reflecţie, precum şi de înţelegere şi asumare a unor valori universale. Individul coexistă cu semenii şi cu autoritatea într-un dublu context – cel al „contractului social" laic, enunţat de către Jean Jacques Rousseau, şi cel duhovnicesc, haric, intermediat de către Biserică în calitatea sa de păstrător şi transmiţător al harului dumnezeiesc. Prin intermediul dialogului socratico-inferenţial omul redescoperă sensul comuniunii sale cu Dumnezeu şi cu speţa, evadează mental din strâmtul univers carceral şi îşi exersează capacitatea sa intelectuală, morală şi fizică de supravieţuire.

În sens intelectual comunicarea se manifestă sub forma esenţial raţională, cognitivă şi induc-

tivă a schimbului de informaţii ştiinţifice, teologale sau teologice. În lumea închisorilor comuniste circulau în fascicule Sfânta Scriptură şi opere cu substrat teologic sau laic, cusute în hainele de zi cu zi ale deţinuţilor şi cercetate în ascuns. Totodată memoria colectivă juca un rol primordial în comunicare, texte poetice sau narative, laice sau religioase fiind păstrate în cadrul circuitului valorilor comunitare datorită unei îndelung exersate capacităţi de reţinere a informaţiei motivate de ideea posibilităţii descoperirii, în cursul percheziţiilor celulare, a cuvântului scris. Textele memorate erau transmise mai departe cu solicitudine profesorală, pentru ca în cazul morţii ori eliberării deţinătorului iniţial acestea să circule mai departe, asemeni sângelui prin organism ori a unui obiect sacru. Scopul memorizării, dincolo de nevoia transmiterii mai departe a celor învăţate avea şi rolul păstrării în stare de echilibru intelectual a celui închis, astfel încât acesta să nu cedeze psihic, fiind în acelaşi timp exersată capacitatea sa personală de reconversie profesională, deoarece intelectualii eliberaţi condiţionat rareori mai puteau ocupa vechiul loc de muncă, din anii când puteau gândi şi scrie mai liber. Dat fiind că în libertate îi erau înscrise faptele în fişa de caracterizare, trebuia să urmeze normele pietrificante ale „socialismului eliberator".

Din punct de vedere spiritual, comunicarea presupunea existenţa relaţiei duhovnic-ucenic şi raportarea în sens canonic la sine şi la comunitate. Cultivarea permanentă a sacrului a fost esenţială în temniţele comuniste drept formă de rezistenţă la represiunea atee – mărturie sunt desacralizările sălbatice practicate de către Ţurcanu ori şedinţele de marxism-leninism şi de materialism dialectic predate sub îndrumarea acestui adevărat călău al conştiinţelor colonelul Gheorghe Crăciun.

Temniţa, colonia de muncă forţată, deportarea în pustia căptuşită cu suferinţă şi ciulini a Bărăganului au însemnat maeştrii spirituali ai două generaţii – deţinuţii politici ai guvernării Antonescu şi cei ai regimului de „democraţie populară". Spaţiul recluzionar impune, *mutatis mutandis*, împăcarea progresivă a individului cu sine şi cu societatea, şi experimentarea mijloacelor celor mai neobişnuite pentru cei aflaţi în afara detenţiei de transformare în sens constructiv a personalităţii individuale şi/sau colective. Or închisoarea sau deportarea, colonia de muncă sau, după „eliberare", arestul la domiciliu şi hăituirea discretă construiesc în fiinţa celui proscris politic mecanismele necesare unei rezistenţe la manipularea exterioară frenetică, în aşa fel încât în comuniune cu sacrul din *persona civilae* devine *persona sacra*.

Un astfel de om a fost şi părintele Atanasie, monah al soborului mănăstirii Petru-Vodă, jud. Neamţ, un iniţiat în tainele vieţii recluzionare şi al celei contemplative şi un neîntrecut pedagog. A fost martorul anilor cei mai zbuciumaţi ai veacului trecut, pe care i-a depăşit cu seninătatea celui însufleţit de providenţă. De la dumnealui am deprins tainele comunicării în spatele gratiilor.

L-am cunoscut pe monahul Athanasie iniţial ca fratele Alexandru, mutat cu trupul şi cu duhul din zbuciumul lumii în comunitatea rugătorilor de la Petru Vodă. Dispunea de o chilie pe care o umpluse cu nenumărate cărţi şi cu fructele continuei sale inspiraţii, întreţinea o bogată corespondenţă şi, în urma discuţiilor avute cu domnia sa, mi s-a relevat condiţia soterologică pentru om a unei stări de spirit permanent optimiste şi continua exersare a *logos*-ului. Pentru fratele Alexandru, practicant al medicinei vreme de şase decenii, individul reprezintă una dintre caracteristicile fundamentale ale *cosmos*-ului, duhovniceşte şi biologic, deoarece poartă răspunderea de a fi rezultatul cel mai îndrăgit de către Dumnezeu al creaţiei iniţiale. Alungarea din rai, sorginte a păcatului, nu-i anulează condiţia de „uns", adică de trăitor în permanenţă al adevărurilor credinţei, de mărturisitor insuflat de către Duhul Sfânt în mijlocul cetei celor fără Dumnezeu. Fratele Alexandru trecuse printr-un astfel de stadiu al desăvârşirii personale de-a lungul celor 22 de ani de temniţă, şi acum, în apusul unei existenţe chinuite, dar pline de satisfacţii spirituale, nu era să se dezică. Dar nici nu manifesta intransigenţa reprobativă a unui maestru spiritual, care dacă este aspru cu sine, pretinde aceeaşi asprime şi celor din jur; el considera că omul trebuie să fie folositor societăţii prin necurmată înfrânare şi rugăciune, garant al câştigării înţelepciunii, şi printr-o viaţă familială exemplară, garant al armonizării

relației cu sine și cu restul corpului social. Familia creştină reprezenta pentru fratele Alexandru reconfigurarea în sens mistic a perechii adamice, opțiunea de revenire continuă la speță, ispășirea prin supunerea voluntară față de poruncile dumnezeieşti a păcatului originar. Pentru fratele Alexandru primirea chipului îngeresc nu a însemnat lepădarea de vechile sale concepții de viață, ci alegerea personală a drumului mai scurt de mântuire, „calea de mijloc, împărătească", echilibru interior şi cunoaştere sapiențială şi teologică. Părintele Atanasie considera însă că mântuirea în cadrul unei existențe laice impecabile ca şi traiect şi conținut este bunul cel mai de preț al individului; căsătorit la ieşirea din închisoare, a cultivat valorile familiale cu fervoarea celui care află, în căminul său, adevăratul liman al ieşirii din suferință. Sfaturile sale de îmbunătățire duhovnicească şi trupească sunt rodul anilor îndelungați dedicați câştigării unei experiențe profitabile aproape exclusiv pentru comunitatea care cunoaşte privilegiul prezenței sale.

Am avut ocazia revederii părintelui Atanasie la mănăstirea de maici Dragomireşti, jud. Neamț. Mărturisesc că ştiam Sfânta Liturghie numai din perspectiva apropierii de sacru prin intermediul corurilor bărbăteşti; ori la Dragomireşti am avut revelația magnetismului vocal al unor voci apropiate de perfecțiunea interpretativă a îngerilor; într-un unison frapant prin melodicitate se aducea laudă Sfintei Treimi, Maicii Domnului şi cetelor sfinților într-o biserică strâmtă pentru atâta Duh. Părintele Atanasie îndruma restrânsa comunitate monahală cu autoritatea celui învestit să construiască oameni şi destine, înconjurat de dragostea filială a maicilor străluminate de credința celui modest în ochii oamenilor şi strălucitor în ochii Tatălui Ceresc. În ziua următoare plecării mele de la Dragomireşti aud că părintele Atanasie a suferit un infarct miocardic – moartea îi amintea că mai există şi ea pe lume; dar cel care a împărțit detenția cu mari oameni ai redeşteptării noastre spirituale a reuşit să meargă mai departe convins că încă nu a sosit ceasul adăpostirii sale veşnice în cămara bunătăților cereşti.

Politic, în închisorile comuniste comunicarea se observă la nivel de distribuție a comunităților de deținuți – închişi în temeiul unor convingeri politice diferite, dar care se vedeau nevoiți să treacă peste asperitățile diferențierii de ordin ideologic pentru a putea deveni coparticipanți benevoli ai supraviețuirii colective. Comunicarea nu era doar de ordin verbal, ci şi a-convențional, prin utilizarea diverselor variante ale codului Morse, prin însemnări prescurtate pe plăcuțe de săpun, scrijelite cu ajutorul unui vârf de ac, prin mesaje realizate cu ajutorul nodurilor practicate de-a lungul unui fir de ață, un adevărat quipu în versiune românească, sau prin coaserea textelor de poezii de pildă, pe diverse obiecte de lenjerie de pat sau de corp – cum ar fi fețele de pernă etc. Sacerdoții întemnițați spovedeau şi împărtăşeau comunitatea, slujind în secret Sfânta Liturghie şi predicând, întregul ceremonial confesional având loc în secret, odăjdiile şi sfintele vase fiind improvizate, ca şi altarul sau clopotele. Păstrarea rigorii tipicale depindea de memoria preoților slujitori şi a „corului", circulând însă cu discreția necesară cărți miniaturale de rugăciuni sau fascicule de volume canonice de dimensiuni normale. Prin rugăciune, post şi coparticipare liturgică omul încarcerat regăsea originea sa ființial creştină şi sensul nepervertit ideologic al vieții sale viitoare.

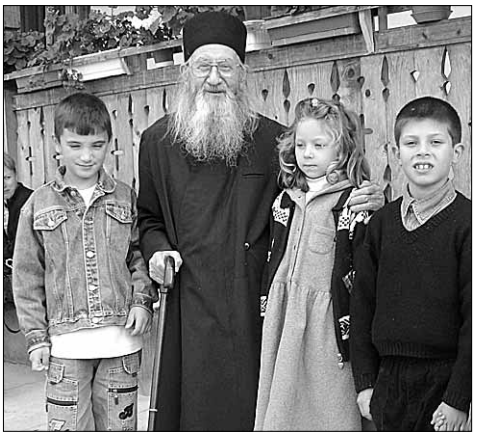

Pentru deținuți comunicarea, alături de conservarea unei stări de spirit optimiste, corolar indispensabil al acesteia – a însemnat un licăr de lumină şi un fior de speranță în lumea de nepătruns a temniței şi a terorii, un semn că omul, această „trestie gânditoare", după cum afirma Pascal, mai poate avea totuşi un destin.

Ortodoxie şi naţionalism

Alexandru Racu

Începând cu acest număr al revistei ROST voi publica o serie de articole cu privire la relaţia dintre Ortodoxie şi naţionalism în Balcanii secolului XIX, în contextul formării statelor naţionale din sud-estul Europei şi al proclamării bisericilor naţionale autocefale. Aceste articole (deşi acum modificate în bună parte) au fost iniţial reunite într-o disertaţie de master pe care am susţinut-o în 2006 la Universitatea din Atena, şi în care mă opream asupra a patru studii de caz: formarea Bisericii autocefale a Greciei, a Serbiei, formarea Bisericii autocefale bulgare şi, nu în ultimul rând, formarea Bisericii autocefale româneşti. Scopul lucrării a fost de a scoate la iveală felul în care ideologia naţionalistă, elitele laice (sau mai bine spus laicizate şi laicizante), modernizatoare din Balcani, şi instituţiile seculare ale noilor state naţiune, au ideologizat Ortodoxia în scopuri lumeşti şi, în cele mai multe cazuri, au agresat efectiv Biserica în numele unui proiect politic modern, dând dovadă de o totală lipsă de sensibilitate faţă de tradiţia acesteia din urmă. Acest demers arheologic stă sub semnul speranţei renaşterii unei adevărate conştiinţe sobornicеşti în rândurile ortodocşilor de astăzi, conştiinţă care rămâne încă profund marcată de deformările ideologice provocate de hegemonia culturală a Occidentului în spaţiul răsăritean, care nu începe, cum s-ar putea crede, la sfârşitul secolului XVIII, ci la doar câţiva ani după prăbuşirea Imperiului Bizantin.

Naţiunea, din perspectivă teologico-politică

Dreapta şi stânga se nasc odată cu Revoluţia Franceză. Potrivit lui Fabrice Bouthillon, atunci când un corp politic constituit face implozie (în cazul de faţă monarhia de drept divin), inevitabil, cetăţenii se separă în două facţiuni: facţiunea care este pentru dizolvarea corpului politic, stânga, şi facţiunea care se opune dizolvării, dreapta; aşadar, facţiunea care *acţionează* pentru distrugerea regimului şi facţiunea, prin definiţie *reacţionară*, care *reacţionează* împotriva distrugerii regimului.

Revoluţiile pot fi de două feluri: conservatoare sau inovatoare. În cazul unei revoluţii conservatoare, de tipul Revoluţiei Glorioase din Anglia anului 1688, revoluţia caută să repună în vigoare o tradiţie politică de la care regimul a deviat între timp. În cazul unei revoluţii inovatoare – Revoluţia Franceză – revoluţionarii dărâmă regimul de *aici şi acum*, care suferă inevitabil de nişte particularisme istorice neconforme cu principiile universal abstracte ale revoluţionarilor, pentru a-l înlocui cu un regim eliberat de particularisme istorice, un regim în conformitate cu principiile universale şi transistorice ale raţiunii. Revoluţia franceză dărâmă regimul istoric pentru a-l înlocui cu un regim *filozofic*. Dărâmând ceea ce este *aici şi acum*, în mod automat, stânga se dezrădăcinează din local, şi ca atare, nu-i rămâne decât să devină partidul universalului; al universalului abstract. Negând ordinea istorică care o precedă în numele raţiunii universale, stânga devine partidul rebel al autonomiei şi al autofondării.

Ajunsă însă în acest punct, stânga se blochează într-o aporie, sesizată şi exploatată în mod genial de către părinţii conservatorismului european, Joseph de Maistre şi Louis de Bonald. Limbajul, care îl diferenţiază pe om de animal şi fără de care gândirea, *ergo*, accesul la raţiunea universală şi prin intermediul ei la emanciparea politică, este imposibilă, este întotdeauna un dat şi niciodată o alegere. Oricât şi-ar dori subiectul modern să se autoconstituie, el este întotdeauna *deja* constituit, prin intermediul unui limbaj care nu-i aparţine şi care îl face în mod automat, că-i place sau nu, fiu al unui popor. După cum subliniază Bouthillon, "Bonald şi Maistre au folosit natura lingvistică a omului ca cel mai eficace argument cu putinţă împotriva pretenţiilor revoluţionare de autofondare. Prin opoziţie cu valorile universale ce aparţin stângii, şi care o fac să se ocupe nu de naţiuni ci de umanitate, identitatea naţională este un dat prin excelenţă care se sustrage

oricărui voluntarism, o realitate esențialmente locală, şi ca atare, de dreapta"[1]. Altfel spus, ne naştem de dreapta şi devenim de stânga doar prin alegere, prin alegerea de a nu ne accepta ca ceea ce suntem. Tragedia stângii constă în aceea că nu poate niciodată să depăşească stadiul negației. Stânga este funciarmente nihilistă.

Tragedia modernității, potrivit lui Bouthillon, constă în faptul că odată operată ruptura de către Revoluția Franceză, cultura Occidentului se separă ireconciliabil între o stângă care „respinge orice este dat şi păstrează doar ceea ce este rațional" şi o dreaptă care „se leapădă de rațiune pentru a se revendica doar de la valorile locale", ambele împingându-şi logica sectară până la consecințele ultime reprezentate de totalitarismul nazist şi cel comunist. Însă după cum subliniază acelaşi autor, omul nu este nici de dreapta, nici de stânga, fiind în acelaşi timp şi de dreapta şi de stânga. Omul sănătos nu poate fi decât de centru, "uniune a unei raționalități care-l deschide către universal şi al unui corp care-l înscrie...într-un spațiu şi timp pe care nimeni vreodată nu-l va ocupa în locul lui."[2] Aşadar, omul cu o evoluție sănătoasă se naşte de dreapta (după cum am subliniat, ontologic vorbind, de stânga nu se poate naşte nimeni) şi devine de centru. Porneşte cu dreptul, dar nu poate să meargă într-un picior. Omul cu o evoluție nesănătoasă se naşte de dreapta şi fie rămâne de dreapta, regresând înspre tribalism, fie devine de stânga. Bouthillon ajunge aşadar în mod indirect la concluzia părintelui Rafail Noica: "firea omului este ortodoxă". O singură persoană străbătută de două dimensiuni. Şi firea omului se poate feri de a aluneca în nefiresc doar prin efortul ascetic de a uni mintea cu inima, de a rămâne pe „calea împărătească" care păstrează echilibrul ortodox dintre stânga şi dreapta.

Problema raportului dintre creştinism şi naționalitate este aşadar în ultimă instanță o problemă hristologică. "Creştinismul propovăduieşte un Dumnezeu întrupat" şi prin aceasta desăvârşeşte „tradiția biblică a unității dintre universal şi local"[3] aşa cum este aceasta întruchipată de uniunea dintre Dumnezeu, *unicul* Dumnezeu, şi *un* popor, poporul evreu.

Detractorii națiunii

Criticii neo-marxişti ai națiunii şi ai naționalismului afirmă incompatibilitatea de fond dintre religie şi națiune/naționalism, scoțând în evidență pe de-o parte caracterul modern şi implicit secular al națiunii, pe de altă parte opunând parohialismul național caracterului trans-frontalier al marilor civilizații reunite de o religie anume. Pentru autori precum Hobsbawn, Anderson şi Gellner, națiunea şi naționalismul sunt invenții de secol XIX ale elitelor politice care răspund necesităților impuse de noua economie capitalistă. Benedict Anderson subliniază faptul că „în Europa Occidentală, secolul XVIII marchează nu numai zorii erei naționalismului ci şi apusul religiei"[4], argument adus împotriva naționalismului religios şi de către H.R. Patapievici. Pornind de la premisa că „naționalizarea sistematică a spiritului este în mod manifest o invenție a timpurilor moderne", Patapievici afirma în *Politice*: „din două una: sau lumea modernă este înscrisă în logica neagră a zeiței Kali, şi atunci naționalizarea spiritului este un semn al uitării şi falsificării Tradiției – fapt care trebuie condamnat şi evitat, fie naționalizarea spiritului şi adorarea etnicului sunt bune, dar atunci sunt bune şi timpurile moderne şi, împreună cu ele, uitarea progresivă a Tradiției".[5] Dacă Gellner susține că aprecierea credinței religioase de către naționalişti nu se datorează religiei în sine ci faptului că aceasta este o expresie a culturii naționale şi a caracterului național, Patapievici merge mai departe şi afirmă că, în mod evident, "experiența

[1] Fabrice Bouthillon, *Breve Histoire Philosophique de l'Union Soviétique*, Collection Commentaire Plon, 2003, p. 102

[2] Ibidem, p. 110, pp. 118-119

[3] Ibidem, p. 121

[4] Benedict Anderson, *Imagined Communities - Reflections on the origin and spread of nationalism*, Verso, London, New York, 1991, p. 11

[5] Horia Roman Patapievici, Politice, Humanitas, Bucureşti, 1996, 1997, p. 334

Părintele Stăniloae

mistică a comuniunii cu ceilalți membri ai sectei pe care naționaliștii o numesc popor se substitutie, formal şi în conținut, experienței apartenenței la trupul mistic al Bisericii!". Concluzia lui Patapievici este că „un «teolog naționalist» sau un adept al «creştinismului național»" reprezintă „o aberație spirituală", creştinului nefiindu-i îngăduit să-l „provinicializeze" pe Hristos şi, ca atare, să se simtă „acasă în această lume, sub formă de grec, evreu sau scit".[6]

Clarificări doctrinare şi terminologice

Un teolog naționalist, *ergo*, „o aberație spirituală" în opinia lui Patapievici, este şi părintele Stăniloae, care deşi admitea că un anume tip de naționalism "poate fi o grea cădere în păcat", susținea însă că "există naționalism şi naționalism", iar "antinaționalimsul e prin sine, ca fugă nu numai de forma creştină a vieţuirii, ci şi de conținutul ei firesc, o şi mai grea cădere în păcat". "Naționalismul, în sine luat," concluziona părintele Stăniloae, "nici nu mântuie, nici nu pierde. Dar în practică, orice naționalism sau mântuie, sau pierde, după cum este sau nu străbătut de credința creştină."[7]

Naționalismul păcătos, eretic chiar, definit de Olivier Clement ca "variantă ortodoxă a secularizării", este filetismul, condamnat în 1872 de un Sinod care îi reunea pe Patriarhii răsăriteni. Dat fiind faptul potrivit căruia condamnarea filetismului este servită astăzi tot mai mult de unii reprezentanți ai euro-laicatului ca temei pentru "denaționalizarea" BOR, ba chiar pentru "ecumenizarea" acesteia din urmă,[8] se cuvine să redăm pe larg textul condamnării acestei erezii, pentru a fi lămuriți exact despre ce este vorba: "În Biserica Creştină, care este o comuniune spirituală, rânduită de Capul şi Întemeietorul ei spre a cuprinde toate neamurile[9] într-o unică frăție întru Hristos, rasismul (filetismul) este străin şi de neconceput. Într-adevăr, dacă este să însemne formarea de biserici speciale rasiale,[10] fiecare acceptând pe toți membrii rasei sale, excluzându-i pe străini, şi guvernate exclusiv de păstori din rasa respectivă, aşa cum cer adepții filetismului, rasismul este de nepomenit şi fără precedent...Toate bisericile creştine ce s-au întemeiat în primii ani ai credinței erau locale şi cuprindeau creştinii unui oraş anume sau ai unei localități anume, fără distincții rasiale. Ca atare, creştinii erau în mod obişnuit numiți după oraşul sau țara în care locuiau, nu după originea lor etnică... Lepădăm, interzicem şi condamnăm rasismul, adică discriminarea pe baze rasiale, conflictele etnice, ura şi certurile din Biserica lui Hristos, ca potrivnice învățăturii Evangheliei şi sfintelor canoane ale binecuvântaților noştri părinți care fundamentează sfânta Biserică şi întreaga lume creştină, o înfrumusețează şi o îndreaptă către dumnezeire"[11].

[6] H. R. Patapievici, Ibidem, pp. 334-335

[7] Dumitru Stăniloae, "Naționalismul sub aspect moral", în *Ortodoxie şi românism*, ed. 1998, p. 104

[8] Cazul lui Teodor Baconsky, care, printr-o adevărată insultă la adresa inteligenței oponenților săi, punea opoziția tradiționaliştilor față de împărtăşirea Mitropolitului Corneanu cu "frați români" heterodocşi, pe seama presupusului filetism al tradiționaliştilor, în timp ce el afirma că nu poate să-i considere eretici pe greco-catolicii din Transilvania, pentru că aceştia sunt deopotrivă români şi europeni!

[9] A se vedea că însuşi textul condamnării filetismului face referire la neamuri. Nu spune toți oamenii, ci toate neamurile.

[10] Rasismul e înțeles aici inclusiv în termeni restrânşi, de etnie, referindu-se la "rasa românească, rasa grecească", etc. şi nu doar în sens larg: "rasa albă, rasa neagră, rasa galbenă", etc.

[11] Maximos, Metropolitan of Sardis, *The Oecumenical Patriarchate in the Orthodox Church*, Thessaloniki, 1976, pp. 303-309

Aşa cum se precizează într-un text de doctrină socială redactat în anul 2000 de Sinodul Bisericii Ortodoxe Ruse, deşi unitatea noului Israel "nu este asigurată de comunitatea sa națională, culturală sau lingvistică, ci de credința sa comună în Hristos", noul popor al lui Dumnezeu "neavând aici cetate stătătoare, ci căutând-o pe aceea ce va să fie" (Evr 13, 14), totuşi, "caracterul universal al Bisericii nu presupune că creştinii nu ar avea drept la identitate națională şi exprimări de sine naționale", atâta timp cât acestea nu sunt "agresive, xenofobe şi exclusiviste... Biserica unind dimpotrivă, în sine, principiul universal şi cel național". Luând în considerare realitatea istorică a existenței unor "culturi creştine naționale", Sinodul afirmă chiar că, atunci "când o națiune, civilă sau etnică, manifestă în mod plenar sau predominant o comunitatea monoconfesională ortodoxă, ea poate fi privită *într-un anume sens* (sublinierea îmi aparține) ca o comunitate de credință – un popor ortodox."[12]

Condamnarea filetismului nu presupune "desființarea poporului" – o subliniază şi Christos Yannaras, autor care altminteri recunoştea, într-un interviu acordat părintelui Constantin Coman la începutul anilor '90, că filetismul încă reprezintă "o adevărată boală care torturează bisericile ortodoxe". Yannaras sublinia însă că, deşi transformarea Ortodoxiei într-o ideologie naționalistă reprezintă o gravă problemă care bântuie Ortodoxia, transformarea Ortodoxiei într-o ideologie anti-naționalistă nu reprezintă nicidecum o soluție ci o eroare similară. Yannaras susține că Ortodoxia trebuie să reprezinte experiența istorică concretă a unui popor concret, dar trebuie să o facă de o manieră non-ideologică. Ortodoxia, potrivit lui Yannaras, nu este o filozofie supranațională abstractă. Tradiția Bisericii de Răsărit nu este o tradiție intelectuală, ci o tradiție vie a experienței populare. Ca atare, Yannaras susține că "nu putem să fim împotriva acestui caracter local, specific Bisericilor Ortodoxe" şi defineşte naționalismul ca o exagerare, şi la rigoare o ideologizare a factorului local[13].

Putem concluziona aşadar că, spre deosebire de ceea ce afirma Patapievici în *Politice*, nu națiunea, ca orice categorie istorică asumată şi transfigurată de întruparea lui Dumnezeu în istorie, reprezintă problema, ci ideologia; nu naționalul este problema ci național-*ismul*, ca de altfel orice "ism", care transformă comunitatea în "comunism", societatea în "socialism", tradiția în "tradiționalism", ecumenicitatea în "ecumenism" etc. Problema se dovedeşte a fi mai degrabă una terminologică, iar pentru a evita confuziile, cel puțin în ceea ce ne priveşte, ca români, cred că trebuie să ne definim nu în termeni de ortodocşi şi naționalişti (în cazurile grave avem de-a face chiar cu elucubrația "ortodocsişti şi naționalişti") ci pur şi simplu în termeni de ortodocşi şi români.

Particularitatea Ortodoxă

Dincolo de aceste aspecte, după cum ne sugerează Yannaras, problema naționalității în lumea ortodoxă este una aparte şi nu poate fi tratată "la pachet" cu chestiunea națională din spațiul occidental. Neintrând în dezbaterea cu privire la măsura în care putem vorbi de națiuni şi de conştiință națională în Occidentul European înainte de secolul XIX[14], mă opresc totuşi asupra a trei elemente care țin de specificul ortodox.

Primul element este de factură istorică şi poate fi regăsit şi în unele cazuri din spațiul catolic (Polonia, Irlanda, Spania) unde însă, în general, date fiind tendințele universalismului roman de a sufoca particularismele naționale, date fiind tendințele clericaliste la nivel social şi ambițiile Papalității de a-şi afirma supremația absolută nu doar în sfera religioasă ci şi în cea politică, națio-

[12] "Fundamentele Concepției Sociale a Bisericii Ortodoxe Ruse", în Ioan I. Ică jr. şi Germano Marani, *Gândirea Socială a Bisericii*, Deisis, Sibiu, 2002, pp. 189-191

[13] *Ortodoxia sub presiunea istoriei*, colecție de interviuri realizate de părintele Constantin Coman, Editura Bizantină, Bucureşti, 1995, pp. 49-50

[14] O sinteză foarte bună a acestei dezbateri şi o critică a adepților teoriei națiunii inventate este furnizată de Mircea Platon în studiul intitulat "Națiunea în istoria europeană: realitate premodernă sau invenție modernă?", accesibil la http://www.bookblog.ro/stiinte-umaniste-religie/invitat/natiunea-in-istoria-europeana-realitate-premoderna-sau-inventie-moderna

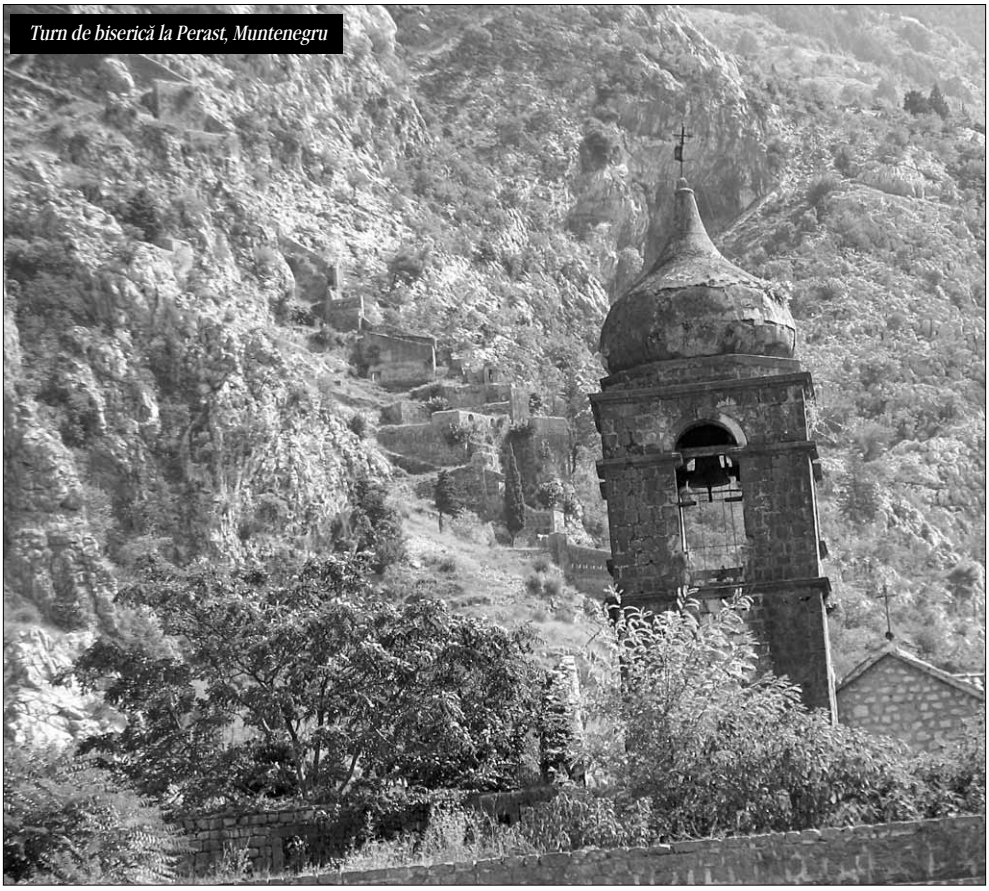

Turn de biserică la Perast, Muntenegru

nalismul s-a definit împotriva Catolicismului, fie ca o revoltă a specificului împotriva universalului (cazul naționalismului etnic german, catalizat de Reforma lui Luther), fie ca o revoltă a laicității împotriva elementului clerical, sub forma unui proiect rival Catolicismului, deşi izvorât din matricea teologico-politică a Catolicismului Roman şi reproducând în termeni secularişti ambițiile universalist-teocratice ale acestuia din urmă. Exemplul tipic în acest caz este, desigur, Republica Franceză şi al ei naționalism civic.

Lucrurile se discută însă în alți termeni atunci când, precum în cazul popoarelor ortodoxe din Balcani de sub stăpânirea otomană, dar şi al ruşilor de sub stăpânirea tătară şi al ucrainenilor de sub stăpânirea poloneză, Biserica Ortodoxă devine, după formula lui Hans Georg Beck, "o Biserică a oprimaților"[15], care le conferă acestora din urmă o identitate distinctă de cea a puterii dominante. În astfel de cazuri, departe de a deveni un obstacol în calea dezvoltării conştiinței naționale, religia devine un aliat, dacă nu chiar un vehicul al acesteia din urmă.

Evident, în cazul relației dintre mişcările de emancipare națională din Balcani şi religia ortodoxă, după cum se va vedea în următoarele numere ale revistei ROST, situația este mai complicată, întrucât, datorită gravelor distorsionări de sorginte fanariotă pe care le-a suferit principiul ecumenicității în perioada de dominație otomană, pe de o parte, şi datorită importării în Balcani a unor ideologii care, deşi rivale pe teren occidental, sunt ambele la fel de străine de duhul Ortodoxiei, anume, iluminismul francez şi ro-

[15] Citat în *Sud-Estul European în vremea Revoluției Franceze-Stări de spirit, reacții, confluențe,* Academia Română, Institutul de Studii Sud-Est Europene, 1994, p. 9, volum coordonat de Alexandru Duțu

mantismul german (cele două axe ale modernității), nu avem de-a face doar cu o luptă dusă de "națiunea ortodoxă" împotriva stăpânirii otomane, ci şi cu o luptă dusă de diferitele națiuni din Balcani împotriva Patriarhiei din Constantinopol, luptă motivată de ambițiile Patriarhiei de a eleniza întreaga peninsulă balcanică. În cele din urmă, proiectul revigorării unui Imperiu Bizantin multinațional eşuează ca urmare a multiplelor războaie "frățeşti" care pun stăpânire pe peninsula balcanică spre sfârşitul veacului al XIX-lea şi începutul veacului XX.

Un al doilea element care ține de specificul ortodox este pluralismul lingvistic, sau mai precis, tradiția bizantină, străină Occidentului latin, de a nu impune limba greacă popoarelor evanghelizate, ci de a traduce liturghia şi cărțile sfinte în limba popoarelor convertite. Astfel, trebuie remarcat că Benedict Anderson însuşi face trimitere la excepția reprezentată de cazul Ortodoxiei, într-o notă de subsol a cărții sale, *Imagined Communities,* atunci când leagă pe teren lingvistic naționalismul de decăderea religiilor. Altminteri, pentru Anderson, unul dintre aspectele care trădează caracterul anti-religios al națiunilor este faptul că, în epoca națiunilor, pluralitatea limbilor vernaculare triumfă, odată cu apariția statelor şi a culturilor naționale, asupra limbilor sacre (latina, araba etc.) şi duce la desimbolizarea acestor limbi unice care odinioară mediau unitatea diverselor arii civilizaționale şi participarea lor la o ordine transcendentă cosmo-centrică, situată dincolo de solidaritățile entice locale.

Acest al doilea element specific ortodox, este strâns legat de cel de-al treilea care ține de însăşi ecleziologia sobornicească a Ortodoxiei, de organizarea acesteia din urmă în biserici locale şi, în cazurile de rigoare, autocefale, de faptul că Ortodoxia, fără a cădea în sectarismul protestant, este una nu prin prisma unității exterioare conferită de subordonarea bisericilor locale unui unic centru internațional, suveran din punct de vedere eclezial, ca în cazul Catolicismului, ci este una prin prisma faptului că, Hristos fiind unul, acelaşi Hristos este prezent pe deplin în orice sinaxă euharistică, astfel încât, în comuniunea oricărei biserici locale, credincioşii iau parte la comuniunea Bisericii universale. Astfel, unitatea Ortodoxiei nu este o unitate opusă diversității ci o unitate *în* diversitate.

Filioque şi energiile necreate

Trebuie subliniat faptul că această ecleziologie ospitalieră față de specificul național este indisolubil legată de specificul dogmatic al Ortodoxiei. Şi îndrăznesc să spun că maniera în care H.R. Patapievici aborda în *Politice* raportul dintre Biserică şi națiune, în termeni de sau/sau, este direct legată de faptul că acesta din urmă îşi exprima convingerea, într-un interviu acordat lui Costion Nicolescu şi ataşat volumului menționat mai sus, că *filioque* reprezintă o pseudo-problemă, şi lăsa de înțeles că disputa dintre Toma d'Aquino şi Grigorie Palama nu ar fi de fapt o dispută teologică propriu-zisă, ci am avea de-a face doar cu două soluții "alternative", teoretice, la problema cunoaşterii lui Dumnezeu. Or, atât ecleziologia Romano-Catolică, ce sufocă experimentarea nemijlocită a Duhului de către bisericile locale în numele imperativului unității instituțional-transnaționale, de tip corporativ, a Bisericii, cât şi gândirea iremediabil dualistă a Occidentului, gândire cu care H.R. Patapievici se identifică pe deplin, conform căreia singura alternativă la esențialism este nominalimsul şi viceversa, îşi găsesc originea în erezia trinitară Romano-Catolică şi în implicita negare a distincției palamite dintre esență şi energii.

Câteva precizări sunt necesare aici. Dacă Răsăritul grec, fidel tradiției apofatice, a ales să protejeze misterul ființei divine de speculațiile rațiunii filozofice prin postularea unui aparent paradox în crezul niceeo-constantinopolitan – deşi Fiul este de o ființă cu Tatăl, Duhul purcede numai din Tatăl – afirmând astfel concomitent atât unitatea ființei Treimii cât şi diferențierea personală a ipostasurilor, Occidentul latin, sucombând tentației raționaliste de a deduce pe cale "logică" dubla purcedere a Duhului din unitatea ființei Tatălui şi a Fiului, a afirmat unitatea ființei divine *pe seama* diferențierii personale, înlocuind, atât pe plan teologic cât şi implicit pe plan ecleziologic (iar de aici decurg şi efectele social-

istorice)[16], adevărul tainic al unității în diversitate[17] cu o unitate rigidizată ce se opune diversității.

Incapabilă să conceapă unitatea antinomică a Treimii[18], pe care o înlocuieşte practic cu esența simplă, teologia tomistă se vede nevoită implicit să respingă şi paradoxul palamit al unui Dumnezeu pe deplin transcendent în ființa Sa, pe de o parte, şi pe deplin accesibil făpturii create prin intermediul energiilor Sale necreate. În fine, respingerea învățăturii ortodoxe despre har îl închide pe Dumnezeu în propria transcendență şi îl evacuează din istorie, instaurează în cultura occidentală o schismă care separă teologia de viață, mintea de inimă (şi, drept urmare, separă şi ecumenicitatea de naționalitate) şi, întrucât face imposibilă îndumnezeirea omului, ajunge în ultimă instanță, să pună sub semnul întrebării, întruparea lui Dumnezeu.

La rigoare, vituperările lipsite de nuanțe şi subtilitate ale lui H.R. Patapievici la adresa "neamului" (altminteri autorul având dreptate în ceea ce priveşte diverse exagerări, precum înțelegerea neamului ca persoană colectivă sau ideea de "mântuire a neamului") trădează un creştinism fără istorie, lipsit de trup[19], transcendentalizat şi despersonalizat, adică, un fals creştinism. Ceea ce nu a înțeles Patapievici la vremea respectivă este că, în ceea ce priveşte chestiunea națională, dezbaterea dintre esențialism şi nominalism este o falsă dezbatere, întrucât, atât esențialismul cât şi nominalismul sunt străine de piatra de temelie a creştinismului, întruparea, elementul național reprezentând tocmai timpul şi spațiul întâlnirii dintre Dumnezeu şi om, întâlnire care are loc *în istorie*. Cultura în care mă nasc şi limba pe care o vorbesc țin de distincția mea personală, ca român, în raport cu rusul, grecul sau sârbul, fără ca asta să însemne că distincția mea personală se epuizează în termeni etno-culturali, sau că mă face "non-traductibil", închizându-mă post-

[16] Părinții Bisericii subliniază faptul că Biserica este o icoană a Sfintei Treimi, iar studiile moderne de teologie politică ale unui Ernest Kantorowicz indică faptul că, la rândul lor, instituțiile societății secularizate din Occident, de la statul națiune până la universitate, sunt "icoane" ale Bisericii, mai exact ale Bisericii Catolice. În virtutea faptului că modernitatea occidentală a cucerit lumea, inclusiv lumea ortodoxă, aceste instituții sunt şi instituțiile societăților ortodoxe contemporane. Avem astfel de-a face, după definiția lui Yannaras, cu o stare de schizofrenie a societăților ortodoxe, izvorâtă din incompatibilitatea dintre instituțiile de import şi cultura ortodoxă a acestor societăți. Cât priveşte legătura dintre *filioque* şi ecleziologia romano-catolică, după cum subliniază Philip Sherrard, "*filioque* şi primatul papal pot fi privite ca două aspecte ale aceleiaşi probleme" întrucât, reducerea în importanță a distincției persoanelor Sfintei Treimi atrage după sine o slăbire a participării fiecărui centru euharistic (fiecărei biserici locale), "prin pururea prezentele şi atotpătrunzătoarele energii ale Duhului, în viața Logosului, principiul unității". Episcopul, în ecleziologia romano-catolică, nu mai este ca în Ortodoxie, o icoană a lui Hristos (iar o icoană este întotdeauna egală cu o altă icoană, neputând exista o icoană a icoanei), icoană care este o mărturie a prezenței lui Hristos în mijlocul credincioşilor, ci este un reprezentant al Papei care la rândul lui este locțiitorul lui Hristos, până la a doua venire. După cum subliniază acelaşi autor, "accentuarea într-o manieră oarecum exclusivă a naturii transcendente şi invizibile a lui Dumnezeu", conceperea scolastică a lui Dumnezeu ca *Summum Ens*, atrage după sine "noțiunea unei absențe reale a lui Dumnezeu din lume" şi pe cale de consecință dă naştere la ideea că până la reîntoarcerea Sa, locul Său pe pământ trebuie să fie luat de un vicar, anume de Papă. Prin *filioque*, Catolicismul subordonează pneumatologia hristologiei, cu scopul de a asigura suveranitatea incontestabilă a Papei asupra Bisericii. Astfel, "dacă Duhul îşi derivă existența din Fiul, iar vicarul Fiului pe pământ şi capul bisericilor vizibile este episcopul Romei, rezultă că Duhul poate fi comunicat bisericilor vizibile numai prin Papă" şi ca atare, validitatea tainelor săvârşite într-o biserică locală depinde de unirea cu Papa (Philip Sherrard, *The Greek East and the Latin West*, pp. 84-87). Pe aceste principii dogmatice se fundamentează de altfel autentica poziție a Vaticanului față de bisericile ortodoxe, reiterată acum câțiva ani de Papa Benedict al XVI-lea. Anume, Benedict al XVI-lea sublinia faptul că bisericile ortodoxe sunt biserici incomplete datorită faptului că nu se supun Papei.

[17] Diversitate care este indisolubil legată de realitatea persoanei ca alteritate existențială în cadrul identității de natură, realitate pe care, după cum bine sublinia părintele Stăniloae, Occidentul nu a înțeles-o.

[18] "Cea cu totul simplă, în ciuda deosebirii dintre natură şi persoane şi a distincțiilor dintre persoane...simplitate antinomică, ca, de altfel, orice enunț doctrinar referitor la Dumnezeu...ce nu exclude distincția, dar nu admite nici separarea şi nici divizarea în ființa dumenzeiască" - Vladimir Lossky, *Teologia Mistică a Bisericii de Răsărit*, Anastasia, traducere de Pr. Vasile Răducă, pp. 106-107

[19] În acelaşi fel, creştinismul care se reduce la neam este un creştinism înghițit de imanență, secularizat, care este doar trup.

modern în mica mea sectă din marele univers multicultural. Cultura încreştinată este însă o mărturie despre adevărul pesoanei, ca alteritate creativă non-*xeroxabilă*. Limba şi cultura mă fac a fi altul ca ipostas deşi sunt acelaşi prin natură. Întruparea lui Hristos elimină *diviziunea* din natura umană, nu *distincţia*. Când Duhul Sfânt s-a pogorât peste ucenici, fiecare dintre cei prezenţi în Ierusalim a înţeles mesajul Evangheliei *în limba sa*. Dumnezeu a ales să facă un astfel de miracol, deşi, teoretic, ar fi putut să-i înveţe pe toţi instantaneu latina sau engleza. Asta întrucât Evanghelia nu propune o uniformizare etno-lingvistică de genul celei servite de filozofia luminilor şi de progenitura ei marxistă, născute ambele din esenţialismul tomist. Căci dacă e să interpretăm în mod literal cuvântul Apostolului cu privire la grec şi iudeu, e cazul să procedăm aşijderea şi cu privire la distincţia bărbat/femeie şi, pe filieră ideologică iluministo-marxistă, să ne raliem şi proiectelor androginizante ale feminismului. Or, creştinismul nu castrează, nu mutilează firea, ci o transfigurează.

Ancorat în metafizica Occidentului, creştinismul fără trup este nihilist, şi pe bună dreptate a fost categorizat ca atare de către Nietzcshe. Însă din nefericire, Nietzcshe a confundat *un astfel de creştinism* (platonism pentru mase, după cum îl numea în *Dincolo de Bine şi de Rău*) cu *creştinismul*. Astfel, Nietzsche a văzut în socialism (care după cum bine ştim are o mare problemă cu orice fel de distincţie: ierarhică, de sex şi nu în ultimul rând, de etnie) un descendent al creştinismului. Nu este de mirare aşadar că acelaşi Nietzsche care afirma antagonismul ireconciliabil dintre creştinism şi viaţă, care vedea în creştinism doar "o religie a crucificatului", nu şi una a învierii (*ergo*, nici una a *întrupării*) declara Vechiul Testament infinit superior Noului Testament, mai ales pentru motivul că Vechiul Testament ar fi înfăţişat un popor, pe când Noul Testament, în opinia lui Nietzsche, ar fi reprezentat un exemplu de omogenizare etno-culturală cu caracter nihilisit[20]. Reacţionând dialectic la creştinismul anti-istoric al Occidentului şi mai ales la versiunile sale secularizate de secol XIX, Nietzsche a optat pentru demenţa deconstrucţionistă în locul întoarcerii la Ortodoxie, care afirmă ferm, lepădându-se de orice gen de gnosticism, că Vechiul şi Noul Testament nu sunt opuse ci complementare. Incapabil să depăşească metafizica occidentală, printr-o reîntoarcere la învăţătura despre Treime şi despre har a Ortodoxiei[21], Nietzsche a întors metafizica occidentală pe dos, păstrându-i astfel coordonatele fundamentale. A înlocuit nihilismul platonic care striveşte alteritatea personală în numele unităţii fiinţei, cu nihilismul post-modern care lichefiază orice ontologie de dragul unei subiectivităţi pure, lipsite de orice busolă, în veşnică redefinire de sine. *(va urma)*

[20] În filozofia lui Nietzsche, vointa de uniformizare a întregii umanitati în numele unui ideal transcendent si transistoric, si implicita eradicare a diferentelor culturale pe care o presupune un astfel de ideal, este o voinţă nihilistă, care urăşte viaţa tocmai pentru că urăşte diversitatea dinamică ce defineşte viaţa.

[21] Altminteri, singura cale de iesire din impasul nihilist al culturii occidentale.

Omul creștin și fericirea (ne)condiționată

Dragoș Moldoveanu

Trăim pentru a consuma – pare a fi dictonul vremurilor de astăzi. Divertisment, televiziune, sex, sport, vestimentație, *fast-food*; tot ceea ce percepem cu ajutorul simțurilor şi care ni se oferă prin intermediul mijloacelor de informare-îndoctrinare în masă trebuie astăzi consumat. Cantitatea a surclasat definitiv calitatea. Totul există sub semnul excesului, al extinderii cantitative până la ridicol. Stimularea unor noi/false nevoi şi înmulțirea continuă a necesităților umane au drept obiectiv declarat îmbunătățirea perpetuă a nivelului şi stilului de viață. Progresul tehnologiei şi noile standarde cultural-societale sunt direct proporționale cu regresul credințelor şi învățăturilor tradiționale.

În timp ce preocuparea muncitorilor din gulagul sovietic consta în realizarea la timp a planurilor de producție, în caz contrar suferind măsuri coercitive din partea autorităților, cetățenii vremurilor de azi sunt ocupați (de multe ori, inconştient) cu eliberarea de vechile „prejudecăți" tradiționaliste, considerate anacronice şi, din ce în ce mai mult, dăunătoare, altfel fiind supuşi oprobriului public. „Pe măsură ce comportamentul deviant începe să fie considerat normal, normalul devine deviant"[1]. Moravurile orânduirii „de hiperconsum"[2] țin de imediat şi de capacitatea de a fi flexibil şi conformist.

Este din ce în ce mai puțin loc pentru judecăți morale şi de valoare. Pentru generația teribilistă a celor care utilizează figura lui Che Guevara drept marcă a vestimentației, „moralitatea tradițională pare adesea ca un ideal istoric revolut"[3]. Cultul consumului fără limite condiționat de evoluția ştiinței şi tehnicii înlocuieşte libertatea Hristocentrică şi reperele religioase. „Rare au fost fenomenele care au reuşit să modifice atât de substanțial modul de viață şi gusturile, aspirațiile şi comportamentele majorității oamenilor, într-un timp atât de scurt. Nu vom evidenția niciodată îndeajuns tot ceea ce omul nou din societățile liberale « datorează » societății de consum"[4].

Marxismul şi consumerismul converg în idealul cu care iluzionează masa umanității. Umanitatea devine astfel o entitate de sine stătătoare, gândită ca un muşuroi imens de furnici, unde fiecare are rolul său şi contribuie la bunăstarea generală. Idealul comun marxismului şi consumerismului este fericirea universală şi egalitatea socială. Marxismul şi consumerismul fac apel la economie pentru determinarea nivelului de trai. Orice este justificabil în numele egalitarismului ca veche şi nouă valoare supremă. Însă egalitatea sugrumă dreptatea şi „o înlătură cu desăvârşire", din mormântul dreptății răsărind egalitatea"[5]. Socialiştii de ieri sunt falşii profeți de astăzi, „lupii răpitori ascunşi în piele de oaie"[6], promotori ai societății de consum.

[1] Gertrude HIMMELFARB, "A Demoralized Society: The British/American Experience", în *The Public Interest*, 1994.

[2] Gilles LIPOVETSKY, *Fericirea paradoxală. Eseu asupra societății de hiperconsum*, traducere de Mihai Ungurean, editura Polirom, Iaşi, 2007.

[3] Frank FUREDY, *Cultura fricii. Asumarea riscurilor şi moralitatea aşteptărilor scăzute*, traducere de Andreea Năstase, editura Antet, 2007.

[4] Gilles LIPOVETSKY, *op. cit.*

[5] Sfântul Nicolae VELIMIROVICI, *Învățături despre bine şi rău*, traducere de părintele Teofil Petrescu, ediția a II-a, editura Sophia, 2006.

[6] *Evanghelia după Matei*, 7:15.

Rețeta fericirii variază de la o epocă la alta. Într-un viitor din ce în ce mai apropiat, umanoizii vor fi programați să fie fericiți conform propriilor pasiuni şi dorințe, ceea ce va diminua considerabil sau până la un minim neatins libertatea individuală şi capacitatea de împotrivire. Distopia lui Huxley – *Brave New World* – este şi din acest punct de vedere o profeție sumbră. Condiționarea fericirii în funcție de idealul general se datorează cunoaşterii în profunzime a sentimentelor şi judecăților care caracterizează lumea de la Facere şi până astăzi. Înțelegând până în cele mai exacte detalii ceea ce vor oamenii de la viață, adică să fie fericiți aproape necondiționat, şi aplicând metodele de manipulare şi inginerie socială pentru a controla umanitatea dominată de beatitudine, umanoizii rezultați nu vor mai îndeplini nici un rol creator. Într-un fragment literar excepțional din *Brave New World*, personajul Mustafa Mond, unul dintre Controlorii Mondiali, îi explică Sălbaticului: „Azi nu mai există dezbinări în materie de convingeri sau ataşamente; eşti condiționat astfel încât să nu poți să nu faci ceea ce trebu ie. Iar ceea ce trebuie să faci este în general atât de agreabil – şi li se dă frâu liber atâtor impulsuri fireşti – încât, de fapt, nu există ispite cărora să li te împotriveşti”[7].

Este o versiune a fericirii concordantă viziunii lui Epictet care spunea că „omul fericit este cel care trăieşte în armonie cu lucrurile sau îşi acceptă în întregime destinul”. Cu alte cuvinte, a fi fericit înseamnă a te conforma fără murmur sau a sluji vremurilor, nu lui Dumnezeu[8]. Este mai curând o maladie decât o stare reală de fericire. Umanoizii condiționați nu vor face diferența.

Împotriva acestei prefaceri radicale a ființei umane şi a exproprierii sufletului, în acest moment de grea cumpănă se ridică religia şi trăirea dreptmăritorilor creştin-ortodocşi. „Libertatea, atunci când eşti în lume, se manifestă trăind în Hristos în cadrul instituțiilor – statul, familia, neamul – lăsate de Dumnezeu pentru existența noastră în ordinea firii. Aceste instituții sunt daruri ale lui Dumnezeu”[9]. A fi fericit întru Hristos înseamnă a fi liber şi responsabil. Astăzi, „tinerii au fugit din Biserică pentru a trăi o închipuită libertate”[10]. Ne amăgim cu iluzia libertății celebrând mediocritatea şi conformismul.

[7] Aldous HUXLEY, *Minunata lume nouă*, traducere de Suzana şi Andrei Bantaş, editura Polirom, Iaşi, 2003.

[8] Sf. Atanasie cel Mare susținea: „Ştim că trebuie să slujim nu vremurilor, ci lui Dumnezeu!”

[9] Mircea PLATON, „Gânduri despre ortodoxul român, astăzi, în lume”, în Ovidiu HURDUZEU, Mircea PLATON, *A Treia Forță: România profundă*, editura Logos, Bucureşti, 2008.

[10] Ieromonah Savatie BAŞTOVOI, *Între Freud şi Hristos*, editura Cathisma, Bucureşti, 2008.

Suntem cu atât mai liberi cu cât ne adaptăm mai bine timpurilor, ne învață secularității mondialiști.

Creştin-ortodoxul nu este condiționat de inovațiile tehnico-științifice sau de „cultul sănătății ca standard de viață”[11]. El nu visează o fericire patologică într-un spațiu atemporal continuu, de dragul căreia ar sacrifica propria condiție care îl individualizează şi îl face liber. „Creştinul se împlineşte prin cultivarea legăturii cu Hristos prin urmarea faptelor credinței şi ale dragostei” [12]. El nu are nevoie de specialişti în nutriție, de consilieri matrimoniali sau de psihologi care să preia locul duhovnicului la spovedanie. Creştinul nu are nevoie de „modelele mitologice, cărora omul modern ajunge prizonier”[13]. Drepturile omului, răstălmăcite şi manipulate astăzi în fel şi chip, reprezintă drepturile tuturor celor care au fost creați după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

Pentru creştinul-ortodox Hristos este Ființa Supremă, iar adevărul predicat de acesta este Adevărul Suprem. Prin credință, creştinul se mântuieşte, credința fiind „încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor nevăzute”[14]. Dar mondializarea şi dogmele fals sacrosancte ale umanismului şi fericirea pe care o propovăduiesc prin mijloacele de informare-îndoctrinare în masă mutilează credința şi o transformă într-o doctrină reglabilă şi determinată tehnologic. „Globalizarea, în esența ei, este un proces de asimilare, omogenizare şi integrare a tot ceea ce este încă în viață”. Viața nu este distrusă, ci transformată „într-un « habitat » aseptizat”[15].

Dreptmăritorul creştin trăieşte o fericire necondiționată de vremuri, de ştiință sau de ideologii care subjugă sufletul. El este condiționat doar de responsabilitatea în fața Domnului şi de luciditate, aceasta fiind „crucea pe care o poartă şi care este suportul durerilor, al necazurilor şi al suferinței purificatoare”[16].

[11] Frank FUREDY, *op. cit.*

[12] Virgiliu GHEORGHE, *Revrăjirea lumii sau de ce nu mai vrem să ne desprindem de televizor*, ediția a II-a, editura Prodromos, Bucureşti, 2008.

[13] *Ibidem.*

[14] *Evrei*, 11:1.

[15] Ovidiu HURDUZEU, *Sclavii fericiți. Lumea văzută din Silicon Valley*, editura Timpul, Iaşi, 2005.

[16] Ciprian Mihai CÂSLARIU, „Despre inteligența dreptmăritorului creştin”, în ROST, 2003, www.romfest.org/rost

Mărturii îndurerate

Constantin N. Străchinaru

Ningea cu lacrimi de Crăciun.... este a treia carte a scriitoarei Elena Stredie (Ed. Lumen, Iaşi, 2006, 172 pp). Expresivitatea emoţională a titlului pare a sugera mai degrabă un poem decât o proză care ajută istoria să fie scrisă *sine ira et studio* (Tacitus). Sensuri şi nonsensuri. Realităţi incredibile. Relaţia *ningea – Crăciun* = Raiul copilăriei este anulată oximoronic de succedenta *lacrimi de Crăciun*. Prezentul continuu (germ. Ewiges Nun) din imperfectul verbului *a ninge*, devine timpul memoriei îndurerate, al dramaticei istorii trăite, al vieţii din punctele de suspensie, din spaţiul incertitudinilor, al îngrijorărilor, al destinului în care nu numai personajele principale din acest microroman dialogal sunt fataliste, ci chiar autoarea când va afirma oarecum concluziv: „Nu înţelegi că destinul îţi stabileşte drumul chiar înainte de a te naşte? Nimic nu e întâmplător." (p.130), un fatalism care sub vitregiile istoriei, ca evenimente, s-a insinuat şi spiritualităţii româneşti.

Ca şi titlul, coperta comprimă simbolic conţinutul cărţii. Valuri de nori invadând cerul unor locuri şi vremi, provocând în tihna oamenilor dezastrele unui război pierdut.

Imaginea din patrulaterul de sub titlu trimite la noaptea adamică din mărşăluirea în existenţă, în necunoscut a perechii primordiale căzută din inocenţă. Funinginea nopţii şi albul nesigur al zăpezii, prin care, încovoiaţi un bărbat şi o femeie, ţinându-se de mână şi apărându-şi feţele de viscol, străbat o pădure şi o existenţă erotematică asimilată aceloraşi puncte de suspensie din titlul cărţii, la infinit... Cizmele şi sumanele lor, ca şi codrul din jur, ne aduce în bănuieli spaţiul Ţării de Sus a românilor, Bucovina, dând în vileag cheia acestei cărţi scrise cu sufletul copilei care nu poate uita, rămânând mereu întrebătoare în conştiinţa învăţătoarei – ajunsă în timp, iar mai apoi, a pensionarei pe care o îndeamnă obsesiv să scrie despre oamenii din aducerile aminte ce nu se şterg nicicum şi al căror tragism, vai! se resimte încă.

Martie 1944! Ca dintr-un adânc de vremi şi lume, srigătele îngrozite şi îngrozitoare: „Vin hunii! Vin tătarii!" răzbat împreună în „Vin ruşii!" şi, într-adevăr veneau valurile de uralieni, spintecând în două Bucovina lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, semănând peste tot urgii, nelegiuiri, asasinate.

Martie 1944!... groaza şi grozăviile pun stăpânire pe sate şi oraşe, pe părinţi si copii, pe morţi şi pe vii, pe prezent şi viitor... Premoniţii sumbre. Realităţi strigătoare la cer. Viaţă călcată în picioare... „Închid ochii şi văd totul!... Porţile însângerate se deschid... lacătele cad, pretutindeni dărâmături, sărăcie, mizerie... Frica pune stăpânire pe oamenii care doar la biserică se mai vedeau împreună." Avioanele morţii spintecă cerul şi el ingrozit. Frontul se apropie cu noaptea, exploziile rănind zările, „sfâşiind liniştea de dinaintea furtunii".

Din mulţimea dramaticelor evenimente autoarea se opreşte, predilect, asupra unei Marii cu patru copii şi soţul bolnav, căruia aceasta îi caută grijulie medicamentele în Dorohoi, de unde nu va mai veni înapoi, în satul ei şi al unui Vasile – care, încercând să se întoarcă la cei dragi, va suferi chinuri de neînţeles –, a,mândoi înnebunind până la urmă.

Dialoguri segmentate, suspendate, reluate. Speranţa schimbată pe disperare. Zvonuri şi adevăruri. Apocaliptice realităţi! Vremi şi vremuiri. Candele aprinse în cotloane şi rugăciuni şoptite la icoane. Oftaturi şi priviri plânse, îndreptate spre Cer. Panică şi muţenie. Vii şi morţi. Nunţi ce nu mai au loc. Liturghii oficiate pe furiş. Înmormântări grăbite. Botezuri în ascuns. Orizontul speranţelor şi al unei hoţeşti frontiere închis. Aşteptări trecute de la un Crăciun la altul. Visuri şi aripi luxate. Suflete înnourându-se. Conştiinţe pervertindu-se. Laşitatea făcând loc netrebnicilor, crimelor, foamei şi fricii, comunismul de oriunde, mai vechi sau mai nou, este acelaşi:

ucigător. Un timp al ororilor.

Cu toate mutările de pe tabla de şah a istoriei, nedreptăţile ei nu se pot uita câtă vreme fraţii vor fi despărţiţi de fraţi, chiar dacă o strâmbă frontieră face posibile intervizitele ca cele făcute şi de autoare: „Au trecut ani şi ani... Copiii Mariei au murit, nepoţii ei învaţă încă o altă istorie şi-s strigaţi la catalog cu nume străine...", ea dormindu-şi somnul nesomn într-un cimitir din Dorohoi.

Iată de ce, stimată doamnă Elena Stredie, viaţa nu „merge înainte". Sechelele comunismului nelegiuit o poartă pe căi strâmbe, deşi acuşi se împlinesc două decenii de la evenimentele însângeratului Decembrie românesc, când, de pe baricadele „joscomunismului" s-a strigat ca nicicând şi niciunde: „Vom muri şi vom fi liberi!", libertatea fiind înţeleasă ca „mamă a virtuţilor" (André Chénier).

Iată de ce nu dubităm destăinuirea dumneavoastră dinspre finalul cărţii: „Eu nu pot să fiu fericită... încă nu pot... nu pot!.. Dar va veni o zi...". „Aştept această clipă chiar şi dincolo de viaţă... scriu... lupt şi sper... Încă îmi place să stau în calea furtunii..."

Un crez! Un îndemn! O chemare la mersul cu rost şi împreună, cu toate riscurile de pe piscurile vremurilor măsluite ocult.

Luptători anticomunişti, 1944

Aspecte ale poeziei mistice în lirica lui Traianus

Prof. Dr. Const. Miu

La sfârşitul volumului de versuri semnat de Traianus (Traian Vasilcău), *Când s-au fost spus îngerii* (Editura Epigraf, Chişinău, 2009), Eugen Dorcescu face câteva referiri la acesta, propunând mai multe tipuri de lectură: cea *biblică* (mai cu seamă în *seria Psalmilor*), cea *etico-moralizatoare* sau cea *social-istorică*, precizând că „cea mai potrivită, cea mai pliată pe text este reprezentată, însă, *de lectura spirituală*...” (p. 95). Disocierea pe care încearcă s-o explice între *poezia religioasă* şi cea *mistică* este neconvingătoare. În cazul primului tip de poezie, ar fi vorba de texte „ce exprimă relația nemijlocită a eului cu Marea Instanță pnevmatică”, iar în cel de-al doilea caz „trăirea misterului” care „este mediată de ritual”. Noi considerăm că şi într-un caz şi în celălalt transpare în mod clar relația eului poetic credincios cu sacrul, însă în ceea ce priveşte poezia mistică, trăirea nu are de-a face cu ritualul sacramental!

În volumul respectiv, sunt recognoscibile influențele a doi poeți religioşi. Arghezi şi Voiculescu.

Pentru Răsăritul creştin-ortodox, ființa lui Dumnezeu rămâne transcendentă. De aceea, credinciosul simte nevoia să-L caute. Eul poetic din poezia mistică a lui Traianus întreprinde un act asemănător cu cel al eului poetic credincios arghezian şi cel voiculescian, în sensul că se află în căutarea trudnică a acelui *deus absconditus*, despre care vorbeşte Nicolae Balotă, în cartea sa *Opera poetică a lui Tudor Arghezi*, comentând psalmii acestuia. Şi la Traianus şi la Arghezi, în unii psalmi, recunoaştem viziunea panteistă, în actul căutării lui Iisus („Te-ntrezării în stele, printre peşti,/ Ca taurul sălbatec când s-adapă” – Arghezi, *Psalm*): „Te-am căutat în schituri pe coline/ (...) dar nu erai, Iisuse, pentru mine, / (...)// Te-am căutat în monastirea ierbii/ În care crinu-ngenunchiat ruga/ O viață-n Adevăr să i se dea, / Te-am căutat în cea din urmă stea/ Ce-o înecau într-o privire cerbii.” (p. 18). Ideatica celor două strofe reproduse mai sus aminteşte de cea a poeziei voiculesciene *Scafandrul* (volumul *Gânduri albe*): „Te-am căutat o vreme în pietre – mai apoi/ Mi-am înălțat râvnirea să te găsesc în stele/ Sclipea ca o mijire din Taina Ta în ele/ (...) Acum m-afund în mine, în oarba mea genune,/ Într-un ocean de patimi cu fundul nepătruns,/ Plăpând scafandru-n tainic veşmânt de rugăciune”. Teologii răsăriteni sunt unanimi în a recunoaşte că la cunoaşterea lui Dumnezeu se ajunge prin iubire, dar pornind de la treapta cunoaşterii sinelui.

În termenii teologiei mistice a Sf. Dionisie Areopagitul, credinciosul din acest psalm al lui Traianus a ales *calea cunoaşterii catafatice* – una care coboară spre sine şi care nu poate duce la cunoaşterea directă a divinului, pentru că – spune Vladimir Lossky în *teologia mistică a Bisericii de Răsărit* – „teofaniile parțiale de pe treptele inferioare îl *ascund pe Dumnezeu* în ceea ce este El.” (s. n.). Iată cum este înfățişată metaforic această teofanie parțială în versurile lui Traianus: „Te-am căutat bezmetic în neştire/ Fără oprire, noapte, zi, mereu, / Pân-am aflat că tu urcai, Stăpâne, / Pe muntele calvarului din mine/ Şi cin’ te răstignise eram eu.” (p. 19). Din versurile strofei citate, sesizăm cum credinciosul, cuprins de remuşcare, se căieşte. Părintele Stăniloae vorbea despre pocăință ca fiind „lucrare permanentă în suflet”.

De asemenea, în primele două strofe, ca şi în penultima strofă a poeziei Dirijorul, vom recunoaşte *faza contemplării frumosului divin*. E vorba de *contemplația imaginativă*, despre care

Mănăstirea Ostrog, Muntenegru

aminteşte Nichifor Crainic în cursul său de teologie mistică – *Sfinţenia – împlinirea umanului*: „Iar florile pe-astralul plai, / În strai de sibiline/ Cântau în cor, ceresc alai." (p. 81). Nichifor Crainic opina că în cazul acestui tip de contemplaţie, ea devine religioasă „când înaltul adevăr intuit e identificat cu Dumnezeu." Un alt tip de contemplaţie – *cea sensibilă* – îl putem decela din poezia *Harfe-n răsărit*: „Ce frumos e Dumnezeu/ Ce trăieşte-n jurul meu/ Şi în mine/ (...)// Doamne, Doamne, cântec viu/ (...)// Ce frumos eşti, Doamne, vai, / Ochii-ţi sunt peceţi de rai/ (...)// Ce frumos e Dumnezeu, / Locuind în jurul meu/ Şi în mine." (p. 27). Reţinem că frumuseţea divinului comportă două aspecte: o frumuseţe reflectată a creaturalităţii (exterioară) şi o alta (interioară) a creaturii, zămislită după chipul şi asemănarea aceleia. În acest al doilea caz, avem de-a face cu ceea ce teologul Vladimir Lossky numea inhabitarea sacrului în profan. Aceasta este detectabilă şi în poeziile mistice ale lui Voiculescu – *Minerul şi Vizita* (volumul *Gânduri albe*): „Eu nu ştiu dacă voi putea urca vreodată la Tine, / Tu însă, Doamne, cobori când vrei, măcar în treacăt. / Vino, te aştept în cămăruţă la mine." O atare dorinţă expresă a credinciosului de a primi Vizitatorul Suprem îşi exprimă şi eul poetic din volumul lui Traianus: „Născut pentru o clipă, să pot muri în veci/ În schitu-mi intră, Doamne, cu gând să nu mai pleci." (p. 25).

În lumina vieţii contemplative, după care tânjeşte credinciosul poet – dorinţa acestuia de a fi îndumnezeit – aşa cum sesizăm din următoarele versuri: „Prea plin de Tine, Doamne, vreau să fiu, / Căci numai Tu eşti poezia lumii./ Ea mamă mi-i acum, în ea te ştiu" (p. 31) – evidenţiază spusele Sf. Ap. Pavel: „Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine." (Galateni, 2: 20).

În volumul al doilea al cărţii sale, *Teologia morală ortodoxă*, Părintele Stăniloae nota: „Dorinţa care animă toate activităţile noastre este un elan al sufletului spre cucerirea unei fericiri întrevăzute." Extazul mistic pe care-l cunoaşte sufletul poetului credincios face din cateva poezii adevărate rugăciuni: „Înseninează-mi sufletul, Părinte/ (...)// Contaminat de tine să rămân/ Şi de nectarul cerului Tău, Doamne." (p. 38); „Aşază-mi-te-n suflet, Frumuseţe, / În ochii tăi, când mă privesc, citesc/ O steauă suspinând, ce din blândeţe/ Mi-a corupt inima – să n-o găsesc." (p. 57).

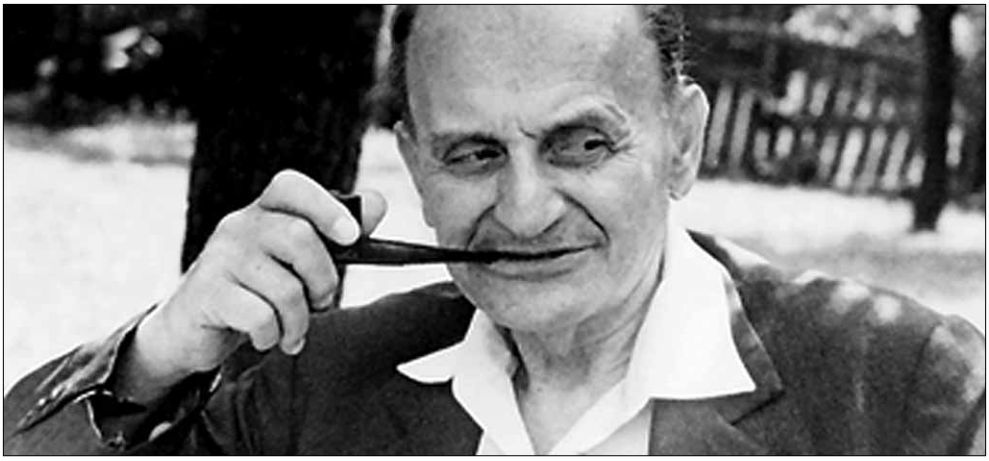

Mitul căderii în filosofie

„Nu pot gândi filosofia fără să simt o cădere, aproape ca în religie. Undeva a avut loc păcatul. Şi în ordinea cunoaşterii există un paradis pierdut. Poate că e acelaşi mit aici şi acolo, dovedind cât de solidar e spiritul cu sine”.
(C. Noica, Jurnal filosofic*)*

Paul-Gabriel Sandu

Istoria filosofiei a fost văzută de către cei mai importanți gânditori ca o campanie de cucerire a spiritului, ca o înstăpânire treptată a cunoaşterii umane asupra celor mai dificile şi mai complexe interogații. Într-un sens, Hegel este reprezentantul cel mai de seamă al acestei viziuni „istoriste” asupra filosofiei, potrivit căreia aceasta din urmă se află într-o continuă expansiune, întreaga desfăşurare a lumii nefiind altceva decât cursa spiritului absolut după sine însuşi.

Ne-am aştepta aşadar ca filosoful român, ale cărui afinități cu filosofia hegeliană pot fi regăsite pretutindeni în *Tratatul de ontologie*, ca şi în celelalte lucrări mai importante ale sale, să aibă o poziție similară celei hegeliene, şi să gândească istoria filosofiei la fel cum este gândită – până la Kuhn mai ales – istoria ştiințelor naturale: ca o dezvoltare şi o augmentare continuă a cunoştințelor, ca o urcare neîntreruptă pe treptele cunoaşterii. Şi cu toate acestea, în fragmentul citat mai sus, Noica dă glas unei viziuni cu totul diferite asupra istoriei filosofiei decât cea a metafizicii tradiționale, gândind un moment incipient al filosofiei calitativ superior întregii desfăşurări care i-a urmat. Un moment incipient privilegiat când cunoaşterea – înainte de a fi căzut în nebunia discursivității, a categorialului şi în iluzia distincției subiect-obiect, înainte de a fi devenit filosofie – a dispus de sine în mod absolut.

Fără să intenționeze poate şi în mod cert fără a fi conştient de acest lucru, Noica se apropie în acest punct de gândirea heideggeriană – pentru care începutul incipient este un moment privilegiat al gândirii, la care trebuie să revinim şi pe care trebuie să-l recucerim printr-un „nou început” – părăsind câmpul gravitațional al metafizicii tradiționale, în care Noica este aşezat cu prea mare uşurință de către comentatorii săi.

Desigur, acest fragment nu poate fi suficient pentru susținerea tezei că Noica nu poate fi aşezat decât cu nesfârşite precauții sub zodia epocii metafizice, însă el indică, la fel ca şi multe alte locuri din filosofia gânditorului român, că este posibil ca ceasul filosofic al lui Noica să fi continuat să ticăie chiar atunci când ora metafizicii fusese depăşită.

Anatemizarea comuniştilor şi cum a ajuns Lenin în calendarul „ortodox“

Pe 19 ianuarie 1918 patriarhul Tihon al Moscovei a anatemizat pe toți cei care, fiind botezați în Ortodoxie, au ucis oameni nevinovați alături de hoarda comunistă. Trei zile mai tîrziu, pe 22 ianuarie, Sinodul local al Bisericii Ortodoxe Ruse a confirmat această anatemă.

Ierom. Savatie Baştovoi

Patriarhul Tihon l-a înfruntat pe Lenin pe față, protestînd împotriva ucazului privind confiscarea averilor şi bunurilor bisericeşti, precum şi împotriva politicii sîngeroase a acestuia. La rîndul său, Lenin l-a numit pe patriarh „comandant al bandiților" care trebuiau să fie „împuşcați" şi „spînzurați" pretutindeni, în număr cît mai mare (*Scrisoarea secretă către Molotov şi membrii Biroului Politic din 22 martie 1922*). Cu toate acestea, în aceeaşi scrisoare, Lenin îi sugerează lui Molotov să nu se atingă de patriarh. Patriarhul Tihon era să fie arestat în acelaşi an, petrecînd ultimii ani din viață în arest la domiciliu, adică în mănăstirea Donsk din Moscova. Pe 16 mai 1922 toate atribuțiile patriarhale au fost cedate mitropolitului comunist Agatanghel al Iaroslavului. Pe 19 decembrie 1923 are loc un atentat neizbutit, în timpul căruia este ucis chileinicul patriarhului, Iacov Polozov. Pe 25 martie 1925, patriarhul Tihon s-a mutat la Domnul, fiind otrăvit. În 1989, cînd puterea comunistă îşi trăia agonia în URSS, Sinodul Bisericii Ortodoxe Ruse l-a trecut în rîndul sfinților pe patriarhul Tihon cu ziua de prăznuire 25 martie.

Anatema aplicată de sfîntul patriarh Tihon comuniştilor şi confirmată de Sinodul Local al Bisericii Ortodoxe Ruse nu a fost abrogată de către nimeni. Ea rămîne în vigoare, chiar dacă anumite personaje din interiorul bisericii au ajuns să cînte osanale „conducătorului noroadelor" şi chiar să-i rezerve o zi de prăznuire în calendarul bisericesc, alături de pomenirea Comunei din Paris şi „praznicul" Răsturnării monarhiei, cum este cazul calendarului tipărit de Patriarhia Moscovei în 1928.

În imaginea alăturată, cu litere mici, îngroşate, sînt menționate praznicele bisericeşti "obişnuite", precum ar fi NAŞTEREA DOMNULUI şi altele. Iar cu majuscule îngroşate sînt trecute "Ziua de pomenire a Conducătorului Proletariatului, Vladimir Ilici Lenin", "Răsturnarea monarhiei (autocrației)" şi "Comuna din Paris".

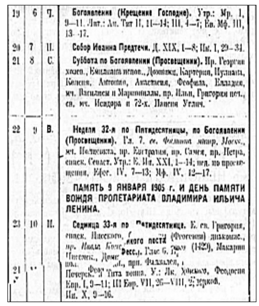

19	6	Ч.	**Богоявление (Крещение Господне).** Утр.: Мр. I, 9—11. Лит.: Ап. Тит II, 11—14; III, 4—7; Ев. Мф. III, 13—17.
20	7	П.	**Собор Иоанна Предтечи.** Д. XIX, 1—8; Ин. I, 29—34.
21	8	С.	**Суббота по Богоявлении (Просвещении).** Пр. Георгия хозев., Емилиана испов., Домники, Картерия, Иулиана, Келсия, Антонию, Анастасия, Феофила, Елладия, мч. Василиссы и Маркианалы, пр. Ильи, Григория пет., св. мч. Исидора и 72-х. Память Углич.
22	9	В.	**Неделя 32-я по Пятидесятнице, по Богоявлении (Просвещении).** Гл. 7. *св. Филиппа митр. Моск.*, мч. Полиевкта, пр. Евстратия, пр. Самея, пр. Петра, еписк. Севаст. Утр.: Е. Ин. XXI, 1—14; нед. по просвещении, Ефес. IV, 7—13; Мф. IV, 12—17. **ПАМЯТЬ 9 ЯНВАРЯ 1905 г. И ДЕНЬ ПАМЯТИ ВОЖДЯ ПРОЛЕТАРИАТА ВЛАДИМИРА ИЛЬИЧА ЛЕНИНА.**
23	10	П.	**Седмица 33-я по Пятидесятнице.** [illegible] Григория, еписк. Нисского, [illegible] (Феогения) диакониса., пр. [illegible] (1420), Макария [illegible], пр. Фаддея, [illegible]
24	[illegible]		Печерск. [illegible] Тита воина. У.: Лк. [illegible] Евр. I, 9—11; III Евр. VII, 26—VIII, 2; [illegible] Ин. X, 9—16.

Tradiția „înfrățirii" bisericii cu comunismul pare să-i fi marcat pe unii ierarhi pînă în zilele noastre, nu doar în Rusia, ci şi departe după granițele ei. Astfel, patriarhul Ierusalimului a socotit de cuviință să-l decoreze pe tiranul moldovean, Vladimir Voronin, cu distincții bisericeşti, iar întîistătătorul bisericii din Antiohia şi-a manifestat admirația față de liderul comunist, asemuindu-l cu împărații bizantini de odinioară. Patriarhul Kiril al Moscovei, mai reținut în oferirea premiilor, totuşi tolerează o mîndrețe de tablou, cu ramă aurie ca o icoană, răspîndit pe cale bisericească în plină campanie electorală, în care patriarhul şi urmaşul devotat al lui Lenin îşi strîng mîna cu căldură.

Cu alte cuvinte, internaționala comunistă e vie şi dăinuie prin biserică. Dar pînă cînd?

Cum am devenit „antisemit“

Răzvan Codrescu

I

Sociologul şi politologul George Voicu, format înainte de 1989 şi reciclat după, fost expert şi consilier parlamentar pe lîngă Comisia pentru Drepturile Omului, Culte şi Minorităţi, premiat în 1998 de revista *Sfera Politicii* şi Fundaţia “Societatea Civilă” pentru merituosul volum *Pluripartidismul. O teorie a democraţiei* (Editura All), şi-a creat în urmă o stranie reputaţie din campania obsesivă de deconspirare publică a “antisemitismului” românesc de ieri şi de azi, ceea ce s-a concretizat în nu mai puţin de trei cărţi: *Zeii cei răi. Cultura conspiraţiei în România postcomunistă* (Editura Polirom, Iaşi), *Mitul Nae Ionescu* (Editura Ars Docendi, Bucureşti) şi *Teme antisemite în discursul public* (la aceeaşi editură bucureşteană), toate apărute în anul 2000.

La Zeii cei răi presa culturală s-a referit cu precădere, subliniindu-i atît calităţile, cît şi limitele. Cusurul cărţii este acela că, pornind de la amendarea justă şi necesară a unei certe psihoze conspiraţioniste (moştenite din presa interbelică de mîna a doua şi din presa naţional-comunistă a perioadei ceauşiste), cade tocmai în păcatul incriminat: *exagerarea maniacală*. Ca şi unii dintre adversarii săi cei mai ireductibili, doar că opunîndu-i un veto categoric, d-l Voicu vede pretutindeni numai o insidioasă “logică a conspiraţiei”, pe care o identifică, în mare, cu o *forma mentis* antisemită (de care este învinuit poporul român şi – pe urmele d-lui Leon Volovici et Co. – mai ales clasa lui intelectuală)[1]. Performanţa autorului stă în aceea că reuşeşte – deliberat sau nu – să fie perfect “rutean în cultură”, în sensul metaforic pe care-l dădea Noica acestei sintagme (a nu putea deosebi nuanţele sau a nu putea exprima deosebirea lor). Căci una este a vedea lucrurile a la Dan Zamfirescu, Radu Theodoru, Pavel Coruţ sau chiar Ion Coja (cel din *Marele manipulator...*[2]), cu scenarii fantastic-groteşti de o hiper-coherenţă clinică (psihopaţii sînt de o coherenţă aproape perfectă *în falsul lor sistem lor de referinţă!*), în care România devine buricul persecutat al planetei şi chiar al întregului cosmos, şi cu totul altceva a ţine seama, pe baza unor evidenţe istorice (unele îndelung documentate), că lumea modernă nu poate fi explicată fără raportare la anumite cercuri de interese mai mult sau mai puţin “oculte”. Nici un istoric serios nu mai poate contesta astăzi rolul masoneriei în geneza Statelor Unite ale Americii sau în Revoluţia franceză, în revoluţionarismul “paşoptist” european sau în culisele Revoluţiei bolşevice. Nici un om cu mintea întreagă nu poate eluda faptul că “noua ordine mondială” are puternice resorturi plutocratice ignorate de aşa-zisa “opinie publică”, sau că România este, în mare măsură, manipulată dinăuntru de un cripto-comunism/neo-securism de tip mafiot (ce nu-i lipsit, desigur, şi de anumite conexiuni externe). Amestecul evreilor – *unor* evrei – în anumite evenimente majore ale istoriei moderne şi contemporane, documentat şi chiar mărturisit *post factum*, constituie o realitate complexă, dar incontestabilă, care se cere corect interpretată, iar nu negată aprioric sau visceral.

[1] Prin tîrg, unii se întreabă dacă d-l Voicu este evreu. Nu, se pare că nu este evreu. Dacă ar fi fost evreu, poate că, într-adevăr, poziţia sa ar fi fost mai uşor de explicat. Totuşi, pusă aşa, problema mi se pare doar în mică măsură relevantă, riscînd concluzii pripite. Există neevrei de o îngreţoşătoare lipsă de onestitate, ca şi evrei de o onestitate exemplară. Tipologic, d-l Voicu pare să se înscrie mai degrabă în categoria acelor *şabăs-goim* intelectuali pe care-i semnala pe vremuri un Octavian Goga în publicistica sa (vezi mai ales volumul *Mustul care fierbe*, din 1927). Nu vreau să pun la îndoială sincerul filosemitism al d-lui Voicu, dar transpare din demersul său nu mai puţin oportunism (foarte asemănător – iertată fie-mi vorba proastă! – “pupcurismului” intelectual de dinainte de 1989).

[2] *Marele Manipulator şi asasinarea lui Culianu, Ceauşescu şi Iorga*, Editura Miracol, Bucureşti, 1999.

Conspiraționism politic şi economic a existat, există şi va exista cît lumea, chiar dacă el nu are întotdeauna proporțiile, determinările şi sistematicitatea pe care i le conferă deconspiratorii lui cei mai panicoşi. Problema, gravă prin multe din consecințele ei, nu poate fi nici eludată, nici bagatelizată, decît printr-un suspect declin de responsabilitate şi onestitate. Chiar greu digerabila (astăzi) sintagmă de "iudeo-masonerie", de care s-a făcut un abuz adeseori decerebrat, are totuşi pertinența şi motivațiile ei istorice, care ar fi mult mai eficient să fie analizate critic, pentru a li se demonstra relativitatea şi vetustețea.

Un viciu general de fond al demersurilor înrudite cu cel al d-lui Voicu este acela că-i ridiculizează pe "conspiraționişti" şi neagă "Conspirația" fără nici un fel de argumente efective. Adepții "teoriei conspiraționiste" aduc în discuție anumite fapte şi argumente, nu puține şi nu întotdeauna absurde, pe cînd d-l Voicu, bunăoară, nu poate dovedi că nu există conspirație/conspirații, nu-şi propune să aducă o altă explicație plauzibilă a faptelor invocate, nici contrargumente punctuale la argumentele incriminaților săi; dumnealui, în baza prezumției auctoriale de "deşteptăciune" şi "de bun-simț", porneşte de la *dogma* că nu există conspirație şi procedează *dogmatic* pînă la capăt, transformînd o posibilă ipoteză de lucru ("S-ar putea să nu existe nici o conspirație") într-o certitudine absolută total nedemonstrată ("Nu există nici o conspirație, vă spun eu!"). Oricît l-am respecta pe d-l Voicu (intelectual nu lipsit de calități), încredințările sale intime (dacă este vorba într-adevăr de o poziție sinceră, iar nu de una oportunistă) nu pot avea rol de instanță publică şi nu pot ține loc de bază argumentativă pe *deasupra* realității istorice.

Cam acelaşi raport poate fi constatat între autorii revizioniști şi criticii revizionismului. Simptomatică în aceeaşi privință este, pe de altă parte, disputa în jurul atît de controversatelor *Protocoale ale Înțelepților Sionului* (de mai multe ori reeditate şi la noi în ultimul deceniu, din păcate în condiții jenant de primitive şi fără o prezentare a stadiului mai nou al problemei[3]). Evreii neagă paternitatea ce le-a fost atribuită şi consideră că documentul este un fals, o contrafacere a serviciilor secrete țariste – punct de vedere însuşit mecanic de istoriografia "oficială" (agreată şi promovată de *establishment*-ul postbelic). S-au consumat tone de cerneală *pro* şi *contra*, dar, dacă teoria autenticității are slăbiciunile ei şi e departe de o rezolvare definitivă, teoria neautenticității este încă şi mai şubredă, rezumîndu-se, cel mai adesea, la argumente abstracte sau la simple contestări indignate. Bune sau rele, suficiente sau insuficiente, argumentele istorice, filologice, juridice, politice, economice etc. ale susținătorilor autenticității şi paternității evreieşti n-au fost niciodată demontate punct cu punct şi înlocuite cu contra-argumente zdrobitoare, în măsură să claseze dosarul. Ba chiar se poate spune că esența (şi gravitatea) problemei este alta: evreieşti sau neevreieşti, autentice sau contrafăcute, prevederile acestor texte stranii, cinice şi neliniştitoare, ce au alimentat masiv febra conspiraționistă de-a lungul întregului secol XX, s-au împlinit (sau sînt pe cale să se concretizeze) într-o proporție îngrijorător de mare, atît în comunismul estic de ieri, cît şi în comunitarismul vestic de azi. Întreaga evoluție a istoriei politice a lumii, vreme de un secol, le-a confirmat în spiritul şi adeseori chiar în litera lor! Foarte bine, nu evreii (atît de des puşi, pe nedrept, în postura de țapi ispăşitori, pe baza unor vechi prejudecăți) au elaborat acest *plan* sau această *profeție*, dar iată că planul sau profeția *s-au adeverit şi continuă să se adeverească* sub ochii noştri, aşa că îngrijorarea nu-i tocmai gratuită, nici neapărat "antisemită". E o provocare de proporții, care ridică întrebarea legitimă: "Poate că nu evreii, dar atunci *cine*?". Ce minte diabolică sau ce forță operativă a stat în spatele acestei afaceri de proporții globaliste, prin care atîtea fapte şi tendințe – trecute sau prezente – se explică parcă de la sine, într-o incredibilă convergență?! Există – fie că ne place, fie că nu – *ceva* care scapă percepției curente în această traiectorie de ansamblu a

[3] *Cf.*, de pildă, Claudio Mutti (ed.), *Ebraicitŕ ed ebraismo. I Protocolli dei Savi di Sion*, Edizioni di Ar, Padova, 1976. La noi este colportat "aparatul critic" al ediției Moța din 1923 (realizat de Em. Vasiliu-Cluj, I. C. Cătuneanu etc., pornind de la ediția franceză a lui Roger Lambelin, după care s-a făcut traducerea). Este şi cazul ediției scoase de Editura Alma Tip în 1997 (editorii crezînd că respectivele comentarii aparțin chiar traducătorului!).

modernității şi post-modernității; iar acest *ceva* – pe cît de evident şi de unitar, pe atît de inefabil şi de difuz! – incită şi irită orice minte mai iscoditoare. De aici şi temerile discrete şi principiale ale unora, şi obsesiile radicalizate şi consternat vociferante ale altora. A reduce totul la o simplă şi nediferențiată psihoză fără obiect, cum face d-l Voicu, este şi neadevărat, şi nedrept, şi neinteligent.

II

Din păcate, autorul în discuție procedează constant în felul acesta nenuanțat şi reducționist, dovadă fiind şi volumul *Teme antisemite în discursul public* (care este mai degrabă agenda de lucru a unui monitor şi raportor obedient şi acefal, care spionează şi pîrăşte stăpînului tot ce i se pare, în virtutea unui set de idei puține şi fixe, a contraveni "opiniei îngăduite"; nu altfel procedau politrucii, turnătorii şi securiştii de altădată, năimiți să vegheze, "pe linia Partidului", ca nu cumva să se răspîndească "idei ostile" regimului şi "clasei muncitoare"). Pe nici un alt considerent n-ar putea fi vîrîte în aceeaşi oală publicații ca *România Mare, Puncte cardinale, România liberă, Adevărul* şi *Ziua*, sau personalități precum Corneliu Vadim Tudor, Ion Coja, Ioan Buduca, Nicolae Manolescu şi Gabriel Liiceanu, oricît s-ar întîmpla să trateze aceleaşi probleme sau să tragă concluzii aparent asemănătoare. La nivelul pretențiilor sale intelectuale, d-l Voicu ar fi trebuit să ştie că *non idem est si duo* (sau mai mulți) *dicunt idem*. "Rutenismul" cultural pe care şi-l asumă îl descalifică moral şi deontologic, chiar dacă pe alocuri ar avea incontestabilă dreptate.

Dezonorante sînt şi procedeele pe care le foloseşte: decontextualizarea, răstălmăcirea, generalizarea abruptă, insinuarea. De asemenea, zelosul raportor se consideră dispensat de a desfăşura argumentații la obiect sau de a aduce informații lămuritoare pe "temele" decelate; dumnealui face inventar de afirmații şi le combate mai degrabă aprioric şi retoric, sugerînd cititorului să-i împărtăşească indignările în mod necondiționat, după o logică a verdictelor prestabilite, care nu mai au nevoie de nici o susținere, ci doar de invocarea oripilată (*mutatis mutandis*, perpetuarea procedurii tip Nürnberg: "Nu este nevoie decît de declarațiile martorilor, nu şi de probe materiale, pentru că sînt lucruri... «de notorietate publică»"!).

În ce mă priveşte, am avut surpriza să mă descopăr cam al treilea "erou" negativ al cărții, după d-nii Radu Theodoru şi Ion Coja, incontestabili "capi ai răutăților". D-l Voicu pare să fi puricat atent primele mele două *cărți* (*Spiritul dreptei...*, din 1997, şi *Exerciții de "reacționarism"...*, din 1999) şi revista *Puncte cardinale* (din care citează în mai multe rînduri). Pe mine vrea să mă ironizeze numindu-mă "spiritualistul", mă citează trunchiat de nenumărate ori, pentru a-şi ilustra feluritele "teme", fără a produce nici măcar un singur contra-argument serios, iar uneori neînțelegîndu-se prea bine ce-mi reproşează de fapt.

Că eu zic că evreii "au fost mai pretutindeni principalii «artizani» ai revoluțiilor marxiste", dar totuşi "nu-s dispuşi să-şi recunoască nici măcar o minimă responsabilitate" (cit. p. 58). Că eu zic că "dinspre sfîrşitul secolului al XIX-lea şi pînă spre jumătatea secolului XX a circulat curent sintagma de «iudeo-masonerie», motivată prin prezența masivă a elementelor iudaice în ideologia, simbolistica, ritualurile şi ierarhiile masonice, de existența unor loji masonice exclusiv evreieşti (precum faimoasa *B´nai B´rith*), de divulgarea aşa-numitelor *Protocoale ale Înțelepților Sionului* (a căror paternitate evreiască a fost însă contestată)" (cit. p. 103). Că eu zic: "Că au existat şi la noi unele excese antievreieşti nu contestă nimeni. Ele n-au avut însă nici proporțiile şi nici susținerea oficială pe care au cunoscut-o în alte țări. Ba mai mult: în timpul regimului antonescian, sute de mii de evrei au fost salvați *prin România* de urgia hitleristo-horthistă (aşa cum altădată găsiseră scăpare în *România* de persecuțiile din Rusia şi Galiția)" (cit. p. 127). Că eu zic: "Comemorarea Holocaustului [în 1995] le-a oferit greu încercaților evrei un nou prilej de a-şi absolutiza suferințele istorice (Holocaustul rămîne o mare tragedie, fără să fi fost nevoie de proporțiile delirante ce i s-au dat ulterior) şi de a cul-

pabiliza retroactiv popoare întregi"[4] (cit. p. 132). Că eu zic că "există puține cuvinte atît de lipsite de temei [ca termenul de «antisemit»]. Căci «a fi antisemit» vrea să zică, literal, «a fi împotriva a tot ceea ce este semit»..." (cit. p. 146, strategic ajustat[5]). Că eu zic că "mai mult decît victimele «sălbăticiei» altora, evreii sînt adeseori [nu întotdeauna!] victimele propriei lor lipse de tact şi de scrupule faţă de lumea neevree", căci altminteri "de ce toată lumea, dincolo de determinaţiile geografice, etnice sau religioase, a avut în permanenţă ceva tocmai cu evreii? Cert este că atitudinile «antisemite» nu pot fi reduse la o singură raţiune sau la o singură formă de manifestare şi, în consecinţă, nu pot fi judecate toate cu aceeaşi măsură [cum, în paranteză fie spus, procedează abuziv chiar d-l Voicu]" (cit. p. 147).

Ei bine, ce e neadevărat sau neurban în toate acestea? D-l Voicu nu spune. Păi dacă nu-i nimic neadevărat sau neurban, atunci ce caut printre pîrîţi? Numai pentru că mi-am permis *să pun problemele*?! Probabil că d-l Voicu nu s-ar preta să-şi recunoască o astfel de poziţie inchizitorială. Şi atunci? Vorba d-lui Buduca: "Care-i buba?". Iar dacă, bunăoară, prezentînd eu, la modul descriptiv, incomoda carte a profesorului Israel Shahak[6], am pomenit sintagma de "iudeo-nazism", de ce mi se reproşează mie duritatea ei? Israel dixit. Autorul evreu o foloseşte curent, preluînd-o de la alt evreu (Yehoshua Leibovitch[7]): e o treabă între evrei. De ce mi se impută mie?!

Dar pînă la urmă – îmi vine să zic – la ce m-aş putea aştepta din partea cuiva căruia îi creează suspiciuni pînă şi simpla ocurenţă a cuvîntului nemţesc *führer* într-o dedicaţie lirică şi personală, în care dumnealui crede a putea depista... un substrat "sibilinic" (?!): "Un exemplu: Răzvan Codrescu îşi dedică – nu fără tîlc, desigur – volumul *Exerciţii de «reacţionarism»* (Cluj, Ed. Dacia, 1999) «*Führer*-ului Marcel Petrişor»" (p.170, nota 182). Mă mir că pîrîşul meu n-a căutat să exploateze şi partea a doua a dedicaţiei: "şi Ocişorului subversiv de altădată..."! Îmi pare rău pentru d-l Voicu, dar m-a făcut să-mi reamintesc o lapidară definiţie notată cîndva de Eminescu (alt reacţionar!) pe o margine de manuscris: "Prostul e cel care ia metafora *ad litteram*"...

[4] La vremea aceea încă nu apăruse cartea profesorului Norman G. Finkelstein, *The Industry of Holocaust* (Verso, London-New York, 2000; trad. rom.: *Industria Holocaustului. Reflecţii asupra exploatării suferinţei evreieşti*, Editura AntetXXPress, f. l., f. a. [2001]), azi indispensabilă oricărei abordări a temei respective. Autorul (evreu american) face distincţie între *holocaustul* cu *h* (realitate istorică tragică şi incontestabilă) şi *Holocaustul* cu *H* (mit ideologic şi propagandistic): "Această carte constituie o descriere şi o punere sub acuzare a industriei Holocaustului", care "este o reprezentare ideologică a holocaustului nazist [...]. În această ofensivă ideologică, [...] invocarea persecuţiilor istorice are scopul să îndepărteze criticile din prezent. [...] Schema Holocaustului explică antisemitismul strict ca pe o ură iraţională a gentililor [ne-evreilor] împotriva evreilor. Această abordare înlătură posibilitatea ca animozităţile faţă de evrei să fie fundamentate printr-un conflict de interese real [...]. Invocarea Holocaustului a fost un şiretlic menit să delegitimeze orice critică adusă evreilor..." (spicuiri din partea introductivă).

[5] Iată , pentru lămurire, întregul context (pe care l-a mistificat, în altă parte, şi d-l Leon Volovici): "Ţinînd seama de precizările făcute mai înainte, să cîntărim o clipă acest atît de supralicitat «antisemitism». Există puține cuvinte atît de lipsite de temei. Căci «a fi antisemit» vrea să zică, literal, «a fi împotriva a tot ceea ce este semit» (aşa cum, cînd se spune «antireligios» sau «anticomunist», se înţelege de la sine o împotrivire fără rest faţă de tot ce înseamnă sau a însemnat cîndva religie ori comunism). Cînd spunem «antisemit», dacă ar fi să luăm cuvîntul în serios, ar trebui să înţelegem o aceeaşi împotrivire *generică*, necondiţionată valoric, temporal sau spaţial. Ar însemna să cuprindem în «potrivnicia» noastră şi pe vechii akkadieni sau fenicieni, şi marile personaje biblice (vetero-, dar şi neo-testamentare), ca şi pe toţi arabii şi evreii contemporani, ba chiar pe arabii sau evreii creştinaţi, de vreme ce atributul de «semit» trimite la rasă, iar nu la religie! Dacă aşa stau lucrurile, să ni se arate măcar un singur antisemit adevărat!" (*Spiritul dreptei...*, ed. cit., pp. 139-140, dar şi urm.).

[6] Trad. rom.: *Povara a trei milenii de istorie şi religie iudaică*, Editura FRONDE, Alba Iulia-Paris, 1997, după ed. fr.: Israël Shahak, *Histoire juive, religion juive. Le poids de trois millénaires*, La Vieille Taupe, Paris, 1996 (cartea apăruse iniţial în limba engleză, la Londra, în 1994). Prezentarea descriptivă în discuţie, semnată Adolf Vasilescu, a apărut în mai multe numere consecutive din *Puncte cardinale*, din noiembrie 1997 pînă în mai 1998, sub titlul "O radiografie evreiască a «iudeo-nazismului». Prezentarea cărţii *Povara a trei milenii de istorie şi religie iudaică* a lui Israel Shahak".

[7] Cf. *Povara*..., ed. rom. cit., p. 11.

Primejdia lipsei de discernământ

Am asistat cu toţii, în ultima vreme, la un spectacol la care puţini dintre noi cred că se aşteptau: acela al unei uriaşe dezbinări între români ortodocşi, între oameni care afirmă cu toţii că cinstesc memoria martirilor temniţelor comuniste, ca a unora pe a căror jertfă – ca şi pe aceea a mucenicilor din vechime – se întemeiază Biserica lui Hristos. În dubla mea calitate de istoric dar şi de nepot de fost deţinut politic (bunicul meu a făcut unsprezece ani de închisoare, inclusiv la Aiud) consider că am datoria să exprim un punct de vedere.

Daniel Focşa

Nu doresc să fac recapitularea controverselor privind ceea ce urmează să se construiască la Aiud, ele sunt destul de cunoscute, fiindcă în presă şi mai ales pe anumite site-uri şi bloguri de pe internet, scandalul a ajuns la paroxism.

Pentru orice observator de bună credinţă, dintru început se impune o constatare: este vorba despre ceva creat şi întreţinut artificial, este vorba despre o dezbinare *dorită* şi *cultivată intens* de anumite forţe care sunt vrăjmaşe atât Neamului Românesc cât şi Bisericii Ortodoxe.

Totul a început cu atacarea lui Dan Puric, atacurile căpătând ulterior tot mai multă amploare şi violenţă.

Că ceea ce face Dan Puric de ani de zile, prin spectacolele, prin interviurile, prin conferinţele şi prin cărţile sale deranjează pe unii, era evident. Şi probabil era de aşteptat să fie atacat, să se încerce discreditarea, macularea lui prin orice mijloace. S-a recurs la un plan diabolic: crearea unui conflict între el şi părintele Iustin Pârvu, un adevărat simbol al Ortodoxiei române martirizate în temniţele comuniste, ca şi părinţii Arsenie Papacioc şi Adrian Făgeţeanu. S-a mizat pe imensul respect şi pe dragostea plină de veneraţie pe care toţi i-o purtăm părintelui Iustin şi, sub pretextul că opţiunea sa privind proiectul de la Aiud este apărată, anumite personaje s-au lansat în nişte atacuri de o violenţă rar întâlnită împotriva lui Dan Puric. Nu am să pomenesc numele acestor personaje, „îi voi tăcea", vorba lui Paul Goma, fiindcă nu merită să li se facă publicitate.

În primul rând, şocantă mi s-a părut josnicia atacurilor, mustind de ură, pline de epitete jignitoare, pline de violenţe de limbaj, de calomnii, de acuzaţii neverificate şi neverificabile, făcute cu o intenţie clară de a discredita, de a anula persoana celui atacat. În nici un caz un creştin (şi, la urma urmelor, un om educat şi cu un minim bun simţ) nu se poate deda la asemenea atacuri mizerabile, contra oricui ar fi. (Îmi vine acum în minte o comparaţie: în anii '30, când Elena Lupescu, amanta regelui Carol al II-lea, era numită în toate felurile şi cu toate invectivele – şi pe bună dreptate –, Iuliu Maniu, unul dintre cei mai înverşunaţi adversari ai ei, nu vorbea despre ea decât numind-o „doamna Lupescu". Asta înseamna decenţă şi respect de sine).

Cei care duc o astfel de campanie contra lui Dan Puric îşi spun ortodocşi şi se erijează în ucenicii părintelui Iustin şi în apărătorii proiectului acestuia şi ai martirilor de la Aiud. Eu nu pot asocia mental, nici persoana părintelui, nici exemplul său extraordinar de demnitate, suferinţă biruitoare şi adâncă duhovnicie, cu persoanele care aruncă cu noroi pe bloguri în aproapele lor.

„Zis-a un bătrân: cel ce fură şi cleveteşte sau alt păcat face şi după săvârşirea păcatului suspină şi se defaimă pe sine, vine la pocăinţă. Dar cel ce

are ură în inima sa, ori mănâncă, ori doarme, ori umblă, îl mănâncă pe el ca un venin. De unde se vede că nedespărțit are cu sine păcatul iar rugăciunea i se face spre blestem și toată osteneala îi este neprimită, chiar de și-ar vărsa sângele său pentru Hristos" (*Patericul egiptean*, XXV, 41).

Este de remarcat atitudinea de demnitate a maestrului Dan Puric, care nu s-a coborât nici să atace la rândul său niciodată pe nimeni, nici să răspundă vreunuia dintre cei care îl denigrau și îl denigrează în continuare.

O altă dovadă că aceste campanie nu este deloc întâmplătoare este faptul că cei care o poartă nu s-au oprit la persoana lui Dan Puric. Dimpotrivă, este vizată o întreagă pleiadă de intelectuali creștini și chiar de monahi care au dovedit curaj și verticalitate. Se vorbește într-un limbaj suburban despre Claudiu Târziu și revista „Rost", despre Răzvan Codrescu, despre părintele protosinghel Amfilohie Brânză, de la Mănăstirea Diaconești (Bacău), și despre monahul Moise Iorgovan de la Oașa (Alba), este luat în vizor chiar profesorul universitar doctor Pavel Chirilă. Se merge până acolo încât, cu ocazia atacării lui Dan Puric, este atacată furibund și ASR Principele Radu, și prin el, implicit, Casa Regală.

Însă mai este o latură a acestei probleme, deloc neglijabilă, ci îngrijorătoare. Mă refer la oamenii de bună credință, ale căror comentarii le citesc pe unele dintre aceste bloguri. Mă stupefiază lipsa totală de discernământ, ușurința inconștientă cu care cred imediat tot ce li se spune. Logica, argumentele, bunul simț, par să nu funcționeze în cazul lor. Ca să crezi cu atâta ușurință că un om ca Dan Puricm (care de ani de zile, prin cuvântul său, prin arta sa, este un mărturisitor, unul dintre foarte puținii intelectuali cu o atitudine cu adevărat creștină și românească) ar susține un proiect neortodox la Aiud, ar fi apropiat al unor cercuri masonice, și alte inepții – este lipsă de discernământ. Ca să crezi cu la fel de mare ușurință că revista „ROST", care de ani buni duce o acțiune de redescoperire a valorilor românești și ortodoxe și a unor figuri emblematice ale acestui neam românesc și ale Bisericii noastre – ar susține acum, așa cum s-a afirmat, implementarea cipurilor sau un proiect neortodox la Aiud – este lipsă de discernământ. Și exemplele, din păcate, pot continua.

Văd acest lucru ca pe o dovadă a unei stări îngrijorătoare. Este vorba despre acea dreaptă socotință, atât de prețuită de Sfinții Părinți, care, altoită pe o inimă bună și pe niște intenții curate, dar și pe lucrarea rațiunii din noi înșine, nu te lasă să greșești. „Și iarăși a zis: socotința este mai mare decât toate faptele bune" (*Patericul egiptean*, XXV, 6).

Îndrăznesc chiar să spun că, oriunde văd atacuri josnice și un limbaj murdar, indiferent ce cauză apără cei care le folosesc, încep să am dubii în ce privește sinceritatea acestora. Vehemența, spiritul zelos dus la extrem, furia cu care a fost atacat un intelectual care prin tot ce a făcut până în prezent trebuia să se bucure măcar de prezumția de nevinovăție, toate acestea mă fac să mă îndoiesc de adevărul și curăția celor care susțin astfel de poziții. „Zis-a un bătrân: toate cele peste măsură sunt de la draci" (*Ibidem*, 55).

Până și în justiția laică, în dreptul roman, există principiul: „*Audiatur et altera pars*" (Să fie ascultată și cealaltă parte). Arareori am văzut – în intervențiile de pe bloguri ale oamenilor de bună credință, repet – o dorință de a se lămuri cu adevărat asupra a ceea ce s-a întâmplat. Dimpotrivă, peste tot reacția la mizeriile postate de către autorii articolelor era una de suficiență, de mirare urmată imediat de acceptare și indignare față de cel acuzat.

Este trist.

Lipsa de socotință în a deosebi adevărul de minciună, sinceritatea de viclenie, ne poate pierde, și dușmanii noștri știu asta.

„Știu pe mulți care și-au topit trupul cu postul și privegherea și au petrecut prin pustietăți, iar cu sărăcia atâta s-au nevoit încât nici hrana cea de toate zilele nu-și mai lăsau pe seama lor; și la atâta milostenie s-au dedat, încât nu le-ar fi ajuns toate câte sunt pe lume ca să le împartă. Dar după toate acestea au căzut din virtute și s-au rostogolit în păcat. Deci ce i-a făcut pe aceștia să rătăcească de la calea cea dreaptă? Nimic altceva, după înțelegerea și părerea mea, decât că n-au avut darul deosebirii. Căci acesta învață pe om să se păzească de ceea ce întrece măsura în amândouă părțile și să meargă pe calea împărătească" (Casian Romanul, în *Filocalia* vol. I).

Dumnezeul şi bioetica lumii postmoderne

Andrei-Claudiu Hrişman

În urmă cu secole zeii erau destinatarii respectului şi adoraţiei umanităţi, pentru ca apoi să fie recunoscut unul singur, chiar dacă pentru unii întreit. Astăzi tot mai mulţi îl reinventează pe „Dumnezeul mort" al modernismul, îl transformă şi îl regăsesc în propriile dorinţe ce nu se sfârşesc niciodată, chiar dacă, uneori, crizele financiare personale sau sociale vin să mai astâmpere apetitul consumist, fără a reuşi însă a stăvili focul plăcerii.

Dar nu este scopul nostru, nu acum şi nu aici, să analizăm istoria religiilor, să facem prozelitism sau ecumenism, ci să observăm care sunt - dacă există - tendinţele unei societăţi secularizate care pare a-şi renega rădăcinile religioase pentru a redeschide orizontul *pro-choise*, fiecare fiind „liber să fie liber".

Ne alegem singuri şi „liber" propria credinţă? Sunt valorile umane imuabile? Dacă la prima suntem înclinaţi, cel puţin în anumite contexte, să răspundem negativ, la cea de-a doua parcă începem să dăm palme intelectului nostru sau al vecinului care nu gândeşte la fel.

De mii de ani „ne stoarcem" spiritualitatea, cei care încă mai credem în ea, pentru a găsi răspunsuri la tot atât de multe frământări lăuntrice, neţinând cont de libertatea sau constrângerea propriei noastre mentalităţi ce îşi plăteşte tributul datorat epocii şi anturajului.

Marile descoperiri tehnologice si medicale din ultimul secol, atrocităţile războiului şi alţi factori sociali ne-au schimbat radical viaţa.

Pentru noi, cei care ne-am „trezit" într-o societate consumistă aflată într-o continuă transformare – nu neapărat evoluţie –, „drepturile fundamentale" ne sunt extrem de dragi şi par a deveni un leit-motiv în care odată introdusă o dorinţă – licită sau ilicită –, nimic nu o mai poate scoate din aşa-zisul „drept inalienabil", un fel de conştiinţă colectivă ce se identificată de multe ori cu opinia publică, iar de şi mai multe ori cu interesele unor cercuri restrânse.

Limita dintre „SF" şi „realitate", dintre „lumea showbiz-ului" şi „lumea umanităţii de rând" - chiar dacă cea din urmă pare a avea un mare succes odată introdusă în cea dintâi -, este din ce în ce mai greu de stabilit şi, cu siguranţă, cea din urmă este puternic influenţată de cea dintâi.

Să vorbim despre Dumnezeu sau despre moralitate, în afara interpretării ştiinţifice sau cu tendinţe exclusiviste – chiar dacă corecte din punctul nostru de vedere -, într-o lume a relativismului absolutizat, este ca şi cum am ţine discursuri interminabile stând pe un aisberg ce stă se scufunde în mijlocul unui ocean cu apă clocotită, fără să ne facem griji.

Vom fi salvaţi sau vom muri? Vom ajunge în rai sau în iad? Vom fi consideraţi sfinţi sau nebuni?

Nu ştim ce vă doriţi voi, ce faceţi voi, dar cu siguranţă noi nu vrem să ne transformăm viaţa într-un iad al relativismului doar pentru a nu ne asuma riscul unor decizii!

Unde vrem să ajungem?

Vă vom spune de fapt unde suntem: într-o lume în care eşti liber să spui ce gândeşti, dar dacă nu îţi măsori cuvintele, rişti să fii eliminat – şi uneori pare chiar corect. Astăzi dorim să sfidăm pericolul şi să spunem lucrurilor pe numele lor real? Dar care este acest nume? Arta de a vorbi frumos este o artă care vinde şi se vinde, dar cu ce preţ?

Pentru mulţi, preţul este stigmatizarea şi marginalizarea, pentru alţii aruncarea de pe aisberg înainte ca acesta să se scufunde, pentru alţii salvarea în purpura regească.

Că ne convine sau nu, Dumnezeul lumii postmoderne este – sau stă să devină – însăşi dorinţa de a fii fericit, dar o fericire a plăcerii, a concretului, a imediatului, una care se poate cumpăra cu evitarea neplăcerii cu orice preţ!

Consecința este lesne de întrevăzut: totul are un preț!

Ei bine, una dintre consecințele acestei transformări socio-culturale a fost apariția „bioeticii" – sau doar recunoașterea, sistematizarea și denumirea a ceva ce deja exista –, dar acesta este un alt subiect.

Ce este bioetica? Fără a intra în polemica etimologică, istorică sau de orice altă natură, ne limităm la a o defini ca „un răspuns la provocările medicinii moderne și a tuturor acțiunilor care pot influența direct sau indirect viața umane – o etică vieții".

Într-o societate multiculturală, cu religii și etici diferite, fără o antropologie uniformă sau fără a avea una, bioetica – sau poate mai degrabă bioeticile? – este sortită consensului – ca să nu spunem compromisului – în majoritatea comisiilor naționale și internaționale de bioetică.

Dar care este concret câmpul muncii acestor „bioeticieni"?

Amintim aici doar unele dintre cele mai cunoscute probleme abordate de acești „bioeticisti": avortul, eutanasia, celulele staminale embrionare, celulele staminale adulte (somatice), clonarea umana, fertilizarea artificială, manipularea materialului genetic uman, experimentlee pe subiecți umani, consensul informat etc.

Ce trebuie să facă?

Să spunem că sunt precum niște observatori ONU într-o țară asediată: posibilitățile tehnice, schimbarea mentalității și dorința populație vs. (in)violabilitatea vieții umane.

Cine sunt acești bioeticiști?

Iarăși intrăm pe un teren minat, așa că amintim doar că astăzi există mai multe Institute de Bioetică în lume și chiar o Facultate de Bioetică (Roma), chiar dacă abordează aceleași probleme cu perspective diverse sau chiar opuse. Sunt acestea îndreptățite să „produc" specialiști care apoi să ne „lumineze" probleme de o asemenea importanță?

Probabil că posteritatea va decide.

În acest context, bioetica – mai nuanțată decât curcubeul – intră în conflict cu Dumnezeul plăcerii postmoderne și dă naștere consensului exprimat în protocoale, convenții, legi etc.

Cruce de piatră scrisă la Muzeul din Sarajevo

Dacă pentru cei care cred într-un Dumnezeu transcendental, izvor al vieții, discursul bioetic se termină relativ ușor în multe chestiuni de frontieră, pentru cei care în viața concretă – și nu conceptuală – Dumnezeu iese din ecuație în anumite circumstanțe - care vor ca orice dorință să le fie satisfăcută -, viață le aparține și cred că pot face ce vor cu ea.

Dumnezeul postmodernismului este un pseudo-dumnezeu care va milita tot timpul pentru mitul „*pro-choise*" (nelimitându-l la avort) care îți dă impresia că ești stăpân pe situație, pe când, de fapt, nici nu știi care sunt componentele „problemei" tale.

Bioetica, pe lângă rolul de „gardian demnității umane", ar trebui să dezvelească „problemele" postmodernismului – cele care îi intră în „atribuțiile de serviciu" - de vălul tabuului și al interesului consumist.

Mănăstirea Diaconești: Cum se cinstesc martirii

În timp ce noi ne înfruntăm steril pe bloguri şi oferim lumii largi imaginea stînjenitoare a unei Ortodoxii româneşti dezbinate în sine, primitive şi clevetitoare, incapabile şi să-şi unească într-un duh viii, şi să-şi cinstească în mod cuviincios morţii, prefăcînd zestrea de sfinţenie a neamului într-o răfuială între "găşti" şi într-o miză a trufiilor ulcerate, iată că obştea Sfintei Mănăstiri Diaconeşti continuă să lucreze cu har, temeinicie şi discreţie la adevărata cinstire şi înviere publică a memoriei martirilor de la Aiud şi din toate temniţele comuniste din România.

După ce în anii anteriori, în afară de alte realizări mai mărunte, a îngrijit exemplar două volume de memorii ale lui Ioan Ianolide şi unul al părintelui Gheorghe Calciu, iar în toamna trecută a scos splendidul album-documentar fotografic *Fericiţi cei prigoniţi. Martiri ai temniţelor româneşti*, obştea de la Diaconeşti ne oferă în vara aceasta, în excepţionale condiţii grafice, albumul iconografic *Icoana Noilor Martiri ai Pământului Românesc* (alcătuit din detalii mărite ale icoanei şi din extrase corelative din memorialistica şi poezia închisorilor).

Marea icoană care dă titlul albumului a fost realizată, în decurs de mai mulţi ani, în atelierul de pictură al mănăstirii, iar vrednicul de pomenire părinte Gheorghe Calciu (1925-2006), care a avut cu Diaconeştiul o relaţie sufletească şi duhovnicească aparte, mai ales în ultimul său an de viaţă pământească, n-a închis ochii fără bucuria de a contempla îndelung viitoarea icoană în stadiu de schiţă, vorbind cu emoţie pe marginea ei, atît cu maicile, cît şi cu părintele duhovnic Amfilohie.

Îmbinare unică de har, meşteşug şi evlavie dreptmăritoare, Icoana Noilor Martiri concepută şi pictată la Diaconeşti este, fără nici o îndoială, cea mai importantă şi mai desăvîrşită realizare artistic-religioasă din plastica românească a ultimelor decenii.

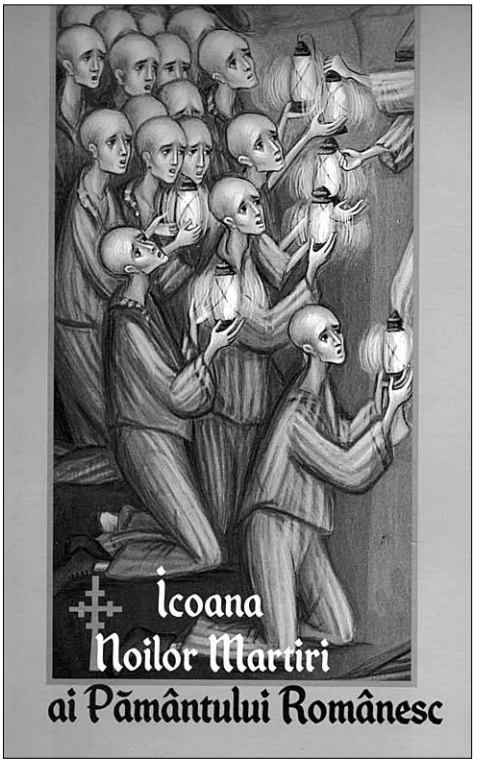

Ea rămîne, pe de altă parte, o pildă impresionantă de cinstire ortodoxă a trecutului nostru recent, iar în faţa acestui adevărat monument iconic al rîvnei mărturisitoare eu unul simt nevoia să mă smeresc admirativ şi să-mi cer public iertare pentru puţina mea vrednicie şi pentru neînţeleapta risipă în cuvinte acolo unde singure faptele s-ar cuveni să fie măsură.

Lucrarea Diaconeştilor, în ansamblul ei, nu-i doar un ales dar duhovnicesc sau artistic, ci şi *o mare lecţie* pentru noi toţi, un apel tăcut la o învrednicire cu care am rămas datori şi în lipsa căreia nimic nu se leagă şi nu rodeşte.

Mă rog lui Dumnezeu şi Sfintei Sale Maici, ca şi Sfinţilor noştri mai vechi sau mai noi, să ne unească pe toţi în duhul veghetor şi lucrător al

Diaconeştilor. Din ceasul acesta întorc spatele vrajbei şi las "căpuşele Ortodoxiei" – care şi cîte or fi ele de fapt – judecăţii lui Dumnezeu şi a Sfinţilor Neamului, mijlocitori în strălumina de Sus ca pămîntul să ne mai rabde şi Cerul să ne mai rămînă deschis.

Lăudat să fie Dumnezeu, în toate şi pentru toate! *(Răzvan Codrescu)*

Cuvintele vii ale Părintelui Calciu

În această toamnă se împlinesc trei ani de cînd vrednicul de pomenire părinte Gheorghe Calciu s-a mutat la cele veşnice. În preludiul apropiatei comemorări, Sf. Mănăstire Diaconeşti îngrijeşte cu har un nou volum care poartă semnătura părintelui, dar care este de fapt o construcţie editorială, în care intră pagini alese (multe inedite) din predicile, conferinţele sau interviurile sale, ordonate tematic în patru secţiuni: „Despre viaţa duhovnicească", „Biserica şi ispitele veacului", „România creştină şi martiră" şi „Cuvinte de sărbătoare". Fiecare parte poartă un *motto* orientativ, extras tot din spusele părintelui. Rezultă un îndrumar viu şi foarte actual de raportare creştin-ortodoxă la lume şi existenţă, atît la nivel personal, cît şi la nivel comunitar. Nu se putea titlu mai potrivit decît cel de *Cuvinte vii* (Editura Bonifaciu, Bacău, 2009; 243 de pagini legate şi numeroase imagini color), pline de Viaţa Duhului şi de Învierea lui Hristos. Ele se altoiesc pe experienţa de viaţă şi pe suferinţa jertfelnică ale unuia dintre cei mai de seamă mărturisitori ai Ortodoxiei din secolul XX, în înfruntare duhovnicească atît cu ateismul comunist, cît şi cu laicismul postcomunist, atît cu „diavolul roşu", cît şi cu „diavolul albastru". Cartea are ca subtitlu un cuvînt adeseori repetat de greu încercatul părinte (21 de ani de temniţă sub comunişti!): *„A sluji lui Hristos înseamnă suferinţă"*. Suferinţă purificatoare şi mărturisitoare. Suferinţa pe care Hristos Însuşi Şi-a asumat-o kenotic în slujba şi de dragul zidirii Sale. O suferinţă care lămureşte, întemeiază şi deschide spre eshaton.

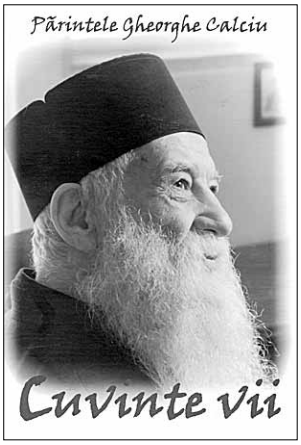

„A suferi trece", spunea Léon Bloy, „dar a fi suferit nu trece niciodată". De aceea cuvintele suferinţei, cuvintele răstignirii pe urmele lui Hristos, nu pot fi decît *vii* şi *dătătoare de viaţă*. Forţa lor netrecătoare ţine de taina ultimă pe care stă lumea şi care este taina mîntuitoare a Crucii. *Cuvinte vii* este cartea unui cruciat al secolului XX, de la care avem şi vom avea enorm de învăţat, pînă la plinirea vremilor, ca inşi şi ca neam. Nu învăţătură cărturărească (deşi nici aceea nu-i de lepădat), ci învăţătură mucenicească (din cea care rămîne scrisă în Cartea Vieţii, cea de dincolo de veac). Urechi deschise să fie, căci Dumnezeu nu ne-a lipsit de mărturisitori!

Cuvinte vii întru Cuvîntul cel fără de moarte – iată suprema zestre pe care o poate lăsa urmaşilor un om al lui Dumnezeu şi a cărei chivernisire lucrătoare devine măsura vredniciei lor. Diaconeştiul şi-a făcut încă o dată datoria şi şi-a probat încă o dată vrednicia, într-un duh cu Părintele Gheorghe, Noul Mucenic. Dar rodul cel mare îl vrea Dumnezeu în noi toţi, ca să nu rămînem datori şi nevrednici în tîrziul acestei lumi, avînd ochi şi nevăzînd, avînd urechi şi neauzind. Noua carte a părintelui Calciu este, înainte de toate, o vie provocare duhovnicească la veghe şi în-vrednicire: *„Eu nu zic să fim ca El, căci cine poate fi ca El, ca Mîntuitorul? Dar măcar, cît de cît, să mergem pe urma paşilor Lui"*.

Amin, părinte! Aşa să ne ajute Dumnezeu. *(R. C.)*

Difuzare: Editura Bonifaciu, tel. 0755/276934 şi 0747/110212.

Despre convingerile religioase ale românilor

Centrul pentru Studii Teologice Aplicate din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă din Craiova își propune să cerceteze convingerile religioase ale credincioșilor.
Dacă acceptați să participați la această cercetare, vă rugăm să trimiteți răspunsurile dvs. (fără nume) la următoarea adresă: revista ***ROST, OP 23, CP 27, sector 6, Bucureşti****, sau pe e-mail, la revistarost@gmail.com.*

1. Vă considerați o persoană religioasă?
a) da
b) nu
c) nu ştiu

2. Ce reprezentare aveți despre Dumnezeu?
a) un principiu
b) o persoană
c) altceva. Ce anume?.....
.....

3. După părerea dvs., care sunt valorile morale cele mai importante ale religiei pe care o practicați?
.....
.....
.....

4. Care este cel mai important aspect în practicarea religiei dvs.?
a) spovedania
b) împărtăşania
c) participarea la Sf. Liturghie
d) sfeştania
e) pomenirea viilor
f) pomenirea morților
g) cititul acatistelor
h) rugăciunile dimineții şi serii
i) pelerinajul la locuri sfinte
j) să-ți faci semnul Sf. Cruci când treci pe lângă o biserică
k) să ai practica ta personală
l) altceva. Care? .....
.....
Bifați maxim 3 variante, în ordinea importanței pe care o acordați.

5. Credeți în învierea morților?
a) da
b) nu
c) nu ştiu

6. Dacă da, când credeți că vor învia aceştia?
.....
.....

7. Vă rugați şi îi pomeniți pe cei dragi care au adormit în Domnul?
a) da
b) nu

8. Credeți că credința şi faptele pe care le-ați săvârşit în viața aceasta sunt decisive pentru evoluția sufletului Dvs. după moarte?
a) da
b) nu
c) nu ştiu

9 . Caracteristici socio-demografice:
1) sex .....
2) vârstă .....
3) stare civilă .....
4) ocupație, profesie .....
5) studii .....
6) religie (confesiune) .....
7) județul .....

Abonați-vă la ROST!

Avantaje:

● Primiți revista acasă ● Nu pierdeți nici un număr al acestei reviste de colecție
● Plătiți mai puțin cu 25% decât la chioşc ● Taxele poştale sunt suportate de redacție

Vă puteți abona:

● trimițând contravaloarea prin mandat poştal (în care specificați citeț numele, adresa completă, telefonul şi perioada de abonament) pe numele Târziu Claudiu Richard, Oficiul Poştal 23, Căsuța Poşatală 27, sector 6, Bucureşti;

● achitând contravaloarea abonamentului în contul **RO25BACX0000000107363250**, deschis la **Unicredit Țiriac Bank, Sucursala Orizont – Bucureşti,** pe numele **Asociației** ROST, cod fiscal 12495302**,** după care veți trimite copia chitanței şi o scrisoare în care solicitați abonamentul la **CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti**.

Prețul în țară:
– 18 lei – 6 luni
– 36 lei – un an

Prețul în străinătate:
- 50 euro/ an în Europa
- 70 USD/ an pentru celelalte continente

În acest număr semnează: ● **Savatie Baştovoi** – Ieromonah la mănăstirea Noul Neamț din Basarabia, scriitor, editor, utima carte publicată: *Audiență la un demon mut* (roman, Cathisma, 2009) ● **Viorica Călinescu** – inginer, fost deținut politic ● **Dragoş Cârciga** – istoric, publicist ● **Răzvan Codrescu** – scriitor, ultima carte publicată: *Ghid pascal* (Christiana, 2009) ● **Dan Dungaciu** – doctor în Sociologie, conferențiar universitar, Universitatea Bucureşti, publicist, ultima carte publicată: *Cine suntem noi?* (Cartier, 2009) ● **Daniel Focşa** – istoric, publicist, autor al volumului *Escadrila albă. O istorie subiectivă* (Ed. Vremea, Bucureşti, 2008) ● **George Popescu Glogoveanu** – fost deținut politic, eseist, ultima carte publicată: *Pentru o istorie culturală. Societatea „Prietenii Ştiinței"* (Sitech, 2008) ● **Dragoş Moldoveanu** – licențiat în Ştiințe Politice, publicist ● **Constantin Mihai** – doctor în litere la Universitatea Michel de Montaigne, Bordeaux 3, asistent universitar, ultima carte publicată: *Biserica şi elitele intelectuale interbelice* (Institutul European, 2009) ● **Constantin Miu** – profesor doctor de limba română, publicist ● **Paul Nistor** – doctor în istorie, cercetător la Institudul „A.D. Xenopol" – Iaşi, autor al volumului *Înfruntînd vestul. PCR, Românía lui Dej şi politica americană de îngrădire a comunismului* (2005) ● **Viorel Patrichi** – jurnalist, ultima carte publicată: *Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță* (2001) ● **Alexandru Racu** – doctorand în Ştiințe Politice la Ottawa – Canada ● **Paul-Gabriel Sandu** – student la Facultatea de Filosofie a Universității Bucureşti ● **Constantin N. Strâchinaru** – scriitor, fost deținut politic timp de 14 ani, ultima carte publicată: *Mihai Eminescu şi Gustavo Adolfo Becquer* (2000) ● **Claudiu Târziu** – jurnalist.

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia – epuizat
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ştefan cel Mare – epuizat
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – epuizat
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – epuizat
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc – epuizat
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaş
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruş
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Părăian
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgeţeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinţi
Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica
Nr. 47-48 – ianuarie-februarie 2007, dedicat Părintelui Benedict Ghiuş
Nr. 49 – martie 2007, dedicat lui Ioan Ianolide – epuizat
Nr. 50 – aprilie 2007, dedicat lui Marcel Petrişor
Nr. 51 – mai 2007, dedicat părintelui Nicodim Mândiţă
Nr. 52 – iunie 2007, dedicat Mitropolitului Bartolomeu
Nr. 53-54 – iulie-august 2007, dedicat Părintelui Trifa
Nr. 55 – septembrie 2007, dedicat lui Alexandru Mironescu
Nr. 56 – octombrie 2007, dedicat Părintelui Sofian Boghiu
Nr. 57 – noiembrie 2007, dedicat lui Teodor M. Popescu

Nr. 58 – decembrie 2007, dedicat lui Demostene Andronescu
Nr. 59-60 – ianuarie-februarie 2008, dedicat Părintelui Ioanichie Bălan
Nr. 61 – martie 2008, dedicat lui Dan Botta
Nr. 62 – aprilie 2008, dedicat Maicii Mihaela Iordache
Nr. 63 – mai 2008, dedicat Mitropolitului Nicolae Colan
Nr. 64 – iunie 2008, dedicat Aspaziei Oţel Petrescu
Nr. 65 – iulie 2008, dedicat Părintelui Mina Dobzeu
Nr. 66 – august 2008, dedicat Mariei Brâncoveanu
Nr. 67 – septembrie 2008, dedicat Părintelui Chesarie Gheorghescu
Nr. 68 – octombrie 2008, dedicat Părintelui Marcu de la Sihăstria
Nr. 69 – noiembrie 2008, dedicat lui George Racoveanu
Nr. 70 – decembrie 2008, dedicat lui Constantin Oprişan
Nr. 71-72 – ianuarie-februarie 2009, dedicat lui Gheorghe Stănescu
Nr. 73 – martie 2009, dedicat lui Grigorie Leu
Nr. 74 – aprilie 2009, dedicat Părintelui Cleopa
Nr. 75-76 – mai-iunie 2009, dedicat lui George Popescu Glogoveanu
Nr. 77 – iulie 2009, dedicat lui Petru C. Baciu
Nr. 78 – august 2009, dedicat părintelui Dimitrie Bejan

Cei care doresc să-şi completeze colecţia publicaţiei ROST pot trimite contravaloarea revistei (3 lei/exemplar), prin mandat poştal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 Bucureşti. Precizaţi pe mandatul poştal ce număr al revistei doriţi, în cîte exemplare şi adresa dvs. Pentru informaţii sunaţi la tel.: 0740.103.621

09
5 948485 760017